

Vort Fortids-, Nutids- og Fremtids-Landbrug.

Af Proprietar S. O. Krarup.

I. Agerbruget.

Det er ikke Hensigten med denne Artikel — hvad Over-
skriften maaste kunde synes at henpege paa — at give en
historisk Fremstilling af Danmarks Landbrug; derimod skal
der gøres et Forsøg paa at vise, hvad der i en nær Fortid
har været og i Nutiden uden Tvivl bør være Hovedsar-
tkjenderne for Agerdyrkingen og Kvægholdet her i Landet,
samt give Antydning af, i hvilken Retning Fremtidens Land-
brug formentlig bør udvikle sig hos os.

Naar jeg taler om Fortids Landbrug, tænker jeg kun
paa det Fjerdedels Aarhundrede, der ligger mellem 1845—70,
og det er altsaa et Tidsrum, der ikke ligger længere tilbage,
end at enhver ældre Landmand har levet det med og veed,
hvorledes Udviklingen i det er faldet. Det var Kornproduk-
tionens Tid, det var Agerdyrkerens Tid; — Landmanden var
væsentlig det sidste, og for at høve Kornproduktionen, der
skulde give ham Indtægten, vide vi, han anvendte Midlerne:
Bratning, Mærgling, Vandafledning, Dyhplojning, for derved
at frigjøre Jordbundens døde Plantenæringsstoffer. Kløver-
og Værtedyrkingen hjalp ham ligeledes i denne Retning, han
fik derved Nytte af Undergrundens Plantenæringsstoffer, og
endelig benyttede han i dette Tidsrum stadig — ligesom hans
Forfædre i umindelige Tider før ham — Galmgjøbningen,
for derved at faa Midlet til en nyfist Forbedring af sin Jord-
bund. Af den sidstnævnte Grund var han, ved Siden af at
være Agerdyrker, tillige Kvægholder, og naar vi skulle angive,
hvad der var Hovedkjendet for Periodens Landbrug, maa vi
vel sige, at det var, at der drevs et Agerbrug ved Hjælp af

et simpelt Bvæghold, thi simple vare Dyrene i de Besætninger, der væsentlig holdtes paa Planteproduktionens Affald: Halmen. — Man undrer sig maaste over, at jeg vil kalde vort Landbrug indtil 1870 et Agerbrug med Gjødningsmaskiner, da dog — ganske rigtig og heldigvis — en meget stor Mængde af Landets Gaarde før den Tid fulgte et andet Princip; men naar det Sagte skal have sin Anvendelse paa Landets samtlige Forder, troer jeg dog, man vil give mig Ret i, at det først er fra det nævnte Aar, at der er steet en gennemgaaende og gennemgribende Systemforandring. — Det ligger i Sagens Natur, at Fortids-Landbruget, Kolddriften, som man har kaldt det, ikke har villet vige, førend det saa at sige var nødt til det. Det Arbejde, der har været forbundet med at fremdrage og forandre Jordens døde Plantenæringsstoffer til flydende, har ingenlunde været let, og man kan nok forstaa, at Arbejderen har higet efter at faa sin Løn derfor og ikke betænkt sig paa at sælge Arbejdets Frugt i Form af et Kaastof. At bearbejde dette Kaastof videre, for derved at vinde yderligere Fortjeneste, var ikke hans Sag, saalænge han manglede Kapital. Vi vare nødte til at sælge vort Agerbrugs Kaaoffer, indtil vi havde skaffet os den Velstand, der er nødvendig for at kunne gaa over i et nyt Kulturstadium. Saadan gaaer det overalt. Kalifornien har ved Udførsel af sit Guld, som er dets Kaastof, skaffet sig den fornødne Velstand til derpaa at bygge sit Landbrug og sin Industri; Sverrig har ved sine Skove gjort det samme og vil, uagtet der jo lyder stærke Beklagelser over, at Landets Grundkapital derved formindstes, vedblive dermed, indtil der er skaffet Velstand nok tilstede til, at Landet i industriel Henseende kan hæve sig; og endelig har jo England ved Udførsel af sine Kul, der er dets Kaastof, skaffet sig, og betænker sig ikke paa fremdeles at skaffe sig, Velstand; men Englænderne have tillige meget tidlig været kloge nok til at benytte den først erhvervede Velstand til at anvende deres Kul i deres eget Land, først til Fremdragelsen af andre Kaaprodukter, navnlig Jern, og senere til den mest

vidtdrevne Fabrik- og Landbrugsindustri. — Jeg nævner naturligtvis ikke dette for at opmuntre til en fortsat Roudrift i dette Ords egentlige Betydning, det vil sige, en Drift, der gaaer ud paa, at Danmark stiller sig ved sit Agerbrugs Raastoffer, for derved at faa Velstand til Anstæffelsen af, hvad man nu kalder Livsfornødenheder: Kolonialvarer og Manufakturvarer. Gjøre vi det, da tære vi virkelig af Landets Grundkapital i langt længere Tid og i større Maalestof, end det vil være os tjenligt, thi vi have ikke Lov til at gjøre den Fordring, at Livet skal føres i Komfort og Livsnydelse, naar vi ikke staa paa noget høiere Kulturtrin end det, at vi forstaa at plyndre vor Jord. Negrerne i Afrika, der forstaa at samle Elfenben og Strudsfjedre, Grønlanderne, der forstaa at fange Sælhunde, eller Indbyggerne i Amerikas Urskove, der forstaa at fælde Træer, kunne med samme Ret fordre at nyde Livet under samme Vilkaar som vi, naar vi ville indskrænke os til den virkelige Roudrift. Forholdene i de nævnte Lande skulle imidlertid nok forhindre Indbyggerne deri, men saaledes ikke hos os; dertil ere vi blevne dragne for stærkt med ind i Kulturstrømmen. Det lette Samkvem med andre Lande skal nok forstaa at bringe os Luxusgjenstandene, og vi raabe jo selv paa dem, vor Arbejderbefolkning kalder dem Livsfornødenheder, faa de dem ikke, sige de, at vi krænte deres Mennefferettigheder. Og vi kunne faa dem endnu i adskillige Aar, selv om vi ikke vare dygtigere, end vi vare indtil 1870, thi vi have Kredit; vi ere ikke stillede som de ovenfor nævnte raa Lande; den tidligere erhvervede Velstand kan der tares paa — men hvortil? ja, det vides ikke, men at Regnskabsdagen vil komme, er vist, og let kunde det da vel hændte, at de strænge Herrer Kreditorer satte os paa det samme sorte Brædt, hvorpaa Tyrkiet i Djeblikket staaer. — Dette er sagt til Overvejelse for de Landmand, der endnu — og desværre er der jo ikke saa ganske faa af dem — tro at kunne forsvare at følge den virkelige Roudrift. Dens Tid maa og skal være forbi hos os; men derfor kunne vi meget godt forsvare

vedblivende at udføre selve Agerbrugets Produkter. Man hører nemlig ofte dygtige og fædrelandsfindede Landmænd udtale, at vort Maal skal være: slet ikke at udføre Korn, men at tage hele vor Indtægt igjennem Befætningen. Dette er fejlt, thi Korn kan ofte være et forholdsvis for kostbart Raastof til dyrisk Produktion, hvilket jeg senere skal faa Lejlighed til at paavise. Men, det bør kun være godt og dyrt Korn, vi udføre, sin Hvede, fint Maltbyg, eller hellere endnu Hvedemel og Byggrryn, da vi saa beholde Affaldet; og med Tiden skulde vi da ogsaa naa dertil, at vi udførte Handelsplanter, disse i Begyndelsen i raa, senere i forædlet Form. Grundsætningen maa være, at vi sælge til Udlandet de af vore Agerbrugsprodukter, der have for høj en Værdi til den Brug, vi for Øjeblikket forstaa at gjøre af dem, og for de indvundne Penge forskaffe os billigere Foderstoffer. Dette er da ogsaa en Regel, der nu forstaaes og følges af en stor Del Landmænd, hvorfor jeg ogsaa betragter dens Efterfølgelse som et af Kjendemerkerne paa, at vi ere overgaaede til Nutids-Landbruget eller til Agerdyrkning med forbedret Kvæghold.

Vare Kreaturbefætningerne i Fortids-Landbruget væsentlig at betragte som Gjødningsmaskiner, saa ere de i Nutids-Landbruget Maskiner, der tjene til Forfærdigelsen af dyriske Produkter, og Gjødningen maa kun betragtes som Biproduktet. — At Frembringelsen af dyriske Produkter betaler sig saa godt nu, mener man, som oftest, alene ligger begrundet deri, at deres Pris nu er langt højere, end den var tidligere, men dette er næppe rigtigt, thi have Kjød og Mælk faaet en højere Værdi, saa have ogsaa Korn og Foderstoffer, der ere Raastofferne til de førstnævnte Produkter, faaet en tilsvarende forhøjet Værdi. Det er snarere fordi Biproduktet ved den dyriske Produktion: Gjødningen har faaet en forhøjet Værdi, at det nu i Modsetning til Fortiden er lønnende at drive denne Forretning. Dette, at Biproduktets Pris bestemmer Rentabiliteten af en Fabrikation, er meget almindeligt. Naar det f. Ex. kan betale sig at anlægge her i Landet en Fabrik til

Fremstfaffelsen af Palmenødolie, uagtet Raastoffet dertil jo skal hentes meget langt borte fra, saa er dette ikke begrundet i, at Fabrikens Hovedprodukt, den nævnte Olie, her paa Stedet finder Affætning til højere Priser end andetsteds, men derimod deri, at Biproduktet: Palmekagerne finde deres bedste Kunder her paa Stedet. Med Oliemøllerne, der benytte Raps og Hørfrø som Raastof, er et næsten lignende Forhold tilstede, thi den allerstørste Part af de nævnte Frø hentes jo fra Udlandet. Hvorvidt et Brænderi kan betale sig, afhænger ofte mere af Bærmens end af Brændevinens Pris; og endelig, for at tage et Exempel, der ligger os Landmænd meget nær, saa beroer en Mælkeridrifts Fordelagtighed jo ikke alene paa, hvor meget der kan frembringes af, eller hvor høj en Pris der kan opnaaes for dens Hovedprodukt: Smørret, men lige saa meget paa, hvad vi kunne udbringe det, som vi kunne kalde dens Biprodukt: den stummede Mælk til, og dette gjælder stedse i højere Grad, jo højere Konkurrencen bliver paa Mælkeriomraadet, eller i samme Grad som denne Industri udvikler sig. — Disse Exempler kunne vistnok være tilstrækkelige til at oplyse, at Grunden til, at dyrift Produktion nu er lønnende, maa søges deri, at Gjødningen for Nutids-Agerbruget har en langt højere Værdi, end den havde for Fortids-Agerbruget. At dette er Tilfældet, er heller ikke vanskeligt at indse. Fortids-Agerbruget havde for det første lavere Kornpriser, for det andet en Kapital af bundne Plante-næringsstoffer, som det kunde frigjøre, og for det tredie en usikker Jordbund, til hvilken det ikke turde betro nogen dyr Gjødning. Nutids-Agerbruget har højere Kornpriser, besidder en ved Dræning og andre Kulturarbejder istandsat Jordbund, men det mangler Kapitalen af Plante-næringsstoffer. Det vil med andre Ord sige: Nutidens Agerdyrker kan sammenlignes med en Fabrikant, der lever paa en heldig Tid, da der er god Affætning for og høj Pris paa det Produkt, han laver, og han er tilmed saa heldig stillet, at han besidder et fortrinligt Værksted (den forbedrede Jordbund) til at fabrikere Pro-

duktet i, men han mangler Raastoffet til Planteproduktionen, eller rettere sagt, han vil nødig betale dette dyrere, end han gjorde i Fortiden. Han bliver imidlertid nødt til det, thi, som bekendt, er det en daarlig Forretning under heldige Konjunkturer at være i Besiddelse af et kostbart og fortrinligt Bærksted, som man lader staa stille eller kun lader arbejde med halv Kraft. Og at Nutids-Agerdyrkeren kan staa sig ved at betale en høj Pris for Gjødningen, skjønt vi, dels af Prisen paa Kunstgjødningerne, dels deraf, at den Ejendom, paa hvilken der i længere Tid har været brugt Kraftfodring, selv om dette Kraftfoder for en Del er gaaet tilspilde ved at være blevet anvendt paa en simpel Besætning, dog i Tidens Længde og især i ugunstige Aar viser sig at være meget fordelagtig for sin Bruger. Det vil altsaa sige: er en Landmand en duelig Agerdyrker, der ikke frygter for at anskaffe sig al den Gjødning, som hans Bærksted kan bearbejde, selv om han ogsaa skal betale den dyrt, saa kan han, uagtet han er en simpel Kreaturholder, dog endnu i vor Tid nogenlunde begaa sig, hvorimod, som bekendt, den Landmand, der ikke tør bruge Kraftfodring, han maa saa være en nok saa dygtig Agerdyrker, ikke i Tidens Længde kan dette. Kraftfodring, saavel til de simple som til de gode Besætninger, er altsaa et af Nutids-Landbrugets Særkender; den bringer stor Fordel, naar den anvendes til den sidstnævnte Art Besætninger, men selv anvendt paa de førstnævnte bringer den det Resultat, at den ene Gren af Bedriften, Agerdyrkingen, hæves i den Grad, at dennes forøgede Indtægt er istand til at kunne dække Tabet paa Bedriftens anden Gren, Kvægholdet, i det mindste for en Tid.

Nutids-Landbruget anvender Kunstgjødninger. At det kan betale sig at anvende disse ensidige Plantenæringsstoffer, kan være begrundet i, at vi ved deres Hjælp blive istand til at drage en Del flere Stoffer fra Ageren ind i Omløbet, blive istand til at benytte de overstødende Stoffer, som Fortids-Landbruget ved sin Halmgjødning i Aarenes Løb

har ophobet i Ageren; den for store Mængde af Kalk, Kali, Magnesia osv., som Salmgjødningen indeholder, kommer til Anvendelse ved Hjælp af Kunstgjødningernes Kvælstof og Fosforsyre; men i ethvert Tilfælde beviser Brugen af Kunstgjødninger, ligesaa vel som Kraftfødring anvendt paa simple Besætninger, at det kan betale sig for Nutids-Agerdyrkeren at anskaffe sig Naastoffer til Planteproduktionen til en meget høj Pris.

Man kalder Nutids-Landbruget for Fremskridts-Landbrug, og dette Udtryk maa vel forstaaes saaledes, at dets Særkjende maa være, at det sørger for, at Produktionen stadig kan gaa fremad. Dette skal kunne bevirkes ved, at der er Ligevægt mellem Agerens Udgift og Indtægt; lige saa store Mængder af Kvælstof, Fosforsyre og Kali, som Afgrøderne indeholde, skulle igjen tilføres Ageren i Gjødningen. Steer det, bliver der i de fleste Tilfælde ikke blot Balance, men Overskud, thi den af Naturen frugtbare Jord vil paa Grund af Bearbejdningen og ved Forvitringen give et aarligt Tilskud af Fosforsyre og Kali, og Atmosfæren vil give et Tilskud af Kvælstof. Hvor stort dette Tilskud i det Hele er, beroer paa Jordens Bestaenighed; det kan vist ofte komme tilstede, men igjen gaa tabt, fordi den til Fastholdelsen nødvendige Absorptionsevne mangler, og der er i alt Fald mangfoldige Jorder, hvor der ikke tør gjøres Regning paa noget Tilskud, og som det alligevel er meget lønnende at dyrke. Dette, at Nutids-Landbruget finder det lønnende at bringe Ligevægt imellem Agerens Udgift og Indtægt, viser paa det Tydeligste, at Agerdyrkerens Opgave er den at være Fabrikant, og at han maa have størst Fordel af sin Virksomhed, naar han lader sit Værksted, der koster ham lige meget i Vedligeholdelse, enten han lader det arbejde helt eller halvt, omarbejde saa meget Naastof som muligt. Anskaffelsen af Naastof til Planteproduktionen er den Faktor i hans Virksomhed, hvorpaa han tør og bør sætte mest Indskud, thi den anden Faktor ved Omdannelsen, Arbejdet, voxer langtfra i samme Forhold som det anvendte Naastofs Mængde.

Nutids-Landbruget bestræber sig for at indskrænke den rene Brak og at drage Fordelene af et hensigtsmæssigt Sædskifte. I disse Retninger staa vi endnu langt tilbage, og skal vort Landbrug bedømmes særlig efter disse Kjendemerker, fortjene vi næppe Navnet af Nutids-Landmand. Den rene Brak har bragt os store Fordele, og vi ville nødig give Slip paa den, da den passer saa sjældent godt til vort Klima og vor Arbejdsordning. Vore, for det meste tørre, men ofte pludselig og noget sent frembrydende Foraar, der atter lige saa hurtig kunne afbrydes af længere Tids fugtige, kolde og ustadige Vejr, gjøre det nødvendigt for os at have vore Forder, der ere bestemte til Vaarsæd, i en saadan Stand, at Foraarssaeningen kan ske hurtig og forholdsvis let. Brakken hjælper os betydelig i den Retning. Er den udført, som den bør, har den renset og udluftet Jorden i den Grad, at det kan spores igjennem en Række Aar, i hvilke vi da kunne nøjes med om Efteraarene at give en enkelt solid, dyb Pløining, egentlig en Fremdragning af et nyt, rent Jordlag til Overfladen, hvori, som sagt, Vaarsæden efter Vinterfrosten finder et bekvemt Leje ved Hjælp af en ringe og hurtig udført Bearbejdning. Vore lange Sommerdage og sædvanligvis tørre Forsomre gjøre det saa bekvemt for os at besørge vor Hovedgjødningskjørsel til en Brakmark, i hvilken ogsaa vor Hestekraft finder passende Anvendelse lige fra Foraarsædlægningen til Høsten. Den Gjæringstilstand, hvori Mulden i en vel gjødet og vel behandlet Brakmark kan komme i den varmeste Sommertid, er ganske sikkert af stor Betydning, og endelig har dette, at vi koncentrere ikke blot Arbejde, men tillige saa megen færdigdannet Plantenæring, til vor Vintersædafgrøde, ligeledes sin store Betydning, thi en velskikket, rig Hvede- eller Rugafgrøde har en særdeles heldig Indflydelse paa de efter den følgende Afgrøder. Enhver ældre Landmand veed af Erfaring, at hvor han har haft god Vintersæd, avler han meget snarere en god Dng- og Havreafgrøde, end hvor Vintersæden har staaet slet, og det uagtet man skulde have troet, at det

paa det sidstnævnte Sted var flere Næringsstoffer tilbage til de efterfølgende Afgrøder. Af denne Grund anseer jeg det ogsaa for en Fejl, naar man i Avlsbrug, hvor man kun har et lille Kvantum Staldgjødning at raade over, strax begynder med at fordele denne til flere Afgrøder; under saadanne Forhold bør og skulle netop alle Kræfter samles paa, at den første Afgrøde kan blive velslykket.

Hvilke Forfrugter ere tjenlige for Vintersæden, naar denne ikke længere skal have sin Plads efter Brakken? — Rodfrugter? den vil da blive saaget for sent; — Bønner? der vil det samme blive Tilfældet; og disse to Afgrøder ere dog de, der vilde give os den mest velrensende og gennemgjærede Jordbund at saa i. — Urter? ja, naar tidligmodne Urter ville lykkes, have vi her en ret gunstig Plads, thi en afhøstet Urtemark har megen Lighed med en vel behandlet Brakmark; men vi gjøde ikke gjerne til Urterne, og at føre Gjødningen ud i Efterommeren paa Urtestubbene vil paa Grund af Vejrs og Føres ofte falde ubekvemt, ligesom det da maa forudsættes, at det kun er sammenbrændt Staldgjødning, der anvendes, da frisk, halmet Gjødning, anvendt saa umiddelbart før Saaningen af Vintersæden, jo ikke vil kunne gavne, ofte maaste endog saa kunne skade denne. Heldigere maatte det da være slet ikke at bruge Staldgjødning til Vintersæden, men kun Kunstgjødning. — Kløveren til Forfrugt for Vintersæden? ja, naar vi kun benytte Kløveren i ét Aar, naar den har været velslykket og ikke for stærkt blandet med Græs, have vi her en lige saa passende Plads for Vintersæden, som naar denne følger efter Urterne. — Endelig kunne vi sætte Vintersæden efter Staldfodringsurterne. Naar disse afhugges saa tidlig, at Jorden kan saa tilbørlig Behandling til at modtage Vintersæden i rette Tid, kan denne ogsaa her saa en passende og ret gunstig Plads, saa meget heldigere, som Staldgjødningen her har fundet sin Anvendelse til Forfrugten. — Af det Anførte skjønner man, at Urte dyrkning, Brugen af 1 Aars Kløver og af Staldfodringsurter

maa finde Sted, naar Brakken skal aflægges, og da de nævnte Bladplanter ikke alene — de bearbejdes jo ikke under deres Væxt — kunne opveje den Renselse og Bearbejdning, som Brakken giver, maa nødvendigvis Indførelsen af Rodfrugter, behakkede Planter og Dyrkning, finde Sted samtidig med Afstæffelsen af Brakken. — Spørgsmaalet, om vi kunne undvære Brakken eller ej, staaer altsaa i uløselig Forbindelse med Spørgsmaalet, om vi kunne og ville gaa over i et nyt Agerdyrkningsystem, thi Kobbeldrift med en Række af Straafædsafgroder og med fleraarige Græsmarker maa absolut være knyttet sammen med Renbrak; Afstæffelsen af denne sidste og Bibeholdelsen af den nævnte Drift er efter min Erfaring en af de største Fejl, en Agerdyrker kan begaa, og den straffes meget haardt.

I Almindelighed ligger vel $\frac{1}{3}$ af et dyrket Areal i Brak, og naar vi nu sige, at det var ønskeligt, om vi kunde bringe dette Areal til at give Udbytte, saa er Meningen dermed naturligtvis den, at vi ikke ville have Renindtægten af de $\frac{2}{3}$ formindstet, men derimod Fortjenesten i det Hele forøget med $\frac{1}{3}$; vi ville have en Indtægt af 8 Kr., hvor vi før kun havde 7 Kr. Bliver dette ikke Tilfældet, saa stiller Nyttens af Brakkens Afstæffelse sig tvivlsom. Det kan, som ovenfor sagt, kun ske med Held, naar vi bestemme os til at opgive vort gamle Agerdyrkningsystem, og om denne Forandring vil lykkes for os, beroer igjen paa, med hvilken Indsigt og Dugtighed vi kunne udføre den. — Det er min Overbevisning, at naar vi skulle indrette os Sædstifter, der ere passende for vort Nutids-Landbrug, skulle vi ikke angstelig rette os efter andre Lande, og navnlig ikke efter et enkelt af disse. Det er meget gavnligt, at vi kjende andre Landes Skik og Brug, især naar vi paa rigtig Maade have opfattet, hvad det er for Forhold, der ligge til Grund for Skikken og Brugen, thi vi kunne da drage os dem til Nytte og anvende saa meget af dem, som kan passe paa vore Forhold. Her hører altsaa Kritik til og det allernøjeste Kjendskab til vore egne hjemlige Forhold,

for at kunne udfinde, hvad der er os tjenligst. Og skulde Resultatet af en nøje Prøvelse saa blive, at vi kom til at flaa ind i et andet Spor end det, som Lande, der for Øjeblikket staa over os i landøkonomisk Henseende, have fundet det rigtigt at følge, saa behøve vi jo ikke at stamme os derover. Naar en Engländer, efter at have seet vort Landbrug, fortæller os, at vi ere nogle Sinker og ikke forstaa at drive Nutids-Landbrug, fordi vi holde Renbrak og ikke have $\frac{1}{4}$ af Areallet besaaet med Roer, saa skulle vi ikke deraf lade os forstrække og strax mene, at han har Ret. Af den Grund endnu et Par Ord om Brakken.

Derfom et Avlsbrug hos os til Stadighed tager al sin Vintersæd efter de foran nævnte Forfrugter i Stedet for efter Brak, vil det uden al Tvivl efter en længere Arraekkes Forløb finde, at dets Gjennemsnitsfold af Vintersæd var mindre, end hvis denne var bleven saaet efter Brak. Vi vide nemlig alle, hvor stor Betydning en heldig Henbringelse (Saaning og Spiring) af vor Vintersæd har paa dennes senere Udvikling. Jorden kan til Efteraarssaaningen være snart for tør eller for vaad, snart for løs eller for fast, og disse Fejl indtræde meget hyppig, hvor vi have haft en Forfrugt, hvor ligeledes Ulemperne af forskjellige Slags Varver, som have haft deres Tilhold i Forfrugtens Stubbe, blive fremtrædende. Slet spirede, tyndt opløbne og langsomt sig udviklende Planter, der mangle Evne til at brede sig og ofte ere stærkt medtagne af Orm, det er Synet, der om Efteraaret saa hyppig møder os, hvor Vintersæden er saaet efter en Forfrugt, og det har næsten altid sin Grund i, at en af de nævnte Fejl ved Jorden har været tilstede ved Saaningen og ikke har kunnet høves. — Men ere disse Fejl da ikke tilstede i Brakmarken? Nej, i den vel behandlede og rigtig behandlede Brak ikke. Naar denne er bleven pløjet, ikke tiere end og kun til de Tidspunkter, da den bør pløjes, er bleven holdt lukket, det vil sige, holdt harvet og tromlet, altsaa fint pulveriseret i Overfladen, medens Luften var tør, og Jorden laa til Gjennemgjæring, saa vil en saadan

Brakmark i Slutningen af August Maaned — Sommeren maa saa forresten have været, som den være vil — ikke have nogen af de nævnte Fejl, og vi kunne uden Engstelse afvente, hvis det gjøres fornødent, gunstigt Vejr til Saaarbejdets Udførelse. — Men om vi nu ogsaa virkelig skulde miste et Par Fuld Vintersæd ved at bortkaste Brakken, saa maa dette Tab jo saa let kunne opvejes ved Afgrøden, der træder i Stedet for Brakken, vil der vel blive bemærket. Ja, naar Brakken ikke savnedes paa anden Maade, er det rigtigt, men, for det første er det dog en kjedelig Ting, at Agerbrugeren skal slaa af paa den Afgrøde, som han er vant til at anse for den paalideligste og værdifuldeste, at han skal nødes til at gjøre Tilbagegang paa ét Punkt, for at naa Fremgang paa et andet; og dernæst, hvorledes vil det gaa med den 2den og 3die Rjærv efter Brakken, komme vi ikke ogsaa til at slaa af paa deres Udbytte, naar Brakken bortkastes? Gaae sikkert endnu mere end paa Vintersæden; i heldige Aar og efter heldig Saaning kunne vi endda gjøre Regning paa gode Vintersædsafgrøder efter Forrugter, men Alle, der have Erfaring paa dette Omraade, vide, at Byg, der følger efter Brak og Rug, og Byg, der følger efter Billehavre og Rug, ere vidt forskellige fra hinanden med Hensyn til Udbytte. Dog, jeg sagde jo foran, at Brak med en Række Straasædsafgrøder efter kun har hjemme i Kobbelbruget, og jeg vil derfor gaa ud fra, at man indseer dette, og at man kun forsøger paa at affkaste Brakken, samtidig med at man forandrer Sædskiftet henimod et Bezelbrug. Men hertil maa jeg da saa bemærke, at hvis Agerdyrkeren, hvad der jo kan være meget fordelagtig for ham, ønsker at udvide sin Bygavl, maa han nødvendigvis, da han i saa Tilfælde ikke faaer tilstrækkeligt Areal at besaa efter Rodfrugterne, vedblive med at saa Byg efter Vintersæd, som da ogsaa vil være en fortrinlig Forrugt for Bygget, naar den er fulgt efter Brak, men vil være en slet Forrugt, hvis den er fulgt efter Billehavre. — Endelig bør vi erindre, at vi ikke saa nogen større og sikrere Afgrøde

af Halm end efter Brak, hvilket har sin store Betydning, ikke blot i de tørre Aar, da Halmmængden jo altid bliver for ringe, men i det Hele taget er af overordentlig Vigtighed for vort Kreaturhold, hvilket jeg senere nærmere skal paavise. — Man seer altsaa, at der er adskilligt at overveje, førend man bestemmer sig til at aflægge Brakken; saa længe vi ikke øjensynlig kunne vinde ved det, skulle vi ikke gjøre det, fordi det er steet i andre Lande, efter hvilke vi have vænnet os til at tage Exempel. Dog er Indskrænkning af Brakken et Maal, vi skulle tilstræbe, men kun i samme Grad som vi kunne formindste Græsmarkerne og optage Rodfrugtdyrkningen.

Altsaa, det er alligevel en Mangel ved det danske Landbrug, at det ikke bruger Roedyrkning. Ja, ganske vist er det saa, men fra at bruge Roedyrkning, eller fra at lade den optage en hensigtsvarende og passende Del af vort Areal og saa til at udvide Rodfrugtdyrkningen til omtrent noget Lignende, som der finder Sted i England, er der et stort Spring. Naar en dansk Landmand bliver forekastet en Vebrejdselse, fordi han ikke dyrker Rodfrugter, undskylder han sig næsten altid med, at han ikke kan skaffe den dertil fornødne Arbejdskraft tilstede. Dette er nærmere beseet ogsaa kun en Undskyldning, ikke nogen virkelig lovlig Grund til at lade det være, thi troede han paa, at det var hans personlige Fordel, saa overvandt han nok Vanskeligheden ved at skaffe Folk; det have vi jo, som bekjendt, Exempler paa fra flere Gaarde her i Landet, og nægtes kan det da heller ikke, at Roedyrkingen i høj Grad kunde gavne vor Arbejderbefolkning — der vel nok nu i nogle Aar kan have været sparsomt tilstede, men som uden al Tvivl hurtig igjen vil tilbyde sig i forøget Antal — ved at give den en behagelig og lønnende Fortjeneste. — Et andet Spørgsmaal er det derimod, om vort Klima passer til en storartet Rodfrugtdyrkning. Det troer jeg ikke, det gjør i den Grad, som det er Tilfældet med det engelske Klima. England har et Klima, Sverrig et Fastlandsklima, vi ligge midt imellem og have en Blanding af begge; efter min Erfaring kunne vi i

Løbet af et Decennium gjøre Regning paa 2 vaade Aar, 3 tørre Aar og 5 med passende Maal af Fugtighed og Varme for de Kulturplanter, vi dyrke. Udstrækningen, som vi give de enkelte Kulturplanter, skulle vi indrette herefter. I Halvdelen af Aarene kunne Koerne med Hensyn til Vegetationsforholdene være stillede under lige Vilkaar med Sædarterne, men i de overdrevent vaade Aar, ere de saa heldige? Man plejer hertil at svare „ja“, men jeg betvivler det, thi falder Regnen i Juli og August Maaneder, saa saa vi rigtignok store Masser af Koer, men meget vandholdige Koer, som det kan være yderst vanskeligt for os, og i alt Fald koster os betydeligt Arbejde, at konservere i Løbet af Vinteren; og falder der store Regnmasser og vedvarende Regn, som hos os meget hyppig er Tilfældet, i de egentlige Efteraarsmaaneder, da Høsten af Koerne skal finde Sted, ere Landbrug med udstrakte Koearaler meget uheldig stillede. Optagningen kan maasse lettes en Del ved hensigtsmæssige Redstaber (jeg tænker nærmest paa en Art svær Blov, forspændt med 4 Oxer, som anvendes paa de Sufferroer dyrkende Gaarde), skjøndt paa lerede og af Regnen oplødte Jorder er den Gavn, de kunne gjøre, vel tvivlsom og er i alt Fald ikke at sammenligne med den Nytte, som Mejemaskinen kan gjøre os i Kornhøsten; men saa have vi denne besværlige Transport og Sammenbringen af Koerne i Batterier. Have vi 8000 Pd. Korn at flytte fra 1 Td. Land, saa have vi 40,000 Pd. Koer fra samme Areal; dette er Forholdet, den femdobbelte Vægt, og det paa en oplødt Jordbund, i korte Arbejdsdage og paa en Aarstid, da der i flere Grene af Bedriften, men navnlig til den saa særdeles vigtige Efteraarspløining, gjøres meget store Krav til Spanddyrene. — I de tørre Somre er Udbyttet af Koerne under lige Forhold mere usikkert end af Sædarterne. Deres Indhold af Tørstof bliver i saadanne Aar vel større, saa vi saa mere Næringsvardi i det samme Kvantum, men dette kan ingenlunde opveje det ringe Udbytte. I et Aar som det forløbne troer jeg at turde sige, at hvis Kornudbyttet paa en Gaard er 10 à 15

pEt. under Middelhøst, saa vil Roehøsten paa den samme Gaard være 20 à 30 pEt. under Middelhøst. Hertil vil man maaste bemærke, at det er urigtigt at drage en Sammenligning imellem en Kornafgrøde og en Rodfrugtafgrøde, da den sidstnævnte træder i Brakkens Sted og altsaa frembringes af et Stykke Jord, der ellers ingen Indtagt vilde have givet. Denne Indbending er ikke rigtig. Ganste vist kunne Roerne erstatte Brakken, det vil sige, tilnærmelsesvis gavne Jorden paa samme Maade som Brakken, og deraf følger da, at man kan være berettiget til at sige, at det Arbejde, der lægges paa en Roemark, ikke skal lægges den til Last, men man er paa ingen Maade berettiget til at sige, at Roerne ere vundne for Intet; thi, som bekjendt, leve de ikke af Luften alene, men fordre deres store Andel af Jordens eller Gjødningsens Næringsstoffer. Bruger en Straasædsafgrøde paa 8000 Pd.: 60 Pd. Kvælstof, 30 Pd. Fosforsyre, og 50 Pd. Kali, saa bruger en Roefgrøde paa 40,000 Pd.: 80 Pd. Kvælstof, 40 Pd. Fosforsyre og 140 Pd. Kali, og heraf fremgaaer da altsaa, at Sammenligningen mellem en Kornafgrødes og en Rodfrugtafgrødes Udbytte ikke er uberettiget. — Naar jeg nu hertil minder om, at vore tørre Foraar og Forfomre ofte kunne være meget ugunstige for Spiringen og Fremvæksten af Roerne, at Karakteren af vore Vintre, der udmærke sig, snart ved en barst Kulde paa indtil 20 Grader, snart ved en paafaldende Mildhed, gjør det meget vanskeligt for os at anvende de rette Midler til Bevaringen af Roerne, der, som bekjendt, hverken kunne taale Varme eller Kulde, medens vi dog paa ingen Maade, saaledes som Englænderne gjøre, tør fordrifte os til at lade en Del af dem forblive paa Marken Vinteren over — saa troer jeg, at jeg har sagt nok til, at man vil give mig Ret i, at Roedyrking efter engelsk Maalestof ingenlunde kan passe for dansk Landbrug.

Vi skulle dyrke Roer for Kvægholdets Skyld. Det er Roerne, der have bragt Englands Husdyrbrug saa godt fremad, det er dem, der fremkalde Fedningen og gjøre denne

Produktion lønnende. Koerne ere Wintergræs for Kreaturene, og de have, ligesom det er Tilfældet med Sommergræsset, en meget heldig Indflydelse paa Udviklingen af alle unge Dyr, de meddele disse en Trivselighed og en Evne til at optage og fordøje store Foderkvantumer, som man vanskelig paa nogen anden Maade skal kunne fremkalde. Fededyrscracerne synes derfor virkelig at være knyttede til Koedyrkningen. — Alt dette er rigtigt, og lad os derfor kun af al Kraft opmuntre til Koedyrkning, men kun ikke til at udføre den i engelsk Maalestof. Kunde det nemlig ikke være tænkeligt, at de ellers saa praktiske og beregnende Englændere have overvurderet Koernes Betydning som Kvægfoder. Naar vi høre om dem, at de meget ofte holde, ikke blot deres Føde- men ogsaa deres Føde-Kreaturene alene paa Koer og Halm, saa paatrænger der sig os uvilkaarlig en Mistanke om, at de Godtfolk ikke have nogen tydelig Forestilling om det, vi kalde Næringsstofforholdet i Føden, eller om, hvad Betydning dette Forhold har for en økonomisk Omgang med Foderet. Et Foder, der har Overflud af Sukkerstoffer, sættes sammen med et andet Foder, der har et endnu større Overflud af Sukkerstoffer, — det er dog en Fremgangsmaade, som man i alt Fald ikke skal synes kan være økonomisk, om den nu ogsaa kan føre til Maalet: at gjøre Dyret fedt — med hvilket synligt Resultat Forsvaret for Fremgangsmaaden gjerne bliver ført —, thi hvad for en Mængde af ubenyttede Kulhydrater maa her ikke være bleven kastet paa Møddingen, hvor de, som bekjendt, ingen Værdi have, da Algerdyrkeren ikke betaler noget for kulstofholdig Gjødning. At et Dyr kan blive fedt ved Koer alene i Forbindelse med Fjldfoder, er det bedste Bevis paa, hvor let fordøjeligt og produktivt Næringsindholdet er i Koerne; men til hvor meget større Nyttevirkning vilde ikke dette Næringsindhold komme, naar det paa tilbørlig og hensigtsvarende Maade blev blandet med forskjelligartede, navnlig kvælstof- og fedtholdige Foderstoffer. Utsaa Anstrængelse for Fremstfættelsen af en større Mængde Koer end den, vi have Brug for i en fornuftig

Foderblandning — en større Mængde, hvor der holdes Fede-
dyr og Tillæg, en mindre Mængde, hvor der holdes Malke-
køer — synes der slet ikke at være Grund til. — At det
ikke er økonomisk eller fordelagtigt at anvende en stor Mæsse
Køer til Foder, faaer man et ret godt Bevis paa deri, at de
smaa Kreaturholdere, der nu ikke saa sjældent findes i Kjøb-
stæderne, og som have deres Fortjeneste ved at fede Køer,
samtidig med at de sælge Mælken af dem, at disse Folk, der
ofte slet ikke have Jord, men maa købe alt Foderet, Halmen,
Høet, saa vel som Køerne, Børrnen, Mæsten, Kliden, eller hvad
andet Kraftfoder, de nu anvende — en saadan Kreaturholder
bruger ikke mange Køer, sjældent over 1 Stk. daglig pr. Ko
En saadan Mand, der uden Videnskabens Hjælp, alene igjen-
nem den haarde empiriske Vej, skal komme til Overbevisning
om, hvad der bringer ham Tab og hvad Fordel, han kan
være en meget god Læremester. Og er det ikke værd at mærke
sig, at det Resultat, han kommer til ad Erfaringens Vej, det
stemmer med Videnskabens Resultat, men staaer i Modstrid
med Englændernes gamle (i den senere Tid vistnok sjældnere)
Praxis. — At den lille Kvægholder ikke bruger Køer, ligger
i, at han maa betale dem for dyrt, bemærker man. Det kan
vel undertiden være Tilfældet, men ikke ofte, thi man skal
huste paa, at han skal købe Alt, det ene Slags Foder er
dyrt for ham saavel som det andet, og sølte han Trang til
Køerne, saa vilde i vor Tid nok Jernbanen, hvis de ikke
avles i hans Nærhed, bringe ham dem til en rimelig Pris.
Men det er netop det Uheldige, at en Landmand, der er Koe-
producent, er tilbøjelig til at sætte en anden Pris paa Køerne
end den virkelige. Man hører saaledes ofte, naar der er
Tale om Landbrugsbogføring, den Dtring: Køerne fører jeg
min Kvægbesætning til Last til den Pris, hvorfor jeg produ-
cerer dem, men Kornet til Kjøbmandsprisen. En saadan
Fremgangsmaade kan næppe kaldes rigtig, thi det er at an-
lægge 2 alt for forskellige Maalestokke til Bedømmelsen af
Stoffer, der skulle have en ligeartet Anvendelse. En Hoved-

grundsætning for al Landbrugsbogføring maa være den, at vi have Pengeværdier for alle Produkter i Bedriften, og det, naar det er muligt, ikke en lavet Pengeværdi, men den virkelige, det vil sige: Handelsprisen eller den Pris, man kan faa for sit Produkt ved Salg paa Produktionsstedet. Kan Koernes Handelspris ikke bestemmes, saa maa man da i alt Fald ved Udregningen af Produktionsprisen ikke glemme, hvilket man, som jeg foran viste, er tilbøjelig til, at medtage Værdien af Plantesæden, som Koerne have optaget fra Jorden. Gjør man det, vil Koernes Pris ofte blive en anden end den, man hidtil regnede med.

Gaarde, der i længere Tid have været drevne med en udvidet Rodfrugtaavl, og hvor denne Avl uden en tilsvarende Mængde af Kraftfoder har været anvendt som Hovedfoder til Besætningen, gjøre samme Indtryk som Landbrug, der have været drevne med Gødning fra Kartoffelbrænderier. Der er over dem begge gjerne en Slaphedstilstand og en Tilbagegangstid efter en stærk Opblusfen og Blomstringstid. Og de have jo ogsaa begge fogt at aftvinge deres Jorder Afgrøderne ved Hjælp af en Gødning, der er frembragt af et ensidigt Foder. Koer og Værmere ere Fodringsmidler, der have meget tilfælles. De stattes begge højt af Kvægholderne paa Grund af deres Produktivitet, men det erkjendes tillige, at deres Indvirkning paa Dyrene er slappende paa Grund af deres store Vandrigdom og Ensidighed. Gødningen, der falder efter dem, ligner dem; den er ogsaa produktiv og stærkt drivende, men den er tillige, da den er ensidig, stærkt slappende. Den er ved sit Indhold af let opløselige Kvælstofforbindelser og Kali bleven drivende, men den er, paa Grund af sin Mangel paa et tilsvarende Indhold af Fosforsyre og Jordarter, ikke varig eller udholdende i sin Virkning. Utsaa et opstyltet Kvæghold følges af et opstyltet Agerbrug. Dette er meget lærerigt. Kun den Landmand, der ved et alsidigt Foder holder sin Kvægbesætning sund og kraftig, er i Stand til at holde sin Ager i varig Kraft. — Men forøvrigt er det ogsaa

værd at lægge Mærke til, hvorledes en Ensidighed i Landbrug kan hjælpe til at hæve dette og bringe Fremgang i det, naar man kun er belavet paa at rette Fejlene, som Ensidigheden jo altid fører med sig. Englænderne have i Fortiden ved deres udstrakte Rodfrugtdyrkning, som passede til deres Klima og Arbejdsforhold, udtrukket Kapitaler af Jordbunden og skaffet sig Fordele derved, som nok kunde drage andre agerdyrkende Landes Opmærksomhed til sig, men at Englænderne ved Rodfrugtdyrkningen udpinte deres Jordbund, blev mindre bemærket, fordi de saa tidlig anvendte Bengjødning. I flere Decennier opkjøbte, som bekjendt, Englænderne Venene fra den største Del af Europa, og da de dengang fik dem billig, erstatte de jo forholdsvis let den Skade, Roedyrkningen havde gjort paa deres Jord. Nu derimod, da fosforsur Kalk er et dyrt Stof, vil Fejlen blive langt kostbarere at rette, og derfor er det vel ikke værd for os at give Englænderne Nr. 2, i det Mindste paa det Omraade.

Spørgsmaalet om Brakkens Afstæffelse afhænger af, i hvilken Grad vi ville optage Rodfrugtdyrkning, og dennes Udstrækning bør igjen afhænge af, i hvilken Grad vi have Brug for Koerne til et efter rigtige Grundfætninger sammensat Foder til vore Besætninger. Lige saa stort et Areal, som vi finde Fordel ved at dyrke med Koer, lige saa stort et Areal kunne vi indskrænke Brakken med, der, som foran nævnt, vel i Almindelighed kan antages at udgjøre $\frac{1}{3}$ af en Gaards Størrelse. Gaa vi saa ud fra, at vi i en Mallekos daglige Foder med Fordel kunne anvende 20—30 Pd. Koer og i et Fededyrs Foder den dobbelte Vægt, saa bruger et Kreatur af den førstnævnte Art i Løbet af Vinteren 5000 Pd. og et Fedekreatur 10,000 Pd. Koer, hvilket atter vil sige, at det, naar Gjennemsnitshøsten paa 1 Td. Land ansættes til 40,000 Pd. Koer, for en Ejendom med en Mejeribesætning vil være formaalstjenligt at dyrke 1 Skp. Land og for en Gaard med Fedekvægsbesætning 2 Skpr. Land aarlig med Koer for hvert Kreatur, der holdes. Tænke vi os en Gaard paa 100 Tdr. Land god Middelfjord,

hvoraf 4 Tdr. Land fragaa til Beje, Hegn, Stakkehave, Gaardsplads, og denne Ejendom har $\frac{1}{8}$ eller 12 Tdr. Land i Brak, saa vil dette Areal — Befætningen antaget til at være 32 Røer eller lige saa mange Fedefreatureur — kunne indskrænkes til 8 Tdr. Land eller 4 Tdr. Land efter Befætningens Art; og er Befætningen benyttet baade til Mælkeri og Fedning, som jo forhaabentlig herefterdags hyppig vil blive Tilfældet, kunne vi antage, at Brakken vil indskrænkes til 6 Tdr. Land, Halvdelen af det tidligere Areal eller $\frac{1}{8}$ af det samlede Areal. — Den Gaard, der kan indskrænke sin Kenbrak hertil, er paa gode Beje til at føre et Nutids-Landbrug.

Naar en Ejendom benytter $\frac{1}{8}$ af sit Areal til Brak og $\frac{1}{8}$ til Roedyrking, kan den saa fortsætte med sin gamle Drift: en Række Straasæd efterfulgt af en Række Græsaar? Nej, det er allerede i det Foregaaende sagt, at en Indskrænkning af Brakken, naar det ikke skal blive til Tab, fordrer og kræver en Indskrænkning af Græsaarene og en Dyrking af Bladplanter, det vil altsaa sige, der maa ske, om ikke en fuld Overgang, saa i alt Fald en Tilnærmelse til det Agerdyrknings-system, der kaldes Frugtvejelbruget. — For at træffe det rette Maal med Hensyn til, hvad der i den Retning kan være det danste Nutids-Landbrug tjenligt, lad os saa betragte Vexelbruget og de Fordele, det kan bringe, lidt nærmere. Enhver dannet Landmand veed, at Vexelbrugets Særkjender ere, at det ikke holder Kenbrak og ikke en Række samlede Græsaar, men at det derimod holder over den Regel, bestandig at stifte Straasæds- og Bladfrugtsafgrøderne med hinanden. Det er det sidste, der lægges Hovedvægten paa, og der er til sine Tider blevet lagt saa stor Vægt paa denne Regel, at man troede, den var de Vises Sten for al Agerdyrking. Nutiden dømmer ikke ganske om Vexlingen paa den Maade som Fortiden; denne sidste vandt nemlig Guld ved den, medens Nutiden derimod ofte har været fristet til at græde over, at Jorden er bleven berøvet dette Guld. Hemmeligheden ved

Nytten af Bexlingen synes nemlig at stikke i, at man ved den, ligesom ved Mærglingen og Dræningen, er i Stand til at fremdrage døde Kapitaler af Jordbunden, navnlig af Undergrunden, og at forøge Mængden af Plantenæringsstoffer, som derved drages ind i Omløbet. Et saadant Middel er nok værd at benytte, og det Vand eller det Agerbrug, der vilde faste Brag paa det, kommer til haardt at fortryde det, thi det savner en af Løftestængerne til at følge med i Udviklingen. Men det gaaer let med Midlet som med den, der har fundet en Vej, ad hvilken han nemt og hurtig kan blive rig, han skjønner ikke altid paa Rigdommen, ødsler den hurtig bort og vænner sig til den Tanke, at Rigdomskilden, han fandt, er udtømmelig. Englændernes saa berømte „Norfolker Sædskifte“: Roer, Bng, Klover, Hvede, bragte dem megen Velstand, men efter en Aarrækkes Forløb kom Klagerne over Klovertræt, roetræt og hvedetræt Jord, det vil sige, en udpint Jord; det var den sure Svie efter den søde Kløe. Dog Englænderne forstode, som tidligere berørt, at rette, hvad galt var, og at gribe de rette Midler dertil i god Tid. — Albrecht Thaer og den Skole, der fulgte efter ham, lærte Lysterne Bexelbrug. De bragte Systemet i Praxis paa den Maade, at de dyrkede Kartofler i Stedet for Roer, ikke nøjedes med Klover, men tog Urter, Raps og andre Bladfrugter til Afveksling med Straasæden, Bladfrugter, hvis Rjærne saa vel som Kartoflerne strax kunde gøres i klingende Mønt — de havde dengang endnu ikke fattet Betydningen af dyrisk Produktion for Agerbruget, men vilde strax have Løn for Arbejdet — og det lykkedes dem da ogsaa i forholdsvis kort Tid at naa til Maalet, da Jorden krævede tilbage det, der var taget for meget fra den. — Disse Exempler bevise imidlertid jo kun Rigtigheden af den gamle Sætning, at Alt kan misbruges, selv det Bedste, thi en Bexlen med de forskjelligartede Afgrøder er, som ovenfor sagt, et saa mægtigt Middel til Agerbrugets Fremkomst, at det paa ingen Maade maa lades ubenyttet. Dyrkningen af Bladplanter, tjenlige til Opfodring, bringer ikke

alene flere af Jordens Stoffer ind i Omløbet, end vi vilde faa, hvis vi indskrænkede os til Dyrkningen af Korn og Græs, men de kunne ogsaa bringe os Kvælstof fra Atmosfæren, dette Stof, som Agerdyrkeren, naar han fattes det, maa betale med høje Priser; og endelig veed jo enhver erfaren Landmand at sætte Pris paa den renholdende og porøsitetgivende Indfyldelse, som vellykkede Bladfrugtafgrøder have paa Jordsmønnen. Der er altsaa Grunde nok, der tale for Benyttelsen af et Bezelbrug, og den Mand, der ikke før har benyttet det paa sin Ejendom, maa ikke opsætte at gjøre det, ligesaa lidt som han vilde opsætte at benytte Mergel, hvis han ikke før havde brugt den. — Lad os saa ikke tøve med at indføre det, vil man bemærke, thi det er jo Tilfældet med de allerfleste Ejendomme her i Landet, at de ikke have kjendt Bezelbrug, vi have jo holdt fast ved Kobbeldbruget og gjøre det endnu den Dag idag paa den langt overvejende Del af Landets Jorder. Det er dog ikke ganske saa. Kobbeldbruget i dets oprindelige Form var egentlig kun en Art Bangbrug. Dette sidsmævnte System havde Brak og Korn i Indmarken, naturligt Græs i Udmarken; Kobbeldbruget slog Indmarken og Udmarken sammen og skiftede saa sine Kornmarker og Naturgræsmarker, og de to Systemer lignede altsaa hinanden deri, at de begge kun benyttede Jorden til Afgrøder eller Planter, der henhøre til den samme naturlige Familie: Græsfamilien. Men da Kloverdyrkning til Stadighed blev optaget i Kobbeldbruget, fik dette System en anden Karakter, det blev da i Virkeligheden en Art Bezelbrug, thi det vekslede en Række Straafæd med en Række Bladfrugt, og da vi saa senere optog Raps, Urter, Bitter, Boghvede til Dyrkning og benyttede det saakaldte overstaarne Kobbeldbrug, fik vi ret godt Greb paa den Kunst at benytte Undergrundens Stoffer, — vi kom med i Klagerne over Klovertræt og ærtetræt Jord, det vil sige, i Klagerne over en udpint Jord.

Det er Agerbrugets naturlige Gang — til forskjellige Tider i de forskjellige Lande — først at holde den Del af

Jorden, som det dyrker, vedlige med Plantenæring, som det henter fra en anden Del af Jorden (Græsmarkerne, Engene, Pjærene, Udmarkerne) og dernæst, naar dette ikke længere kan lade sig gjøre, paa Grund af at de sidstnævnte Arealer forsvinde, saa at benytte Bladplanternes Dyrkning til at fremdrage hidtil ubenyttede Stoffer, og tilsidst søger det ved mekaniske og kemiske Midler (Bandafledning, Mærgling, Reolpløjning, Brugen af let opløselige Kvælstofforbindelser) stedse til større Dybde at aftvinge Jorden de meget efterspurgte — stadig i for ringe Mængde tilstedeværende — Plantenæringsstoffer. Naar Agerbruget saa er naaet i Slutningen af det sidstnævnte Stadium, hvad System skal det saa følge? En fri Drift? Ja, det kommer an paa, hvad man vil forstaa derved. Dersom der ved en fri Drift skal forstaaes, at man aldeles intet Hensyn tager til, hvad Afgrøde man vil dyrke, andet end det, at man vælger lønnende Afgrøder, der strax kunne sælges, saa er det urigtigt, thi saa kom man jo uden Tvivl tilbage til „Afsædsdriften“; men, naar man ved fri Drift vil forstaa en løvbunden fri Drift (ligesom al Frihed jo bør være løvbunden), saa er det rigtigt. — Hvilke ere da de Love, som en fri Drift maa underkaste sig? Der er: 1) Hensynet til Jordens fysiske Bestaafenhed, dens Renhedstilstand, dens Porsitet, og her er det altsaa, at Valget af den rette Forfrugt gjør sig gjældende. 2) Hensynet til Udnyttelsen af Plantenæringsstofferne, det vil sige, der maa sørges for, at alle Stofferne i den anvendte Gjødning komme til Anvendelse. 3) Hensynet til Arbejdskraften, man kan raade over; idet Friheden i Valget af Planter er indskrænket i samme Grad, som man er bunden til at flulle bestjæftige en lige stor Arbejdskraft Aaret om. 4) Hensynet til, hvad vor Besætning kræver, for at vi til enhver Aarstid kunne byde denne et rigeligt og efter rigtige Grundsætninger sammensat Foder. — — De 3 første Hensyn nødvendiggjøre, at vi ikke fjerne os ret langt fra Bøgelbrugets Grundregel, thi Bladplanterne ere gode Forfrugter for Straafæden; Bladplanterne optage — vel ikke andre

Næringsstoffer end Straasæden, men — Næringsstofferne i et andet Mængdeforhold end Kornarterne, og den Maade, hvorpaa deres Rodorganer ere byggede, gjør uden Tvivl ogsaa, at de kunne optage en Næring, der er fastere absorberet af Jorden, end den Næring maa være, som Kornsorterne kunne optage; og endelig er det, for Arbejdskraftens ligelige Veffjæftigelses Skyld, ikke tilstrækkeligt at dyrke Vintersæd og Vaarsæd, men tillige Bladplanter, især Rodfrugter, da disses Saatid, Renholdelse og Høst jo falde til andre Tider af Aaret end den, Kornsorterne fordre Arbejde paa. — Men det fjerde Hensyn, fordrer det ikke ogsaa, at vi dyrke Bladplanter? Dersom dette var Tilfældet, bleve vi vistnok nødte til fuldstændig at følge et Bøvelbrug, og for en Del Aar tilbage maa det have været det rigtige, naar man da vilde drive et Landbrug med et lønnende Rvæghold. Vi se derfor ogsaa, at Englænderne holdt paa at dyrke Halvdelen af Jorden med Foderurter, ligesom vi ogsaa selv fra gammel Tid af have den gyldne Regel, naar man ikke vil udpine sin Jord, kun at dyrke Halvdelen af den med Korn. Det, der nu for Besætningens Skyld skulde bevæge os til at dyrke Bladplanter, maa jo være Døstet om igjennem Bølgplanter og Olieplanter at staffe den fornødne Mængde Eggehvide- og Fedtstoffer til Dyrenes Foder. Men — da vor Jordbund, som jeg foran har paa- vist, er stærkt nok medtaget ved Dyrkning af de nævnte Planter, og deres Vellykken for Djebliffet er mislig, og da den udviklede Handelsforbindelse med andre Lande nu gjør det muligt for os at tilkjøbe os de nævnte Stoffer (Eggehvide- og Fedtstofferne) til rimelige Priser i Form af Oliefager og Klid — saa er det ikke i vort Nutids-Landbrug nødvendigt at binde os til et rent Bøvelbrug. Det vilde tværtimod være et Tab, om vi gjorde det, thi kunne vi saa vellykkede Kornafgrøder i Stedet for simple Bladfrugter, da kunne vi med Fordel sælge de først-nævnte til Udlandet eller derfor tilbytte os de attraaede Foderstoffer. At Kornarterne saa en Overvægt i vore Nutids-Landbrug, er derfor fuldstændig berettiget, og netop naar vi tænke

paa at skaffe vore Besætninger hele Aaret om et rigeligt, sundt og efter videnskabelige Grundsætninger sammensat Foder, bliver det nødvendigt, at dette skeer. Der er nemlig ingen Nødvendighed for, at Kraftfoderet skal skaffes tilveje igjennem Ageren, men Fyldefoderet, som jo Straaet repræsenterer, maa det være Tilfældet med, og det af den Grund, at det ellers ikke vil være muligt for os at udvide vore Besætninger, som jo dog er det, Nutids-Landbruget føler Trang til at gjøre. Nutids-Landbruget fordrer nemlig Gjødning og atter Gjødning, der jo er saa godt som det eneste Kaastof, hvoraf det kan fabrikere sine Planter — Kunstgjødning mener det er for dyrt, Kreaturgjødning derimod mener det er billigere, og Agerbrugets vedblivende Fremadskriden er altsaa ligefrem knyttet til Væstingelsen: om det kan forstørre sin Besætning. Det kan det ved Hjælp af Sommerstaldfodringen, og denne danner derfor Slutstenen paa Nutids-Landbruget.

Ved et Exempel skal jeg forsøge at vise, i hvilken Grad Besætningen kan forøges ved Hjælp af Sommerstaldfodringen. Jeg vil hertil vælge den samme Gaard, som tidligere er nævnt paa 100 Tdr. Land god Middelfjord, altsaa med 10—12 Tdr. Hartkorn, og først vise, hvad Kvægstyrke der kan holdes, naar Gaarden drives saaledes, som de fleste Gaarde hos os nu blive det, og dernæst, hvor stor Kvægstyrken bliver paa den samme Gaard med Staldfodring, i begge Tilfælde gaaende ud fra, at al Avlen opfodres, og at hele Indtægten altsaa flyder igjennem Besætningen.

Sædskiftet A:

3	Væget	Nr. 1	er	Brak,
—	—	—	2	— Vintersæd,
—	—	—	3	— Bng,
—	—	—	4	— Blandsæd (Havre og Bng),
—	—	—	5	— Havre,
—	—	—	6	— Kløver,
—	—	—	7	—
—	—	—	8	— } Græs.

Figurer.	Ld. Land geometrisk Maal.		Fold pr. Ld. Land. Ld. eller Centner.	Centner Korn.		Centner Halm.	C. Hø el. Græs reduceret t. Hø.		Det Aulede indbe- holder.			C. Fedtstoffer.	Det Aulede reduceret til Centner Gjødnings.		Centner Korn.		Centner Halm.	C. Hø el. Græs reduc. til Hø.	
	Der afles af:	Centner Korn.		Centner Halm.	C. Hø el. Græs reduceret t. Hø.		C. Lørfstof.	C. kvælstofhol- dige Stoffer.	Centner Kulhydrater.	C. Fedtstoffer.	Det Aulede reduceret til Centner Gjødnings.		Centner Korn.	Centner Halm.	C. Hø el. Græs reduc. til Hø.				
Stral.	12	12	12 Ld.	302	720				869	38	199	6	2962	756	288				
Winterfød.	12	12	12 Ld.	274	480				641	39	335	13	1232	608	192				
Byg.	12	12	12 Ld.	288	480				653	44	335	17	1306	576	192				
Blandfød af Byg-Havre.	12	15	12 Ld.	252	480				622	43	309	20	1244	504	192				
Havre.	12	15	12 Ld.																
1 Fe Mars Riber.	12	40 Cent.				480			408	48	192	14	816	480					
2bet Mars Riber.	12	30				360			306	36	144	11	612	360					
3bet Mars Riber.	12	20				240			204	24	96	7	408	240					
Salt:	96			1116	2160	1080			3703	272	1610	88	8630	4388					

Winterfødhalmsens Indhold af Næringsstoffer er ikke medregnet, da den antages brugt til Strøelse. Ved Beregningen af Gjødningsmængden er Strøehalmsens Lørfstof multipliceret med 4, Lørfstofmængden alt det Opfødrede derimod med 2.

Anmkt. Til Beregningen af Tabellerne er der benyttet følgende Tal:

1 Ld. Winterfød vejer 210 Pd.,	Paa 1 Ld. Land antages avlet 6000 Pd.
1 — Byg — 190 —	Winterfødshalm eller 4000 Pd. Baarføds-
1 — Blandfød — 160 —	halm. 40 Pd. Winterfød, 45 Pl. Byg,
1 — Havre — 140 —	50 Pd. Blandfød, 50 Pd. Havre, 40 Pd.
1 — Lørfter — 220 —	Lørfter, 500 Pd. Kær og 250 Pd. Halm ere

= 100 Pd. Hø. — Lørfstofmængden er ansat til 85 pCt. i de tørre Foderstoffer. Kjørne, Halm og Hø og til 12 pCt. i Kjørne.

Betegnninger.

Antage vi nu et stort Kreaturs levende Vægt til 750 Pd., og at et saadant Kreatur i Løbet af et Aar behøver til Foder og Stræelse 120 Centner Hø, kan der ved den antagne Drift holdes $\frac{4^3 8^8}{120} = 36\frac{1}{2}$ Stkr. Kreaturer paa 100 Tdr. Land, eller, naar vi fradrage Hesteholdet, 32 Stkr. Malketøer.

Lad os imidlertid forandre denne nu saa gængse Drift til et Staldfodringsbrug med følgende Sædskifte:

Sædskifte B.:

3	Læget Nr. 1	er	$\frac{1}{2}$	Brak	$\frac{1}{2}$	Kløver,
—	—	—	2	—	—	Vintersæd,
—	—	—	3	—	—	Bhg,
—	—	—	4	—	$\frac{1}{2}$	Grter, $\frac{1}{2}$ Koer,
—	—	—	5	—	—	Bhg,
—	—	—	6	—	—	Havre,
—	—	—	7	—	$\frac{1}{2}$	Kløver, $\frac{1}{2}$ Staldfodringsurter,
—	—	—	8	—	$\frac{1}{2}$	do.

eller efter at Driften
har været brugt
nogen Tid

$\frac{1}{2}$ Havre, $\frac{1}{2}$ Rug.

Ann. Mængden af Eggehvdestofferne, Kulhydraterne, Fedtstofferne er i

1000 Pd. Vintersæd ansat til	125 Pd.	660 Pd.	20 Pd.
—	Bhg	— 94 —	610 — 20 —
—	Blandsæd	— 106 —	580 — 35 —
—	Havre	— 119 —	560 — 50 —
—	Grter	— 219 —	540 — 25 —
—	Agerhø (Blanding af Græs og Kløver)	— 100 —	400 — 30 —
—	Wittehavrehø	— 125 —	320 — 30 —
—	Vintersædshalm	— 16 —	300 — 10 —
—	Vaarsædshalm	— 28 —	350 — 15 —
—	Koer	— 12 —	100 — 2 —
—	Kapskager	— 280 —	250 — 95 —
—	Palmekager	— 160 —	360 — 135 —
—	Hvedeklid	— 140 —	450 — 35 —

Altfaa vi frembringe ved Hjælp af dette Staldfodringsbrug 5509 Centner Høværdi, der svare til en Kreaturstyrke af 46 Stkr., men — da vi maa regne Hestekraften her, paa Grund af den mere intensive Drift og Hjembringelsen af Grøntfoderet, til at være noget større end ved den førstnævnte Drift — ansætter jeg den kun til 40 Maltekøer; det vil sige, Forholdet mellem de Individier af Besætningen, der give umiddelbar Indtægt, bliver ved de 2 Driftsmaader som 4 : 5. — I Sandhed dog et smukt Resultat, naar dette kan blive Frugten af Sommerstaldfodringens Indførelse hos os, og det maa jo være god Praxis at stræbe at naa dette Maal; thi vi erkjende i Nutiden, at alt sundt, varigt Landbrug (et saadant, som kan holde ud i Længden) maa have sin Rod i Kreaturholdet.

Jeg vil lidt nærmere gennemgaa Sædskiftet B. Af Læget Nr. 1 er Halvdelen i Brak ($\frac{1}{16}$ af Areal), og denne skifter naturligvis saaledes, at næste Gang, Læget kommer ind, bliver Brakken i den anden Halvdel, hvor Kloveren nu er. Denne (Kloveren) bliver pløjet dybt saa tidlig i Eftersommeren, at Jorden kan faa Tid at henligge en Maaned, før Saaningen finder Sted, for at Jorden kan synke sammen og Kloverstubbene raadne. Det er derfor ogsaa en Selvfølge, at Pløjningen foretages saaledes, at Kloverstubbene blive godt dækkede, og er Bejrliget tørt, maa Jorden holdes lukket med Harven og Tromlen. — Om Lægene Nr. 2 og 3 behøves der ikke at siges meget, da deres Behandling vil falde sammen med det Tilvante. Den Indvending, som muligvis Nogle ville gjøre, at der følger 2 Straasæd efter hinanden, har jeg allerede imødegaaet. — I Læget Nr. 4 skulle Erterne have deres Plads paa det samme Stykke, hvor Brakken har været. Er Jorden skiftet for Bønner, og man troer, at disse ville lykkes bedre end Erterne, bør denne Omskiften af Afgrøderne udføres, ligesom man naturligvis ogsaa kan dyrke dem begge. Koerne skulle være, hvor Brakken har manglet, og deres Art vælges efter Jordens Bestaaffenhed og den Brug, man vil gjøre af

dem. — Om Lægene 5 og 6 gjælder det samme som om 2 og 3; at der er 2 Læg eller $\frac{1}{4}$ af Arealen med Bng, har jeg foran paavist maa være berettiget efter Nutidsforholdene. — Af Læget Nr. 7 er Halvdelen Kløver, der ligesom Kløveren i Læget Nr. 1 skal tjene til Sommerstaldfoder eller gøres til Hø, eftersom Aargangen er; den anden Halvdel af Læget Nr. 7 er ligeledes beregnet til Sommernæring for Besætningen, men skal optages af forskellige Slags Staldfodringsurter, hvis Art maa vælges efter Jordbundens Bestaffenhed, men vil vel sandsynligvis og for Størstedelen være Vikkehavre, og som en saadan Afgrøde ere de derfor beregnede i Tabellen. Der er antaget, at de kunne være afhuggede saa tidlig, at der kan følge Rug efter dem, men skulde det ikke blive Tilfældet, kan der i Læget Nr. 8 komme Havre i Stedet for Rug. Jeg anseer det dog for heldigst, at denne Plads optages af Rug, thi en Del af den bør være St. Hansrug, der i det Aar, da den er faaet, altsaa medens den maa henregnes til Læget Nr. 7, kan tjene som sildigt Grøntfoder, og i en ugunstig, tør Forommer, kan den, efter at dens Plads er at henregne til Læget Nr. 8, tjene til tidligt Grøntfoder. Skulde denne Afhugning indtræffe, er det heldigt, at Rugen er isaaet Kløver (den Kløver nemlig, som skal indtage Pladsen i Læget Nr. 1), thi denne Plantes Fremvæxt vinder ved, at dens Overfrugt afhugges tidlig, saa hvad der i dette Tilfælde bliver tabt ved en Afhugning af Rugen førend Modningen, vil rimeligvis Kløveren kunne erstatte ved at give Udbytte samme Efteraar. 2det Aars Kløveren i den anden Halvdel af Læget Nr. 8 kan, om man finder det ønskeligt, benyttes til Afgræsning først paa Sommeren, da Kreaturerne, navnlig naar det er Malkekøer, kunne have Gavn af nogle Ugers Udluftning efter Vinteren, men finder man ikke dette nødvendigt, bliver den benyttet som den øvrige Kløver. Er man først bleven noget vant til og indøvet i Staldfodringsbruget og udfører dette paa den rette Maade (med Anvendelsen af den tilbørlige Mængde Kraftfoder om Sommeren), da vil man sikkert finde,

at denne 2det Mars Kløver kan falde bort og Bladsfen indtages af en Straasædsafgrøde. Og dette sidste betragter jeg egentlig som det normale ved et Nutids-Staldfodringsbrug, da det er min Overbevisning, at de $\frac{5}{8}$ af Arealet besaaet med Straasæd ikke er for meget. Til at begynde med, vil det dog være det rigtigste at beholde den halve Mark 2det Mars Kløver, og derfor har jeg i den tabellariske Fremstilling af det Aflede ved dette Sædskifte beholdt den, skjøndt det er tydeligt, at Beregningen (ogsaa Virkeligheden) vilde have viist et endnu gunstigere Resultat for Staldfodringsbruget, naar der paa dette Sted dyrkes en Straasæd.

Sædskifter med et kort Omløb ere de behageligste, da de simplificere Driften, samle de ensartede Arbejder, men hvis de skulle undgaa den Ulempe, at Bladfrugterne komme for hyppig igjen paa samme Sted, maa nødvendigvis en Del af Røgene stærkt deles, og de faa da Righed med Sædskifter med et langt Omløb, der ere vanskeligere at overskue og vanskeligere at holde Arbejdskraften samlet ved. Det korteste Sædskifte hos os er vel det 5aarige (paa Laaland-Falster), det længste det 11aarige (i Sølland, Thyland); det her fremsatte 8aarige ligger altsaa midt imellem og tilfredsstillende derfor vistnok de Fleste. Overgangen til Sædskiftet B fra vore nuværende, og navnlig fra Sædskiftet A, der nu er saa hyppig anvendt, vil kunne ske forholdsvis let, da det nye ikke fjerner sig meget fra det Tilvante, og jeg er vis paa, at man ogsaa vil finde, at det fordele sine Arbejder godt paa de forskjellige Aarstider, og at det i det Hele taget ikke stiller sig nogen større Opgave, end at enhver dygtig praktisk Mand, der føler Trang og Lyst til at gaa over til Sommerstaldfodring, vil være i Stand til at løse den med Held. Hermed vil jeg naturligvis ikke sige, at netop dette Sædskifte skal passe paa ethvert Sted eller for enhver Staldfodringsbruger, men kun, at det i sine Grundtræk kan følges, og at man, naar man vil lægge Planen for et Staldfodrings-sædskifte, trøstigt kan gaa ud fra, at de $\frac{5}{8}$ af Arealet kunne benyttes til Sæd.

Har en Gaard udelukkende en Fjedelvæggsbesætning, og man af den Grund troer det lønnende at udvide Rodfrugt- dyrkningen til $\frac{1}{8}$ af Arealet (vistnok det højeste, hvortil den under normale Forhold bør udvides hos os), og som en Følge deraf igjen tør vove fuldstændig at bortkaste Brakken, da vil 8 Marks Driften benyttet til Staldfodringsbrug kunne faa følgende simple Udseende:

Sædskifte C: 3 Vægt Nr. 1	er	Kløver,
— — 2	—	— Vintersæd,
— — 3	—	— Byg,
— — 4	—	— Koer,
— — 5	—	— Byg,
— — 6	—	— Havre,
— — 7	—	— Urter og Staldfoder,
— — 8	—	— Vintersæd.

Sædskiftet B har en Fejl, men erkjendes den, er den i vor Tid let rettet. Jeg skal derfor paavise den. — Vi kunne, for at bestemme Kreaturstyrken, i Stedet for dertil at benytte Høværdiberegningen, vælge følgende Fremgangsmaade. Et Kreatur paa 750 Pd. levende Vægt behøver i Løbet af et Aar i sin Føde et Næringsindhold af 45 Centner, og for 46 Kreaturer, der er fundet at kunne holdes efter Høværdimængden, beløber det sig altsaa til $45 \times 46 = 2070$ Centner Næringsstof. Er nu denne Næringsstofmængde ogsaa produceret? Vi faa Visshed for det, ved efter Tabellen at lægge Mængderne af Eggehvideofferne, Kulhydraterne og Fedtet sammen; den udkomne Sum beløber sig til 2394 Centner, og vi kunne altsaa efter denne Beregningsmaade tilsyneladende endogfaa holde 7 Kreaturer mere end antaget. Vilde vi imidlertid tilfredsstille Fordringen: at tildele vor Besætning, ikke blot et rigeligt, men ogsaa et rigtigt, den fulde Nyttebringende Foder, da maa vi gaa videre og lægge Mærke til, at de nævnte 45 Centner Næringsstof helst skulde bestaa af 8 Centner Eggehvidestof, $2\frac{1}{2}$ Centner Fedt og $34\frac{1}{2}$ Centner Kulhydrater, eller vore 46 Kreaturer skulde have 368 Centner Eggehvide,

115 Centner Fedt og 1552 Centner Kulhydrater. Tabellen udviser, at vi have 328 Centner Eggehvide, 90 Centner Fedt og 1976 Centner Kulhydrater, altsaa 40 og 25 Centner Eggehvide- og Fedtstoffer for lidt, men derimod 424 Centner Kulhydrater for meget. Skulde vi nu rette os efter Eggehvidestofmængden, for at bestemme vor Kreaturstyrke, maatte vi nedsætte denne med 5 Stkr. *), medens vi derimod, naar vi vilde rette os efter Kulhydraternes Mængde, kunde forsøge Kreaturstyrken med 12 Stkr. udover Tallet, som vi fandt ved Høvardiberegningen. — Altsaa det skulde være Fejlen ved det foreslaaede Sædskifte, at det ikke har valgt sine Afgrøder med tilstrækkelig Hensyn til, at Avlens samlede Masse indeholder det rette Næringsstofforhold. Men, som foran sagt, naar blot Fejlen erkjendes, saa er den i vor Tid ingen Fejl, thi den kan rettes paa 2 Maader. Enten kan det ske ved, som man gjorde i ældre Tid, at bortfælde de overstyende Kulhydrater i Form af Korn og saa nedsætte Besætningens Størrelse, indtil den kom til at svare til den tilbageblivende Mængde af Eggehvidestofferne, eller ved at vi tilkjøbe os Eggehvide- og Fedtstoffer i Form af Kraftfodringsemidler i den Mængde, at disse Stoffer komme til at staa i det rette Forhold til den avlede Mængde af Kulhydrater, og derved blive i Stand til at forsøge Besætningens Størrelse. Dette sidste er jo dog det ønskeligste, det, der især

*) Have vi til Anvendelse i Løbet af et Aar et Næringsstofindhold af 8 Centner Eggehvidestoffer, 5 Centner Fedt og 69 Centner Sukkerstoffer, er det rimeligt, at dette Foder, anvendt til 2 Kreaturer, hvortil Fedt- og Sukkerstofmængden jo vilde være tilstrækkelig, ikke vilde give nogen større Mængde af Produkt, end hvis det anvendtes til 1 Kreatur, idet Ydelsen nemlig vilde rette sig efter den tilstedeværende Eggehvidestofmængde —; thi man skal erindre, at lige saa vel som Afgrødeudbyttet, vi saa af Ageren, afhænger af Mængden af det Plantenæringsmiddel, der er tilstede i Minimum, lige saa vel afhænger det dyrkede Produkts Fremkomst af Mængden af det Næringsstof, der i Dyrets Føde er i Minimum — begge Minima naturligvis forstaaede efter Næringsstofforholdet.

skal tilstræbes, ja, det nødvendige for Nutids-Landbruget, og vi se altsaa, at det Agerdyrkningsystem, det Sædstifte, der i den samlede Mæsse af Afgrøder kan frembringe den største Mæsse af Kulhydrater, ogsaa maa være det mest nutids-svarende, hvilket atter vil sige, at Jordens Benyttelse til en forholdsvis stærk Kornavl er berettiget.

Men, vil man bemærke, naar vort Agerbrugs Formaal maa være at frembringe Kulhydrater, saa vil det jo ogsaa være hensigtsfærende at dyrke Rodfrugter i en saa storartet Maalestof som muligt, thi disse indeholde jo ikke blot et betydeligt Overflud af Kulhydrater, men tillige disse i en saa let fordøjelig Form, som det kan ønskes. — Bemærkningen vilde være rigtig, hvis vore Husdyr kun krævede eller kunde nøjes med den tidligere nævnte Mængde af de virkelige fordøjelige Næringsstoffer (et Kreatur paa 750 Pfd. levende Vægt, 45 Centner aarlig), men vi vide jo alle, at Dyrene, navnlig Drøvtyggerne, ved Siden af disse Næringsstoffer tillige kræve en lige saa stor Mængde (ialt 90 Centner Tørstof aarlig til et Kreatur af den nævnte Vægt) af ufordøjelige Stoffer eller af Fyldefoder. Dette Fyld kunne Roerne ikke give, thi den store Ballast af Vand, som de føre med sig, er ikke ufordøjeligt Stof, hvorimod den Ballast, som Kornsorterne føre med sig i Form af Halm, den indeholder de rette ufordøjelige Stoffer, — dens Cellestof er det naturlige Fyldefoder.

Vi se saaledes, at det er ikke blot for Kjærnens Skyld, vi maa ønske, at vort Agerbrug kan blive i Stand til at drive en rationel Kornavl, men nok saa meget for Halmens Skyld, dette i Fortidens Landbrug saa ringeagtede Stof. Paa Halm-mængden, vi kunne producere, beroer det til syvende og sidst, hvor meget vi kunne forstørre vort Kvæghold; — Halm nok, og der er saa at sige ved Indkjøb af Kraftfodringmidler ingen Grænse for Kreaturholdets Størrelse; — med stort Kreaturhold følger stor Gjødningsproduktion, og med stor Gjødningsproduktion forstørret Udbytte af Jorden. — Vort Landbrug har hidtil til Kreatur-

foder i alt for høj en Grad benyttet de Kulhydrater, der finde Anvendelse som Menneſteføde. Til Raastof for dyriff Produktion er vegetabilff Menneſteføde for koſtbar. Kvægholderen maa til ſin Brug ſøge efter Plantefoffer, der ikke ere tjenlige til denne Anvendelse, og med Henſyn til Eggehvideſtofferne har han været ſaa heldig at finde diſſe i Afſaldet af Kornſorterne og Dieplanternes Frø, men han har ondt ved at finde Kulhydraterne. — Skulde det ikke være, fordi han har overſeet, at han til Brug for den dyriffe Produktion er henviſt til de Kulhydrater, der findes i Halmen? Og er det Tilfældet, er det ſaa ikke rigtigt, at Halmproduktion er fuldt ſaa vigtig for Nutids-Landbruget ſom Frembringelſen af Foderurter? Fordi man beſvarer diſſe Spørgſmaal bekræftende, derfor behøver man ikke at være blind for Betydningen af, at der findes let fordøjelige og billige Sukkerſtoffer i Roerne, i Johannisbrød, Rismel, Majs og maatte enkelte andre Handelsfoderſtoffer, thi for det første tilbydes de iſtdnavnte ikke i den ønſtede Mængde, | og for det andet kunne jo hverken de eller Roerne nedſætte Halmens Betydning ſom Fyldfoder, men ville ſnarere — i jo større Mængde de ſtaffes tilveje — forøge dens Betydning og Værdi.

Den ſtore Halm-mængde, ja den havde vi i Mærglingsperioden, da var vor Klage hyppig: vi vidſte ikke, hvorledes vi ſkulde ſaa al den Halm gjort i Gjødning; nu lyder Klagen gjerne omvendt: vi vide ikke, hvorledes vi ſtulle ſaa Halmen til at ſlaa til. Dette er forklarligt nok, naar vi vide, at Mærgelen bragte os en hel Mængde af Jordens døde Stoffe, ſom vi imidlertid ikke førgebe for igjen at bringe tilbage til den, kun en Del af dem ſtete det med, og derfor kom efter Overanſtrængelſen Slappelſen — med andre Ord, hvor vi nu mangle Halm, der er dette et Beviſ paa, at Jorden er udpint. Men, vil man ſige, hvor dette er Tilfældet, kan det dog ikke nytte at omlægge Driften, at indføre et Staldfødringsbrug med maatte endogſaa endnu større Korn dyrkning, end der var; det er jo netop vor Fejl, at vi nu have for ſtort et Areal med

Korn, at vi nu forlange 4—5 Kjarve Sæd efter hinanden i 8 Marks Drift. — Til en saadan Bemærkning maa Svaret være: ingen Frugt, uden der først har været Arbejde, ingen Indtægt, uden der først har været Udgift; — altsaa et Offer maa der begyndes med, og dette skal bestaa deri, at vi betro Jorden et Kapitalforstud i Form af Kunstgjødning. Denne, ihvorvel ensidige Plantenæring, vil nok forefinde Rester af Fortidens Gjødning, med hvilke den kan danne, ikke blot Kjerne, men ogsaa Halm. Gjør Kunstgjødningen det, saa hjælper den os hen til Maalet: gennem den større Mængde alsidige Gjødning, som Halmen opfodret sammen med indkjøbte Kraftfodringsemidler leverer os, at forøge vor Ageres Mangfoldsevne. — Jeg fremfører dette, for at de Landmænd, der ønske at overgaa til Sommerstaldfodring, maa vide og gjøre sig klart, at Overgangen dertil er forbunden med Udgift, ligesom enhver anden Forbedring, Dræning, Mærgling o. s. v. i sin Tid har fordret Udlæg; men have de sidstnævnte Arbejder været lønnende og bragt store Renter af Udlæget, saa vil Staldfodringen ogsaa gjøre det, og man bør derfor ikke skyn det. — Og ligeledes maa man have forstaaet, at Forberedelsen til Overgangen særlig skal bestaa deri, at man først skaffer mere Halm, medens Fremstæffelsen af Staldfodringsurterne først er det andet Punkt, Opmærksomheden skal henvendes paa. Vi maa nemlig erindre, at den Sommerstaldfodring, som Nutids-Landbruget skal bringe til Udførelse, er forskjellig fra Fortidens. I denne mente man, at Opgaven var at fodre Besætningen med Grønt og udelukkende med Grønt, medens derimod Nutidens Sommerstaldfodring kun skal benytte Grøntfoderet efter en indskrænket Maalestok, i den Udstrækning, hvori det kan hjælpe til at gjøre Foderet sundt og behageligt for Dyrene, medens Opgaven forøvrigt maa være at danne et — rigtignok kunstigt, men med Naturens yppigste Dyre-Ernæringsstoffer overensstemmende — Foder, hvilket lader sig gjøre ved Erfaringens og Videnskabens Hjælp af tørre cellestofrige Plantestoffer og sammentrængte Kraft-

fodringsmidler. Et under alle Forhold sikkert og det bedste Udbytte lovende Kreaturhold skal have til Grundlag en ensartet, rigelig Ernæring Aaretrundt. Den nærmeste Fortid har forstaaet at skaffe en saadan Ernæring tilstede om Vinteren ved Hjælp af Rodfrugter, tørre Planter og Kraftfodringsmidler; Nutidens Opgave er det at skaffe en lignende Ernæring tilstede om Sommeren ved Hjælp af Grøntfoder, tørre Planter og Kraftfodringsmidler. Derfor behøver Nutids-Staldfodringsbruget ikke at ofre noget stort Areal til Grøntfodermark, men maa derimod være forberedt paa at skulle anvende Kraftfodringsmidler om Sommeren saa vel som om Vinteren. Derfor maa Landmanden, der vil gaa over til Staldfodringsbruget, ogsaa paa dette Punkt være forberedt paa at gjøre et Indstød af Kapitalen. Altsaa, først Fremskaffelsen af Halm ved Hjælp af Kunstgødning, dernæst Frembringelsen af Staldfodringsurter og Rodfrugter, og endelig Anskaffelsen af Kraftfodringsmidler, det er de 3 Ting, der fordrer Forberedelse og Udlæg, naar man vil begynde paa Staldfodringsbruget, og har man fattet det, kan man lige saa sikkert sride til dets Udførelse, som man, naar man har nivelleret, lagt Plan og anskaffet Kørene, kan sride til Udførelsen af et Dræningsarbejde. — Staldfodringen fordrer ogsaa Udlæg til Anskaffelsen af den større Besætning, thi det er jo igjennem den, at Systemet skal bære sin Frugt. Denne Udgift afholder den dog selv, thi den begynder med den forhaandenværende Besætning, og den udvidede Kornavl bringer saa imidlertid Pengene til Anskaffelsen af Dyrene. Men anskaffes maa Dyrene, thi det er kun igjennem det udvidede Kreaturhold og ikke igjennem den udvidede Korndyrkning, at Staldfodringen kan bringe varig Fremgang, varig Indtægt. Indseer man ikke det og undlader at rette sig derefter, da bliver Staldfodringen, ligesom Dræningen paa mange Steder har været det, naar den ikke blev efterfulgt eller ledsaget af Jordens Forsyning med Gødning i en forøget Grad, kun et Middel til for en Tid

at have det enkelte Landbrugs saa vel som et helt agerdyrkende Lands Indtægt.

Nutids-Landbruget er ikke, som Fortids-Landbruget var det, en Bjergmandsdrift, hvis Hovedopgave det var at fremdrage døde Kapitaler af Jorden, men en Fabriksdrift, det vil sige, dets Hovedopgave er at omdanne Raastoffer (Gjødningen) til forædlede Produkter (Plantestoffer). — Denne saa simple, sande og let forstaaelige Sætning have Landmændene ofte ondt ved at tilegne sig, og deri ligger det igjen, at de have ondt ved at følge med deres Tid. Sætningen udtaler nemlig, hvad der maa være et Grundsyn for Nutids-Landmændene, og et saadant er det altid af Bigtighed at erhverve sig i sin Livsgjerning; thi først naar man har faaet det, udvides Blikket, og alle Enkeltheder komme til at staa i det rette Lys. Dette gjælder naturligvis kun under Forudsætningen af, at Grundsynet er rigtigt; er det falskt, fører det til et modsat Resultat. Det enkelte Menneskes Grundsyn har Betydning for ham selv; mange Menneskers Grundsyn har Betydning for Samfundet; derfor er det vigtigt, at et rigtigt Grundsyn — og det er jeg overbevist om, det ovennævnte er, — bliver givet almindelig Udbredelse. Gaa vi saaledes ud fra det nævnte Grundsyn, fordømme vi ikke Fortids-Landbruget, fordi det førte en Bjergmandsdrift, men er det taknemlig, fordi det netop paa Grund af denne Drift bragte Nutiden et forbedret Bærsted (den ved Grundforbedringer istandsatte Jord), hvori Nutids-Landbruget kan drive sin Fabriksdrift. Endvidere, naar vi gaa ud fra dette Grundsyn, med hvilke Dine betragte vi saa ikke Gjødningen? En Fabrikant har altid Respekt for sit Raastof (thi det har kostet ham Penge), er hensynsfuld med dets Behandling og søger at forstaae sig det i al den Udstrækning, som hans Evner række; Agerdyrkeren vil gjøre det samme ved Gjødningen, naar han holder fast ved Tanken om, at den er hans Raastof, og at den har kostet Penge at skaffe tilveje. — Lad os betragte Staldfodringsbruget efter det samme Grundsyn, og vi ville kunne forstaa, at det er nutids-

fvarende. Det forøger sin Indtægt ved at frembringe Mere, men samtidig frembringer det ogsaa Kaaftof i en forøget Grad, saa Tilbagegang behøver det ikke at frygte. Man vil, ved at betragte den producerede Gjødningsmasse i Tabellerne over Sædskifterne A og B og sammenligne denne med det Aflede, finde, at der i A er avlet 4388 Centner Høværði og ved Opfødringen af denne Avl frembragt 8630 Centner Gjødning, i B er der frembragt 5509 Centner Høværði og 10,880 Centner Gjødning, altsaa i begge Tilfælde omtrent den dobbelte Gjødningsmasse imod Høværðien. Altsaa Staldfødringsbruget, der har faaet sin Indtægt forøget med en Femtedel imod Græssgangsbruget (det holder 5 indtægtgivende Kreaturer, hvor det sidstnævnte kun holder 4), giver ikke desto mindre sin Jord lige saa god Erstatning som den tilsyneladende skaansommere Drift. — Dog, det er jo muligt, at dette er et Vedrag, thi Gjødning og Gjødning, selv om begge Dele ere Staldgjødning, kunne være af meget forskjellig Sammensætning og Værði. Lad os derfor søge at gjøre os klart, hvad Gjødningen i Sædskiftet B indeholder af de 3 vigtige Stoffer: Kvælstof, Fosforsyre og Kali. *)

*) Til Udregningen er benyttet følgende Tal:

3 1000 P. Vintersæd indeh.	20 P. Kvælstof,	8 P. Fosforsyre	og 5,5 P. Kali.
— Byg	— 15 —	— 7 —	— 5 —
— Blandsæd	— 17 —	— 6 —	— 4,5 —
— Havre	— 19 —	— 5,5 —	— 4 —
— Urter	— 35 —	— 9 —	— 10 —
— Agerhø	— 16 —	— 5 —	— 18 —
— Vikkehavrehø	— 20 —	— 7,5 —	— 17 —
— Vintersædshalm	— 2,5 —	— 2 —	— 5 —
— Baarsædshalm	— 4,5 —	— 2 —	— 9 —
— Roer	— 2 —	— 1 —	— 3,5 —
— Rapsfager	— 45 —	— 19 —	— 12 —
— Palmefager	— 26 —	— 11 —	— 5 —
— Hvedesid	— 22,5 —	— 27 —	— 14 —
— Mælk	— 6,5 —	— 2 —	— 2 —
— Levende Bægt af Ungkvæg	— 30 —	— 20 —	— 4 —

Avlen bestaaer af:

	Kvælstof.	Fosforsyre.	Kali.
41,600 Pbd. Vintersæd, som indeh.	832,0 P.	332,8 P.	228,8 P.
54,700 — Byg —	820,5 -	382,9 -	273,5 -
25,200 — Havre —	478,8 -	138,6 -	100,8 -
10,600 — Urter —	371,0 -	95,4 -	105,6 -
108,000 — Vintersædshalm —	270,0 -	216,0 -	540,0 -
168,000 — Vaarsæds do. —	756,0 -	336,0 -	1512,0 -
240,000 — Køer —	480,0 -	240,0 -	840,0 -
24,000 — Vikkehavrehø —	480,0 -	180,0 -	408,0 -
66,000 — Agerhø —	1056,0 -	330,0 -	1188,0 -
	<hr/>		
	Salt 5544,8	- 2251,7	- 5196,7 -

Denne Mængde af de nævnte 3 Stoffer vil dog ikke findes i Gjødningen. Havde det været et Fortids-Landbrug, der blev drevet, vilde en betydelig Del af dem være bortgaaet ved Salget af Kornet, men selv i Nutids-Landbruget, hvor Regelen jo er at opfodre hele Avlen, vil der dog blive et Tab, hvis der ikke skeer en Ombytning af noget af det Avlede med indkjøbte Foderstoffer. Dette har, som bekjendt, sin Grund i, at noget af Næringsstofferne overgaaer i de dyriske Produkter, som Besætningen yder, og ved hvis Salg det jo er, at Indtægten af Landbruget skal komme. Vi kunne ved det Foder, der er beregnet til 40 Køer, gaa ud fra, at der er produceret 200,000 Pbd. Mælk (5000 Pbd. pr. Ko aarlig), som indeholder 1300 Pbd. Kvælstof, 400 Pbd. Fosforsyre og 400 Pbd. Kali, samt 40 Stkr. Kalve à 60 Pbd. = 2400 Pbd. levende Vægt, som indeholder: 72 Pbd. Kvælstof, 48 Pbd. Fosforsyre og 9,6 Pbd. Kali. Disse Mængder ville mangle i Gjødningen, og denne tilfører altsaa ikke Jorden saa meget, som den har givet. Det er dog rimeligt, at det Manglende, der ikke beløber sig til mere end omtrent 14 Pbd. Kvælstof, 4¹/₂ Pbd. Fosforsyre og 4 Pbd. Kali aarlig pr. Td. Land, godt kan tilstydtes ved Forvitring af Jorden og ved Nedslagene fra Atmosfæren, men det kan ogsaa være rimeligt, i det Mindste paa mange Urter

Jordsmon, at der ved Udvæstning tabes ikke blot de nævnte Mængder, men ogsaa mere, og i saa Tilfælde vil der jo ingen Fremgang kunne ske, men der vil endogsaa i Aarenes Løb kunne spores Tilbagegang. — Jeg har jo ogsaa i det Foregaaende paavist Nødvendigheden af at foretage en Forandring med Avlen, naar denne skal danne Grundlaget for et vel holdt og lønnende Kreaturhold. Førend der tages Bestemmelse om, hvori Forandringen skal bestaa, vil jeg erindre om, at den givne Avl skal anvendes til 46 Kreaturer Aaret rundt, altsaa paa $46 \times 365 = 16,750$ Foderdage skal al Avlen fordeles. Ved at dividere dette Tal ind i den avlede Kjerne (132,100 Pbd.), Halm (276,000 Pbd.) og Hø (den Del af dette, som kan antages at blive opfodret som Hø, nemlig 50,000 Pbd.), saa vi, at et Kreatur daglig hele Aaret igjennem kan tildeles: 8 Pbd. Kjerne, 16 Pbd. Halm og 3 Pbd. Hø; og naar vi endvidere gaa ud fra, at 10,000 Dage af det nævnte Antal Foderdage ere Vinterdage og Resten, 6790, er Sommerdage, og vi altsaa dividere 10,000 ind i det avlede Kvantum Koer (240,000 Pbd.), og 6790 ind i Grøntfodermængden (40,060 Pbd. Hø = 160,000 Pbd. Grøntfoder), saa se vi, at hvert af de 46 Kreaturer, foruden den foran nævnte Kjerne, Halm og Høsmængde, kunne saa om Vinteren 24 Pbd. Koer og om Sommeren 24 Pbd. Grøntfoder*). — Det er naturligvis de 8 Pbd. Kjerne, som vi for Størstedelen maa have ombyttede, og det af 2 Grunde; dels for at saa det rette Næringsstofforhold tilstede i Foderet og derved blive i Stand til at saa den størst mulige Nytte af Halmens Sukkerstoffer, og dels for at Gjødningen kan saa et større Indhold af de vigtigste Plante-næringsstoffer, end den viste sig at ville saa, hvis vi opfodrede Avlen saaledes, som Jorden havde frembragt den. — Vi ville

*) At i Virkeligheden Foderkvantummerne ikke ville blive saa ensartet fordelte paa de 46 Kreaturer, da de 6 Feste ville kræve mere Kjerne og mindre Koer og Grønt end de 40 Køer, forandrer ikke Beregningens Rigtighed i Hovedsagen.

følge Vintersæden og Bygget og for de derved indvundne Penge købe: dels Rapskager, for derved at give saavel Foderet som Gjødningen Kvælstofindhold, dels Palmekager, for at give Foderet Fedtindhold, og endelig Klid, for at give Gjødningen et stort Fosforspreindhold.

Vi sælge:

41,600 Pbd. Vintersæd à 8 Øre = Kr. 3328,
54,700 — Byg à 7 — = — 3829,

Salt Kr. 7157.

Vi købe:

25,000 Pbd. Rapskager } à 8 Øre = Kr. 4000.
25,000 — Palmekager }
57,400 — Klid à 5,5 Øre = Kr. 3157.

Salt Kr. 7157.

Efter at denne Forandring er foretaget, ville vi faa til et Kreaturs daglige Foder Aaret rundt:

	Æggehvide- stoffer.	Fedt- stoffer.	Kulhy- drater.	Spøværbi.
1,5 Pbd. Rapskager, som indeh.	0,42 P.	0,14 P.	0,38 P.	} 18,0 P.
1,5 — Palmekager —	0,24 —	0,20 —	0,55 —	
3,4 — Klid —	0,43 —	0,12 —	1,58 —	
0,6 — Erter —	0,13 —	0,02 —	0,32 —	
1,5 — Havre —	0,18 —	0,07 —	0,54 —	
3,0 — Hø —	0,30 —	0,09 —	1,20 —	3,0 —
24,0 — Roer el. Grønt —	0,45 —	0,11 —	2,40 —	5,5 —
10,0 — Baarsædshalm —	0,28 —	0,15 —	3,50 —	4,0 —
6,0 — Vintersædshalm til Strøelse —	„ —	„ —	„ —	2,5 —

Summa = 2,48 P. 0,90 P. 10,72 P. 33 P.,

hvilket i Løbet af 1 Aar bliver 9 Cent. 3¹/₄ Ct. 39 Ct. 120 Ct.

Man seer, at Spøværdimængden bliver den samme, som den vi gif ud fra ved Undersøgelsen af, hvormange Kreaturer der kunde holdes, og at Indholdet af Næringsstoffer er større, end vi forudsatte, den behøvede at være. Dette sidste bør man dog næppe lægge synderlig Vægt paa, da det er muligt, at

Fabriksaffaldenes (Oliefagernes og Klidenes) Næringsstoffer ere mere svært fordøjelige end Kornets. Derimod bør det mærkes, at Næringsstofforholdet mellem Eggehvidthestofferne og Sukkerstofferne + Fedtet (dette taget $2\frac{1}{2}$ Gange) bliver som 1 : 5,23, og i det Hele taget maa Foderet sikkert betragtes som hensigtsjvarende og økonomist sammensat.

Lige overfor den dyriske Produktion er Ombytningen altså heldig, og lad os saa endvidere se, hvad Indflydelse den har paa Gjødningen og for Jorden. Vi fandt:

at Gjødningen af Aulen skulde indeholde

	Kvælstof.	Fosforsyre.	Kali.
	5544 P.	2252 P.	5197 P.
÷ Mælken og Kalvenes Indhold af	1372 —	448 —	410 —
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	4172 —	1804 —	4787 —
herfra drage vi Stofferne i det			
fulgte Korn	1652 —	716 —	502 —
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	2520 —	1088 —	4285 —
men lægge til Stofferne i de ind-			
kjøbte Foderstoffer	3066 —	2300 —	1229 —
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	5586 —	3388 —	5514 —

og vi se altsaa, at Jorden nu ved denne Gjødning vil blive beriget med 42 Pd. Kvælstof, 1136 Pd. Fosforsyre og 317 Pd. Kali aarlig, i Stedet for det betydelige Tab, der vilde være fremkommet, hvis der ingen Ombytning af Korn med Fabriksaffald havde fundet Sted.

Hvis de Stoffer, som Ombytningen af Fodringsmidlerne beriger Jorden med, skulde have været anstaffede i Form af Kunstgjødning, hvor stor en Sum vilde dette da have andraget? De nuværende Priser paa Kvælstof, Fosforsyre og Kali i Kunstgjødningerne ansætte vi til henholdsvis Kr. 1,25 — 0,40 — 0,25, og da der ved Ombytningen er vundet 1414 Pd. Kvælstof, 1584 Pd. Fosforsyre og 727 Pd. Kali, bliver det ikke mindre end Kr. 2582,60 eller det samme, som om vi hvert Aar vilde gjødste hver Td. Land af Arealen med Kunstgjødning

for 27 Kr. — Man maa dog være berettiget til at mene, at et Agerbrugssystem, der stiller sig saa heldig med Hensyn til Jordbunds-Statikken, maa være nutidsvarende og med Rette fortjene Navnet af Fabrik-Landbrug, og jeg vil endelig henstille til Overvejelse, hvad Forskjel der vil være paa en Ejendoms Produktivitet, og selvfølgelig ogsaa dens Rentabilitet, naar den en Rotation igjennem er bleven dreven efter det her fremførte Exempel i Modsatning til, hvad en Ejendom efter den ældre Driftsmaade kunde frembringe. — Statsøkonomerne synes at have ondt ved at forstaa Grundene til Landejendommens P里斯tigning; — de ere at søge, ikke deri, at Jorden selv har faaet nogen paafaldende højere Værdi, men deri, at Bygningerne ere kostbarere (især paa Grund af den dyrere Arbejdskraft, der udfordres til deres Opførelse), Besætningerne ere kostbarere, Inventariet (de mangfoldige Arter af Maskiner og forbedrede Redskaber) er kostbarere, de større Beholdninger af alle Arter Foderstoffer, der nu fordres, have betydelig Værdi, alt dette tilsammen repræsenterer jo en uhyre Kapital, der efterhaanden er bleven bunden i Nutids-Landbruget; men endelig maa der i samme Retning heller ikke glemmes de Værdier af Plante-Kaastoffer (Gjødning), som det samme Nutids-Landbrug efterhaanden nedlægger i og betroer Jordbunden. Hvor betydelig denne Værdi er, faaer man en god Forestilling om ved at betragte det ovenfor nævnte Tal. Drives det fremstillede Agerdyrkningsystem i 3 Aar paa de antagne 100 Tdr. Land, faa disse ikke blot en forøget Kapitalværdi af 7748 Kr., men i Virkeligheden en langt betydeligere, thi i Løbet af 3 Aar kunne vi gjøre Regning paa, at Staldgjødningens Indhold af Plantenæringsstoffer vender tilbage til os i Form af Afgrøder, og Summen Kr. 2582,⁶⁰ er da snarere at betragte som en Rente, som man, naar Systemet fortsættes, kan gjøre Regning paa aarlig vil komme dets Bruger til Indtægt — og det nærmere en Netto- end en Brutto-Indtægt, thi Udgifterne, der falde paa Ejendommen ved den forøgede Avl, ere forholdsvis smaa. — At Betragtningen er rigtig, vil

enhver erfaren Landmand kunne bekræfte. For at indvinde den nævnte Sum, behøver der nemlig kun at avles i Gjen-nemsnit et Par Fold mere (det er, som bekendt, de sidste Fold, der give Nettooverskudet), og enhver ældre Landmand, der har drevet saavel Fortids- som Nutids-Landbrug, vil, som sagt, af sin Erfaring kunne bekræfte, at Forskjellen ikke er større, end at den virkelig indtræder, naar det sidstnævnte System har været brugt i nogen Tid. — Der fremgaaer imidlertid tillige af Betragtningen en Være om, hvor forsigtig man maa være med at skære Landejendommene over én Kam eller bedømme dem efter Hartkornet. I Fortiden, da Landbrugeses Kultur-tilstand var saa ensartet, var Hartkornet en meget anvendelig Værdimaaler, men det taber mere og mere sin Betydning i saa Henseende. Hartkornet er kun et Udtryk for Boniteten af Jorden, ikke for dens Kulturtilstand eller Gjødningskraft; vi kunne have 2 Landejendomme, lige store og af lige god Bonitet, hvoraf den ene dog paa et bestemt Tidspunkt kan have den dobbelte Værdi mod den anden, netop paa Grund af, at den ved Hjælp af Gjødningen giver 2—3 Fold mere pr. Td. Land, thi det er, som foran nævnt, de sidste Fold, der give Nettoindtægten. Burderingen af en Landejendom er derfor en meget vanskelig Forretning, der, naar den skal ske for Offentlighedens Skyld, kun bør betroes erfarne, sagkundige og oplyste Mænd; thi skeer en saadan Forretning skjodesløst og uden tilbørlig Sagkundskab, bringer den et Resultat, der er langt fra det Rette.

Man hører ikke saa sjældent Landmænd udtale: vi indse nu, at det er nødvendigt for Gjødningsens Skyld, og for at bevare vore Jorders Frugtbarhed, at vi tage Indtægten væsentligst igjennem Besætningen; men, ere vi saaledes nødte til at bruge Kraftfodring, saa ville vi dog udføre denne ved Hjælp af Kornet, som vi selv have avlet, og ikke indlade os paa den Vidtløftighed at ombytte Kornet (thi Kjørne er dog Kjørne, siges der), med Foderstoffer, hvis Indhold og Værdi vi ikke kunne kontrollere og altid ere udsatte for at blive bedragne med. — At dette

Ræsonnement er urigtigt, haaber jeg maa tydelig fremgaa af det Foregaaende, og med Hensyn til Bedømmelsen af Foderstofferne, da vil jeg kun minde om, at det staaer i Landmændenes Magt, naar de kun alvorlig ville det, ved kemiske Analyser og mikroskopiske Undersøgelser at tvinge de Handlende til Samvittighedsfuldhed og Paapasenhed. Men, hvad der er værd at lægge Mærke til endvidere, er, at denne Ombytning af Korn med Foderstoffer, som er saa vigtig for Bevarelsen af vore Jorders Frugtbarhed, tillige medfører det Gode, at den giver andre Næringsdrivende Brødet; — vore Handlende kunne have betydelig Fortjeneste ved at modtage og affatte vort Korn og skaffe os andre Foderstoffer i Stedet.

II. Kvægholdet.

Nutids-Landbruget driver dyrisk Produktion for derigjennem at vinde Raastoffet (Gjødningen) til sin Planteproduktion; det vil sige, Nutids-Landmanden kan ikke nøjes med at forstaa Kunsten at fabrikere Planter, han maa ogsaa forstaa Kunsten at fabrikere dyriske Stoffer. Til Værksted for Fabrikationen af sine Planter har han Jordbunden, til Fabrikationen af det dyriske Stof maa han have Maskiner: Husdyrene. Og ligesom han maa forstaa at indrette sit Værksted til Plante-fabrikationen saa godt og hensigtsmæssig som muligt, saaledes maa han ogsaa forstaa at danne sig sine Maskiner (Husdyrene) for den dyriske Produktion saa gode og hensigtsvarende som muligt. Det vil altsaa sige, Landmanden har som Kvægholder en dobbelt Opgave, hans Arbejde falder i de to Retninger: 1) at lave Maskiner, og 2) at bruge disse Maskiner. Det første kalde vi Husdyravl, det andet Husdyrbrug, men der stjernes i Pragis ikke i den Grad, som ønskeligt var for Sagens rette Opfattelses Skyld, imellem de to Ting, hvilket ligger begrundet dels deri, at Dannelsen af de dyriske Maskiner-

og de dyriske Produkter stæer af det samme Raastof: Foderet, og dels deri, at den dyriske Maskine ofte kun i kort Tid tjener til Fabrikationen af et Stof, og at dette Stof ikke kommer til umiddelbar Nytte uden i Forbindelse med Maskinen selv. Vi danne dyriske Produkter, som Arbejdet og Mælken, hvilke vi daglig, ja hvert Øjeblik, om vi ville, kunne tage bort fra Maskinen; ved andre Produkter, som Ulden og Fosteret, maa vi vente i længere Tid, førend Maskinen har fuldt dannet dem; og endelig kunne vi jo først ved Maskinens Nedbrydelse (Dyrets Død) komme i Besiddelse af Produkterne: Kjød, Talg og Hud. — Fremstilles den dyriske Produktion paa den her fremførte Maade, da fattes og forstaaes det saa let, selv af den rent praktiske Landmand, at der til Opdrætningen af Kreaturer ofte maa benyttes Foder, Røgt og Pleje af en anden Art, i en anden Form, i en anden Udstrækning, kort sagt, at de samme Midler maa anvendes paa en anden Maade dertil, end naar Formaalet er ved de opdrættede Kreaturers Hjælp at danne dyriske Produkter. Og betragte vi vort Kreatur-opdræt nærmere i samme Lys, saa forstaa vi, at dets Opgave maa være at fremstaae Maskiner af forskjellig Art, snart grovere, snart finere, snart alsidige, snart ensidige, alt eftersom Landbruget, i hvis Tjeneste de dyriske Maskiner jo skulle virke, er freddet frem i sin Udvikling. Men i én Henseende skulle alle Maskinerne, ligegyldigt af hvad Form de ere, ligne hverandre, de skulle være solide og arbejdsdygtige, det vil sige, det er kun sunde og kraftige Dyr, der til enhver Tid maa søges frembragte; thi tilfredsstille de ikke denne Fordring, da ere de i Længden ikke formaalstjenlige.

Tilfredsstiller vor Husdyravl for Øjeblikket denne Fordring, eller har den ikke i sin Bestræbelse for at imødekomme Landbrugets Fordring: at komme i Besiddelse af Maskiner, der kunne være særlig godt stikkede for den ensidige dyriske Produktion, tilfidesat Hensynet til Soliditeten? Det forekommer mig at være Tilfældet. Jeg troer, at vore Kreatur-opdrættere (jeg tænker paa og omtaler i det Følgende kun

Kvæget), i Glæden over og i Stoltheden af at have lært og forstaaet at kjende og anvende Midler til Dannelsen og Omformingen af den levende dyriske Materie (næsten som den var en død Materie), alt for ofte have glemmt, paa hvilket Punkt Naturen sætter en Stopper for den menneskelige Kunst. Saa meget forekommer mig i alt Fald afgjort, at det maa være til Gavn for Kreaturopdrættene, naar de lære at opfatte og forstaa, at deres Arbejde skal gaa ud paa at danne to Slags Maskiner: Maskiner af en lavere og af en højere Rang. Det vil sige, til de første henregner jeg saa de med Naturen mest overensstemmende Dyr, men dog saadanne Dyr, der have et Præg, som om de have levet under de yppigste og Arten mest be- gunstigende Naturforhold, altsaa Dyr, der have Størrelse, Sundhed, Kraft, Alsidighed og Trivselighed; og til den anden Klasse regner jeg da Dyrene, der ganske vist ogsaa skulle besidde Sundhed og Trivselighed, men hos hvilke dog Finheden og Ensidigheden ere de mest fremtrædende Særegenheder. Arbejdet med at danne det førstnævnte Slags Dyr er at sammenligne med Tømrerens og Bygningsfædkerens, i Modsetning til Kunstfædkerens og Billedstærerens Arbejde, som er at sammenligne med Fremstæffelsen af det sidstnævnte Slags Dyr. Og ligesom det er Tilfældet, at der er mange flere Mennesker, der have Evne og Dygtighed til at være Tømrere og Bygningsfædkere, end der er Mennesker, som med Held kunne være Kunstfædkere og Billedstærere, saaledes ligger det ganske naturligt for mange flere Landmænd at være Opdrættene af Kreaturer af den lavere Rang end at være Opdrættene af Kreaturer af den højere Rang. Det førstnævnte Slags Opdrættene ere imidlertid i den nærmeste Fortid ikke komne til deres Ret, de have været oversete, fordi man mente, at deres Arbejde var ikke kunstfærdigt nok, fordi man mente — paa Grund af den ensidige Retning, hvori vort Husdyrsbrug hidtil er gaaet, — at man ikke havde Brug for andet end ensidig udviklede Kreaturer. Man har troet, at vore Landracer vedblivende kunde afgive Naastoffet for Dannelsen af ensidig

udviklede Kreaturer, men det har viist sig, at de ikke kunne det (paa de fleste af Verne ere Landracerne jo forsbundne, og i den jydste Race har Koddristen fra Mejerierne gjort et saa stort Indbueg, at den kan faa ondt nok ved at forvinde det); og hvorfor? fordi man har overseet Betydningen af Fremstaf-felsen af Dyr af lavere Rang. Disse Dyr ere nemlig at betragte som de bedste Individier i en Landrace, fra dem af er det altsaa, at Dyrene af højere Rang skulle rekruteret, naar Landracen, i den Form, hvori Fortiden overleverede os den, forsvinder. Hvorfor kan nemlig et Lands hele Kreaturhold ikke omdannes til forfinede, ensidig udviklede Individier? Fordi, som foran nævnt, det kun er de færreste Kreaturopdrættere, der have Kundskaber og Evner til at foretage et saadant Arbejde paa en saadan Maade, at det kan blive va-rigt og blive ved at gaa fremad, uden at briste*). Men des-

*) Nødvendigheden af at ombanne Kreaturbestanden til ensidige Fede- og Mallekyr fremsættes ofte af ivrige Fremstridsmænd med saa stor Styrke, som om det virkelig gjaldt om at fortrænge alle Mellemformerne, for hvilke man, paa staas der, slet ikke har Brug i det fremadstridende Landbrug. Man maa imidlertid lægge Mærke til, at alle i Naturtilstand levende Kreaturer henhøre mere eller mindre nær til Mellemformerne, og det, at stasse dem af Bejen og sætte andre istedet, er altsaa et Arbejde mod Naturen. Kan det lykkes, saa er Darwinismen helt overspøjet. Denne lader Arten (species) forsvinde og nye Arter opstaa, men den er dog saa besteden, at den lader dette være afhængigt af Naturbetingelserne, den giver altsaa Naturen Uren for Arbejdet; — men kan Mennesket udsøre Kunststykke: at ombanne alt Hornkvæg til Korthornsdyr og Angelkvæg (Kavnene paa de ensidig udviklede Skabninger ere jo allerede fastslaaede) og — vel at mærke — være i Stand til vedblivende at bevare disse Skabninger, saa er det jo ikke længere Naturen, men Mennesket, der bestemmer, hvornaar Arten (Bos) skal forsvinde og de to nysnævnte Arter indtage dens Plads. — Man maa nu have et nok saa højt Begreb eller, rig-tigere sagt, en hvilken som helst Forestilling, man vil, om Menneskets Evner til at underlægge sig Naturen, saa maa Alle og Enhver dog indrømme, at det, at udsøre et Arbejde imod Naturen, det er en saare vanskelig Ting, ja, saa vanskelig, at jeg tvivler paa, at en af hundrede Kreaturopdrættere vilde indlade sig derpaa, naar de ret vidste, hvad det var, de gav sig i Lav med.

værre have jo næsten alle Landmænd hos os i en Række villet befatte sig med den Kunst at danne fine Mælkeøer, og hvad det har ført til, er nu synligt paa Markederne og Dyrstuerne, hvor Flertallet af Individierne fremviser jævnt gode Mælkeorganer, men samtidig dermed Svaghedspræget igjennem alle de øvrige Organer, daarlig Legemsbygning og ingen Stofmasse. Istedetfor at sige til Landbrugerne i Almindelighed: læg Kalvene til efter de Køer, der i flere Generationer have viist sig som de stærkest malkende Individier, bør man sige til dem: læg Kalvene til efter de Køer, der have den bedste Kropbygning, Sundhed og Trivselighed, — thi saa holder han sig til det, som hans Eigner rækker til at kunne udføre: at danne dyrifte Maskiner af en lavere Rang. Og er den overvejende Masse af vore Kreaturer det Slags Dyr, og have vi saa ved Siden deraf paa fine Steder Stammer, der ere udviklede i ensidig Retning, saavel Fededyr som Malkedyr — altsaa Opdrætttere, der forstaa ved Erfaringens og Videnskabens Hjælp at danne dyrifte Maskiner af en højere Rang, — saa maa vi være i det rette Spor med Hensyn til vor Husdyravl, thi da ville vi være i Stand til paa ethvert Sted, til enhver Tid og vedvarende, ved Hjælp af Handdyrene fra de ensidig udviklede Stammer, at skaffe os sunde, kraftige og hensigtsvarende Brugsdyr, der, alt efterforholdene kræve det, kunne være mere eller mindre ensidige i deres Ydelse.

Naar man vil bedømme et Lands Husdyrhold, kan man for denne Bedømmelse anlægge 2 Maalestokke. Den ene er, at man søger at bestemme Værdien af Kreaturmassen eller Levedevægten*), og efter denne Maalestof vil altsaa det

*) Det, som jeg her og i det Efterfølgende kalder Levedevægt, Stofmasse, dyrift Materie, kan vel ikke altid siges at falde sammen indbyrdes eller være ensbetydende med det man giver Betegnelsen: Livskraft; thi den dyrifte Materie kan sikkert, selv ved den samme Dyreart, være mere eller mindre koncentreret (ved Fuldblodshesten er den det sikkert i langt højere Grad end ved andre Racer af Hesteslægten); men ved de forskellige Individier af ikke alt for forskellige Racer af Hornkvæg tør man dog

Landes Husdyrhold komme til at staa højest, som har de fleste og de største Kreaturer. Den anden Maalestof er: det større eller mindre Antal af forfinede og ensidig udviklede Stammer af Husdyr, der findes i et Land. — Vil et Land følge med i Nutids-Landbruget, maa det kunne taale at faa sit Husdyrhold bedømt efter begge Maalestøkke. I Marskegne, i Hjerdbale, overalt hvor Naturforholdene (mildt Klima, hyppigt Græs) begunstige Legemsudviklingen, der finde vi en Kreaturbestand, der faaer Overvægten, naar den førstnævnte Maalestof anlægges. I Lande med højt udviklet Agerbrug finde vi derimod den kunstmæssige Husdyravl med ensidig udviklede Stammer stærkest repræsenteret, og disse Lande staa sig altsaa, naar den sidstnævnte Maalestof anlægges. Man har berettet os, at Sverrig er gaaet forud for os i den sidstnævnte Retning. Dette vil dog ikke i Længden kunne hjælpe det meget, naar det ikke faaer den anden Retning med, thi det Befrugtende, der skulde udgaa fra Gaardene med de ensidig udviklede Stammer, gaaer tilspilde, naar der ikke er tilstrækkelig dyrisk Stofmasse at virke paa. — Dette sidstnævnte Arbejde, at staffe den dyriske Stofmasse tilstede, er det, der er de Opdrætteres Sag, der skulle danne Dyrene af lavere Rang. De skulle dertil benytte forholdsvis simple, naturlige Midler, de skulle stræbe at stille deres Opdræt under lignende Vilkaar, hvorunder vi se Dyrene ere stillede, hvor Naturen selv frembringer dem i den attraaede hyppige Form. — Betragt vi en Flok Kvæg paa milde Sommerdage i en Marskøanne eller i en indhegnet Mark med hyppigt Græs, faa vi ret Indtrykket af, hvor vel det befinder sig, og kunne skønne, hvorledes

nok, naar deres Alder er lige, uden at tage stort fejl, benytte Levendevægten som et Udtryk for Indholdet af dyrisk Materie. Og da den dyriske Materie igjen maa anerkjendes for at være Ophavet til eller Udtrykket for et Kreaturs Livskraft, bliver den eneste Maade, hvorpaa Maalet eller Mængden af et Kreaturs Livskraft nærmere kan angives, vel Tallet for Levendevægten, der — om det ikke altid er korrekt — dog er bedre end de løse Talemaader, hvormed man i Almindelighed betegner Livskraften

disse Forhold: tempereret Luft, hyppig Ernæring og uforstyrret Ro, ere overensstemmende med dets Natur og begunstiger hele Dyrets Udvikling. Det er lignende Forhold som disse, som Opdrætteren af den lavere Klasse Kvæg skal søge at efterligne saa naturtro som muligt, og det er altsaa Ernæringen, Røgten og Plejen, der for ham ere Midlerne til at naa det attraaede Maal: Fremstæffelsen af dhrifte Mastiner af lavere Rang; men for Opdrætteren af Dyr af højere Rang forslaaer disse naturlige Midler ikke; han vil danne noget Ensidigt, noget fra Naturen Afvigende, noget Kunstigt, og derfor maa han ogsaa benytte sig af kunstige Midler, han maa bruge Slægtstabsavl, Prøvemalkning- og Stambogsavl. — Lad Mænd, der have Evne, Kundskaber og Midler til at drive det Slags Husdyravl, dette Kunstsnedkeri og Billedskæreri, gjøre det, men lad Flertallet af Landets Kreaturopdrættere, navnlig Hyderne — der saa gjerne ville, men stadig blive advarerede derimod — drive den lavere Art af Husdyravl, som de føle, de have Evne og Kræfter til og ogsaa kunne vinde Fordel ved. Lad os kunne se Skoven for Træer, lad os ikke glemme, hvad der kan være til hele Skovens Gavn og sunde Udvikling, medens vi fortabe os i at frede og kjæle for enkelte Træer i den.

Men, vil man sige, hele denne Udvikling om Nødvendigheden af at tillade Opdrætningen af Kreaturer af en lavere Rang, det er jo kun et Forsvar for Vibeholdelsen og Udviklingen af Dyr af Mellemsformen. Ja, det er det; og det uagtet der paastaas, at Mellemsformen kun har hjemme eller er berettiget, hvor Agerbruget staaer lavt. Men dette er ikke rigtigt; det passer kun, saalænge Kvægholdet tjener en aldeles ensidig udviklet Mejeridrift; skal Kvægholdet derimod tillige tjene til Fødning, da maa nødvendigvis Mellemsformdyrene danne Grundlaget for denne Art Produktion. Vi se jo, at dette er Tilfældet i England, og man plejer dog ikke at anse Englands Agerdyrking for staaende paa et lavt Trin. — England har jo kun meget saa ensidig udviklede Malke-

dyr, men selv af ensidig og kunstmæssig uddannede Fededyr, af ægte Korthorn, har det kun $1\frac{1}{2}$ Pct. af hele Kvægstyrken, og hvad maa saa alle de øvrige Kreaturer være? Naturligvis Dyr, der have Mellemformspræget, Dyr, der ved at befrugtes fra Kunstracen, give Blandinger, der — paa Grund af Sundheden og Naturkraften, som de medbringe fra Mellemformen, og Trivseligheden og den hurtige Modenhed, som de have faaet fra Kunstracen — ere saa højt stattede som Brugsdyr for Fedning. Se, i et Land med højt Agerbrug, men med Fedning ved Siden af Mejeridrift, maa der altsaa være god Brug for Dyr af Mellemformen, men vel at mærke ikke Individier, som Fortidens Agerbrug dannede dem, smaa, forkræblede og forfultne Dyr, men for Dyr af den lavere Rang, saaledes som jeg foran har beskrevet dem, og som Nutids-Landbruget maa være i Stand til at opdrætte, da det kjender og kan skaffe Midler dertil. Have vi det sidstnævnte Slags Dyr — en Del have vi endnu, navnlig i Jylland, og vi maa i Fremtiden forstaa at skaffe os dem — da kunne vi forholdsvis let gaa over til en rationel og lønnende Fedning. Der behøves da kun, at der er enkelte Gaarde, som holde ægte Korthornsbefætninger, og — vi have indrettet os som Englænderne, der i den Retning nok ere værd at tage til Mønstre.

Er den ensidige Mejeridrift nutidssvarende? Det er et Spørgsmaal, der er vanskeligt at besvare, baade naar det opstilles under Formen: om det er lønnende for den enkelte Bedrift, eller som et Spørgsmaal, der gjælder for det Almenes Vel, og det er muligt, at mine Evner ikke række til at gjøre det fuldt tilfredsstillende, men jeg vil dog forsøge at fremsætte mine Tanker derom i det Haab, at dette kan bidrage til at klare Sagen. Saalænge Agerbruget i et Land eller en Provins ikke gjenemgaaende er højt drevet, og navnlig den bedre Kultur er indskrænket til de større og mellemstore Gaarde, og som Følge deraf igjen Husdyrholdet paa de smaa Gaarde er simpelt, da er det let at forstaa, at de først-

nævnte Ejendomme kunne have stor Fordel af at bruge en ensidig Mælkeridrift. Paa et saadant Tidspunkt vil det nemlig være let for Mælkerigaardene at forstaffe sig Mælkemaskiner fra de smaa Gaarde, thi disses Ejere opdrætte deres Ungkvæg tarvelig (hvilket jo netop begunstiger Mælkeevnen, men tilbagetrænger Fedeevnen), og det Foder, Dyrene faa, saavel Sommer som Vinter, regnes ikke for at have synderlig Værdi, saa Opdrætteren er tilfreds med en meget lav Pris for sit Tillæg. Dette, at kunne faa Dyrene, der ere tjenlige til Indsætning i Mælkerierne, billige, har grumme meget at sige, naar Pengesfordelen ved Mælkeridriften skal udfindes. Men Forholdene have i denne Retning hos os i de senere Aar forandret sig. Skal Indstudet gøres ved Indkjøb, er det dyrt og tarveligt, skal det gøres ved eget Tillæg, bliver det endnu dyrere og tvivlsomt bedre end det indkjøbte. Det er den almindelige Klagesang mellem Mælkeriholderne nuomstunder. Dernæst lyder Klagen over den store Slitage (Uheld kaldes det ofte) af Dyr jo ikke mindre højroftet (20 Pct. Udskud aarlig er vel nær ved at være det almindelige nu), og endelig have vi Klagerne over den betydelige Thara (Folkehøld, Inventarium, Ishuse), der bestandig har været stigende. — Den sidste Anke tror jeg dog er mindre berettiget, thi Tharaens Stigning har ikke været større, end at den har staaet i passende Forhold til Mælkeriprodukternes Stigning, og man kan vel ogsaa nok sige, at vi hidtil, paa Grund af de store Fremskridt, vi have gjort i Mælkeridriften, navnlig med Hensyn til Produkternes Finhed, have været i Stand til at kunne taale Udgiften til det kostbarere Indstud af Dyr. Men saadant vil Forholdet ikke vedblive at være, thi der er en Grænse baade for Massen af Produkt og for Finheden af Produkterne, der kunne bringes ud af Mælken, og Konkurrencen vil uden Tvivl blive os haard paa dette Punkt, i Fremtiden mere, end den hidtil har været, thi nu da Mælkens Behandling er gjort fabrikmæssig og bragt i ordnet System, kunne forholdsvis raa Lande optage Kampen med os. Disse Lande ville kunne

flaffe Malkemastinerne billigere, end vi kunne det, thi vi ere endnu sikkert ikke i Handel og Vandel naaede til den Pris, som det i Virkeligheden koster at frembringe stærkt ensidig udviklede og alligevel funde Malkedyr. Denne Art Dyr har hidtil, skjøndt, som foran nævnt, til stadig stigende Priser, kunnet tilvejebringes ved at betragte Landracen som Raastof, det vil sige, hver Gang det fine Porcellan (de ensidige Malkedyr) er bristet, har man hentet nyt Ler fra Landracerne, og derved er man bleven forhindret i ret at se, hvor kostbar og vanskelig deres Fremstæffelse er. En Gaard med 70—80 Køer f. Ex. lægger aarlig 12 à 14 Stkr. Kølve til. Man bestemmer sig for et saa stort Antal, da man af Erfaring veed, at Udsatternes Tal er betydeligt. Ikke destomindre viser det sig, at man et Par Aar efter kun har Halvdelen, ja ofte kun Trediedelen og endnu mindre af det aarlige Tillæg staaende i Besætningen. En Del af Kvierne har strax viist sig som flette Malkere, andre have kastet eller havt andet Uheld ved Kælvingen, og atter andre ere bleve Overløbere eller have viist sig som aldeles utrivelige eller som lungesygge Individider. Hvad der saaledes, uagtet det store Tillæg, kommer til at mangle i Besætningens Tal, erstatter man ved Indkjøb. De indkjøbte Køers Pris er det saa, der kommer til at bestemme Prisen paa de selvtillagte; — de indkjøbte have kostet 200 Kr. i Gjennemsnit, ja, Gaardens ere vel nok noget dyrere, indrømmer man, maaste endog saa 220 Kr., men de ere jo ogsaa noget bedre (skjøndt det i Virkeligheden ofte kun er meget lidt), og man søger at skjule baade for sig selv og Andre, at de selvtillagte — dels paa Grund af Tabet ved de mislykkede Individider og dels paa Grund af, at Foderet, Røgten og Plejen have været kostbarere, end disse Dele have været for de indkjøbte Kreaturers Opdrættene — i Virkeligheden have kostet deres Ejere snarere 3 à 400 end 220 Kr. Stykket. — Saa trøster man sig med, at Grunden til, at saa mange af Kølvene mislykkes, var den, at Thyren ikke duede, og at Resultatet altsaa bliver bedre i Fremtiden, naar man

faaer en Tyr af ægte Malkerace; — ja, det er rigtigt, men den er dyr (og bør være dyr), og derved fordyres altsaa yderligere Kalvene; Køerne have heller ikke været til at stole paa, uagtet der kun er tillagt paa dem, der efter Prøvemalkningerne havde viist sig som de bedste Individier, men — trøster man sig endvidere — det bliver ogsaa bedre i Fremtiden; naar Stamtablerne, man har indrettet sig, kunne give Oplysning om Ydelseerne, som Bedste- og Oldemødrene have givet, saa bliver man fri for disse Tilbageslag; — ja, ogsaa det er jo rigtigt, men hvad Tid medgaaer der ikke dertil? — og Tid er jo Penge. Men, naar man saa er udholdende, benytter stadig Malkeregistrene og Stambogsregistrene som Ledestjerner for Avlen, saa faaer man ogsaa i Løbet af en Række af Aar Løn for sit Arbejde; det have vi jo her i Landet en Masse Exempler paa; Mælkeudbyttet af Besætningen stiger det ene Aar efter det andet, og det sidste Aars Tillæg overgaaer stadig det foregaaende Aars i Ydelseevne. Men det at have Rundstaber, Eovner og Tid til at lede sin Avl paa denne Maade, er det ikke Arbejde, der ligesaa vel som ethvert andet Arbejde fordrer sin Løn, eller er maaste ikke et Produkts Pris nok saa meget afhængig af Arbejdet, der er anvendt paa det, som af Raastoffets Pris; — altsaa er det ikke det samme som at indrømme, at det fremkomne Produkt: den forfinede dyrste Maskine, den ensidige Malksko, er langt kostbarere end den almindelige Ko af Landracen. — Men vi ere endda ikke ved Enden af denne Maskines Kostbarhed. Man arbejder i 10—20 Aar i den nævnte Retning og har, som sagt, den Tilfredsstillelse, at Udbyttet af Mælkeriet stadig er stigende; der er derved kun den Ubehagelighed — som man søger at skjule for sig selv saa længe som muligt — at Udsætternes Antal stiger. Er dette ikke Tilfældet, og Mælkeudbyttet alligevel har været stigende, er Grunden som oftest at søge i, at man i Aarenes Løb er kommen til at fodre stærkere. Til sidst nødes man en smuk Dag til at indrømme sig selv, at Besætningen er bleven overkultiveret, Maskinerne ere bleve

for store. Ja, det var man forberedt paa, hedder det sig saa — vi maa gjøre et Skridt tilbage, for saa kunne vi om nogle Aar gjøre to Skridt frem. Men Stilstand og Tilbagegang, er det ikke Tab, og Tab, repræsenterer det ikke Penge? Altsaa Kostbarheden af det forfinede Dyr er bleven endnu større.

Jeg haaber, jeg har gjort det tydeligt, at det Slags Malkfæer, som den ensidige Mælkeridrift fordrer, er meget, meget kostbar, ja, naar man rigtig kunde regne det ud til Punkt og Prikke, vilde man sikkert blive forbausset over at se den Sum, hvert enkelt sundt Individ's Anskaffelse har kostet. Fremtiden, ja endogsaa en meget nær Fremtid, skal nok vise, at jeg har Ret i saa Henseende. Man vil uden Tvivl om kort Tid komme til den Overbevisning, at et saadant Dyr ikke anstaffes for en ringere Sum end 4 à 500 Kr.; thi naar man veed, hvilke Priser der betales for ægte Korthornsdyr eller udmærkede, ensidig udviklede Fededyr, saa er jo i Virkeligheden den Pris, der er nævnt for et udmærket, ensidig udviklet Malkedyr, alt for lav; thi vel veed jeg, at det er vanskeliggere at skabe et udmærket Fededyr end et udpræget Malkedyr, da man ved det sidstnævnte har Malkningen at drive Udviklingen frem med, medens dette Middel, som man ikke helt kan udelukke, virker hæmmende for Udviklingen af et Fededyr, men til Modsatning er der saa ved Malkedyrets Udvikling (netop fordi det kan drives stærkere) saa meget større Fare for Tuberkulose, og derfor bør, naar begge Slags Dyr ere sunde, Prisforskjellen paa dem ikke være betydelig. Efter at være udslidt har et ensidig udviklet Malkedyr fra 50 til 100 Kr.s Værdi, og da man har været nødt til at bruge denne kostbare Maskine saa stærkt som muligt (det er jo den eneste Maade, hvorpaa dens Kostbarhed kan dækkes), lade den bearbejde alt det Kaastof (Foder), dens hyerste Eigner formaa, saa er den udslidt efter 5 à 6 Aars Forløb, altsaa dens Brug koster os aarlig henimod 80 Kr. — — Det er denne Thava, der efterhaanden vil komme til at tære for stærkt

paa den ensidige Mælkeridrift; Trykket føles allerede meget betydelig, men mindst naturligvis af de Gaarde, der tidlig have faaet dannet sig Besætninger af ensidige Malkedyr. For nogle Aar siden, da Jorden var billigere og Foderstofferne billigere, da var Fremstøffelsen af den nævnte Art Dyr ogsaa billigere, end den nu er; og desuden veed jo Enhver af Erfaring, at hvad man selv har produceret, saalænge der ikke er Tale om at afhænde eller sælge det, er man tilbøjelig til at anse for at have en lavere Værdi end den virkelige. Det gik jo f. Ex. saaledes en lang Tid med Forbruget af Mælkeprodukter i vore Husholdninger, — dem behøvede vi ikke at spare paa, for dem havde vi, var Ræsonnementet. Og gaaer det ikke Producenten af de forfinede Malkedyr paa samme Maade? — Mangelen paa et velført Bogholderi gjør, at han ikke veed, hvad de have kostet ham at frembringe, og der er Ingen, der byder ham paa dem, thi man veed, at man faaer Svaret: dem kan jeg ikke sælge. — Af de Mange, der have forsøgt Dannelsen af Stammer af ensidig udviklede Malkedyr, hører man imidlertid ofte udtalt, at de ikke længere lægge til paa de stærkest malkende Individier, og spørger man om Grunden dertil, saa svares der: at man nødvendigvis maa have nogen Værdi i sine Udsætterføer, at man maa have disse af en saadan Form, at man kan fede dem. Altsaa fra den Side steer der et Trafald fra den ensidige Mælkeridrift. Og nu fra den anden Side; hos dem, der skulle arbejde sig op til den ensidige Mælkeridrift, gaaer det ikke der paa samme Maade? Ja, der er naturligvis hvert Aar en Del, især af yngre Mænd, der trostigt tager fat paa Arbejdet, men hvor mange af dem blive ikke trætte, fordi de gjøre Erfaringen om, at deres pekuniære Kræfter ikke strække til — at det tillige er Mangel paa Evne til at løse Opgaven, indrømmes naturligvis nødvendig, — og hvert Aar er der nogle Landmænd (især i Sylland), der helt forlade Mælkeridriften og gaa over til Fodning. Grunden til denne Opgivelse af den ensidige Mælkeridrift, saa paa et Punkt og

faa paa et andet — uagtet de høje Smørpriser jo ere meget lokkende — maa søges i, at de dyrkede Maskiner, den anvender, ere for kostbare nu, da de ikke længere i en tilfredsstillende Form kunne hentes fra Landracerne.

Der klages almindelig over Landracernes Tilbagegang, eller vel rettere over, at de ikke have holdt Skridt med Agerbrugets Udvikling, over, at de ikke ere i Stand til at udrette det Arbejde, som Nutids-Landbruget maa fordre af dem. At Landracerne have staaet stille i Udvikling, medens Agerbruget er gaaet frem, er den ensidige Mælkeridrifts sikkert væsentlig Skyld i. Den har udøvet, som jeg foran har sagt, en Kovdrift paa Landracerne. Den har givet Anledning til, at ved alt Tillæg og Opdræt, saa godt som hele Landet over, har Feltraabet været „Malketegn, Malkæbne“; og det er blevet hørt og opfattet lige ned til Smaamanden med 2 Køer og 2 Stkr. Tillæg og lige ud til Vester-Thyden, der ellers fra gammel Tid af havde et andet Begreb om, hvad der var det vigtigste ved et Kreatur. Som enhver ældre Landmand veed, lagde Mælkerigaardene for nogle Aar siden meget sjældent selv deres Køer til, de fik dem fra Bønderne, især fra Smaagaardene, og disse Ejere bleve snart kloge paa, at det var Malkepreget „de fine Køer“ (som de endnu kaldes blandt Prangerne), der vare de bedst affættelige Varer, og derefter indrettede de naturligvis deres Tillæg og Opdræt. Efterhaanden som Bøndergaardene bleve dragne med ind paa Mælkeridriften, maatte de selvfølgelig ogsaa lægge Kalve til efter de Køer, der malkede mest, og — saaledes ere vi da naaede dertil, at det nu er en Sjældenhed at komme i en Kofstald, hvor ikke de allerfleste Køer kunne henregnes til Klassen „fine Malkækøer“. Det vil sige, man har i alt for lang Tid tilladt den almene Opdrætter ved Valget af sit Tillæg at sætte Mælkehelsen som Nr. 1, Legemsformen og Størrelsen som Nr. 2. Dette har bevirket Tilbagegang, ikke blot naar vor Kreaturbestand skal bedømmes efter Stofmassen eller Legemsvægten, men ogsaa en Tilbagegang, der er begrundet

i, at Ydelseevnen har været overanstrengt, har svækket Dyrene saaledes, at der skal Generationsled til, for at oprette den Sundhed og Kraft, som Fortiden har nedbrudt. Derfor klage nu ikke blot Kreaturfederne over, at det ikke er muligt for dem at opdrive Dyr, der ere stikkede til deres Brug, men ogsaa Mælkerimændene klage jo over, at de ikke kunne kjøbe Malkedyr, der ere tilstrækkelig funde og kraftige for Mælkeridriften. Fortiden har taget for meget i Forhold til, hvad der var tilstede af dyrisk Materie; thi denne og Ydelseevnen maa ifølge Naturens Orden staa i et vist Forhold til hinanden. Det nytter ikke, at man søger at modbevise denne Anskuelses Rigtighed ved at henvise til, at vor Smørproduktion i den nærmeste Fortid er stegen 100—200 pCt.; det beviser ikke, at de dyriske Maskiner ere blevne bedre, men kun, at disse Maskiner have maattet arbejde stærkere, at de efterhaanden i Aarenes Løb have maatte bearbejde 2 à 3 Gange mere Kraftfoder, end de gjorde tidligere. — Nej, Sandheden er rimeligvis den, at den ensidige Mælkeridrift har udøvet samme Indflydelse paa vore Landracer som Mærgelen i sin Tid paa vor Jordbund. Medens vi vare i Mærglingsperioden, avlede vi en Masse Korn, som dette Stof drev ud af Jordens naturlige Kraft; og saa længe vi have en ensidig Mælkeridrift, pine vi Kraften ud af vor Kreaturbestand. — Og saa er der et Onde til ved den ensidige Mælkeridrift, som, naar det betragtes for hele Landets Bedkommende, ikke er ringe. Det er Produktionen af Kalvene, der ikke komme til nogen Nytte, der staaer i Forhold til deres Kostbarhed. Hvor meget af en Malkesos aarlige Foder medgaaer der ikke til Dannelsen af Fosteret? Vi saa et Begreb derom, naar vi erindre os Forfjellen paa Marsudbyttet af Mælk af en overløben Ko og en drægtig Ko; den førstnævnte giver jo let 1000 Pd. Mælk mere end den sidstnævnte. At den spæde Kalv, saa at sige, kun bestaaer af Knogler, magert Kjød og Hud, de dyriske Stoffer, til hvis Frembringelse der udfordres det kostbareste Foder, er ogsaa at huske. Produktionen af en nyfødt Kalv

paa 60 Pbd. levende Vægt, som vi sælge for 5—8 Kr., koster os sikkert ikke mindre end 15—20 Centner Høværdi eller 30—40 Kr. Det er et betydeligt Tab, som der kun kan bødes paa ved Opgivelse af den ensidige Mælkeridrift, eller rettere ved ikke at bruge helt ensidig udviklede Malkedyr, men Dyr af en Mellemsform, hvis Kalve kunne være tjenlige til Opdræt for Fødning.

Man vil af det Fremførte forhaabentlig kunne skjønne, at det er min Mening, at den ensidige Mælkeridrift i et Land kun er fordelagtig og berettiget, saa længe dets Landbrug er paa et vist Udviklingsstrin. Saa længe man troer sig berettiget til at tære paa den naturlige Kraft, der er i Landracerne, da er den paa sin Plads, ligesom man kan sige, at et Land, saa længe det har Raad til at tære paa sin Jordbunds Naturkraft og at drive denne ud ved Hjælp af Mærgelen, saa længe har det ogsaa Lov til at indstrænke sig til en Korndrift. Men ligesom den ensidige Korndrift lidt efter lidt og ganske naturlig maa ophøre, naar Midlet til dens Fremtvingselse ikke længere virker, saaledes maa ogsaa den ensidige Mælkeridrift lidt efter lidt ophøre, naar de dyriske Maskiner, som den skal anvende, ikke længere kunne pines ud af Landracerne. Naar nemlig denne Rilde ophører, og de ensidig udviklede Malkedyr skulle staves tilveje paa kunstmæssig Maade af alle Mælkeriholderne, da blive disse Dyr for kostbare, deres Fremstæffelse kommer til at thynge som en utaalelig Thara paa Driften. Forholdet er jo i denne Henseende et ganske lignende, som hvor Kvægfedningen drives. Der er dog ingen Mand, som med Rette vil kunne paastaa, at Fødning kun kan drives med Fordel, hvor man har ægte Korthornsdyr eller de mest ensidig udviklede Fededyr at anvende dertil. Ivertimod er det jo bekjendt nok, at naar det sidstnævnte Slags Dyr ikke kan finde Affætning som Tillægsdyr og blive betalt endog saa med overordentlig høje Priser, saa er deres Fremstæffelse aldeles ikke lønnende. Skulde disse Dyr anvendes kun som Brugsdyr, da blev det jo noget forfærdelig dyrt Kjød, der paa

den Maade kom tilveje. Og hvorfor skulde Forholdet ikke være det samme ved det ensidige Mælkedyr? Ja, Sandheden ligger mere skjult her og er vanskeligere at faa Syn paa, og da Dyret ved denne Art Brug i en længere Tid, end det er Tilfældet med Fededyret, tjener som Maskine, saa bliver dets Kostbarhed ganske vist at fordele paa flere Aar, men derfor bliver Forholdet dog det samme; — Smørret bliver, lige saa vel som Kjødet, for dyrt, naar det skal laves paa den Art Maskiner. — Naar vi se hen til Englænderne, dette Folk, der har Ord for at være saa praktisk (det vil vel egentlig sige, de have en medfødt Gave til igjennem Indtrykkene, som de faa fra Livet, at gribe de rette Midler til Udviklingen af Livet), se paa deres Fremgangsmaade i den omhandlede Sag, da er den sikkert afvigende fra, hvad vi tro at skulle følge. Der er jo rene Mælkeridistrikter i England, Egne, der paa Grund af Jordbunds- og Klimatforholdene og Affætningsforholdene af Produkterne ganske naturlig ere henviste til at bruge Mælkeridrift, men jeg betvivler — skjøndt der skulde man dog synes, Forholdene særlig kunde opfordre dertil, — at man selv i disse Egne vil anerkjende Feltraabet: det mest ensidig udviklede Mælkedyr til Brugsdyr, som det rigtige og i Længden fordelagtige. Og nu i den øvrige Del af England, i Distrikterne, hvor den egentlige Agerdyrkning og Korndyrkningen ere udviklede jævnsides med Kvægholdet, altsaa de Egne af Landet, som vi nærmest kunne sammenligne vort Land med, der har man jo, som bekendt, i lang Tid fundet det fordelagtigere at drive Fedning end Mælkeri. Dyrene, som de anvende til denne Brug, opdrætte de vel nok for en Del selv, men den største Del faa de dog uden Tvivl fra de nævnte Mælkeridistrikter (efter at disse have brugt Dyrene nogle Aar, kunne de, da Dyrene ikke ere rent ensidig udviklede Mælkedyr, med Fordel affættes til Egnene, hvor Fedningen drives), fra Kvægdistrikterne eller Bjergegnene, i hvilke det største Tillæg og Opdræt af Kreaturer finder Sted, eller endog saa fra Udlandet (vi have jo selv ofte sendt Eng-

lænderne magre Kreaturer, stiftede for deres Brug til Fedning). — De Slutninger, som vi kunne uddrage ved Betragtningen af disse Forhold, maa være, for det første, at Englænderne ikke, hverken med Hensyn til Brugen af Mælkedyr eller Fededyr, finde det praktist at omdanne deres Landracer til ensidig udviklede Dyr, og for det andet, at de i Almindelighed have fundet det mere lønnende at producere Kjød end Smør. — Som bekendt, konsumerer England begge disse Dele i betydelig større Mængde, end det selv frembringer dem, og man har jo gjerne ment, at Grunden til, at de engelske Landmænd foretrak selv at producere Kjødet og lade andre Lande tilføre dem Smørret, var den, at Kjødet var forholdsvis dyrere end Smørret, og at dette atter var begrundet deri, at Kjødet ikke kunde bære saa store Transportomkostninger fra fjernere liggende Lande, som Smørret kunde. Hvis dette tidligere har været den rette Forklaring over, hvorfor Englænderne foretrak Fedning for Mælkeri, saa har den da i alt Fald ikke kunnet gjælde i de senere Aar, da vi nu se England blive tilført Kjød lige saa let som Smør fra de fjernest liggende Lande. Var Smørproduktionen altsaa i sig selv saa fordelagtig, saa var Tiden virkelig kommen for Englænderne til at udvide Mælkeridriften paa Fedningens Bekostning, men det vise de jo slet ingen Tilbøjelighed til, og derfor maa vi vel være berettigede til at gjøre den Slutning, at Kjødproduktion i Almindelighed er fordelagtigere i Lande, hvis Agerbrug staa paa et Kulturtrin, der kan sammenlignes med Englands, og som ved Samfærdselsmidlerne ere dragne med ind i Konkurrencen paa det store Verdensmarked. Danmark hører nu til disse Lande, og vi bør derfor ind paa Fedning i en langt større Udstrækning, end vi nu kjende. Den ensidige Mælkeridrift bør vi overlade til Lande, der paa Grund af Jordbunds- og Klimatforholdene eller paa Grund af, at deres Agerbrugs Kultur ikke er vidt nok fremskreden, paa en naturlig Maade ere henviste til at benytte den, saaledes som f. Ex. Finland og Lande i Amerika.

For os bør den, ligesom Mærglingsperioden er det, være et tilbagelagt Stadium, fordi vi ikke længere have Raad til at lade den udpine vore Landracer, og fordi Fremstæffelsen ad kunstmæssig Vej af den Art dyrkede Maskiner, som den fordrer til sin Anvendelse, er alt for kostbar.

Skulle vi da opgive det Forspring, som vi, fremfor saa mange andre Lande, have paa Mælkeriomraadet, muligvis endog saa finde os i at se Udførselen af Mælkeriprodukter synke? Det vilde jo være sørgeligt, om det blev nødvendigt, thi selv om vi ogsaa kunde dække det Manglende i Udførselen af Mælkeriprodukter med Udførselen af fedt Kvæg, saa vilde dette jo ikke i nogen synlig Grad forøge vor Nationalvelstand. — Enhver Tid og enhver Fremgangsmaade har sine Onder og sine Fejl, der kunne føre til Ødelæggelse og Død, naar de ikke rettes; men rettes de itide, da virke de til Gavn derved, at de berige vor Erfaring, vise os Vej med Hensyn til Fremtiden og lære os at udfinde nye Midler, der kunne virke til det Heles Fremgang. Mærglingen udpinte Jorden, det var Ondet, den førte med sig, men hvor dette tidlig nok blev indseet, bragte den ikke Fordærvelse, men derimod det Gode, at den lærte os, hvormeget Jorden formaaer at frembringe. Den ensidige Mælkeridrft kan blive fordærvelig for et Lands Kreaturbestand, men den har lært os, hvormeget vi formaa at frembringe ved Hjælp af Kreaturerne. Da Kornproduktionen efter Mærglingen begyndte at synke, gave vi ikke tabt, vi gave os ikke hen til en Straadød, men vi optog Kampen og foresatte os, at Kornudførselen om muligt endog saa skulde blive større, end den var i Mærglingsperioden, og Dødsfættelsen af Fremgangsmaaden med vor Mælkeridrft bør være den samme. Skulde vi være i Stand til at have den synkende Kornproduktion, da indsaa vi imidlertid, at dertil var kun ét virksomt Middel, nemlig: atter at lægge i Jorden den Kapital af Plantenæringsstoffer, som Mærgelen havde frigjort, for, saa at sige, at aagre med den, og stedse sørge for, at den aldrig formindstedes, men tværtimod forøgedes. Skal den

Fejl, som den ensidige Mælkeridrift har ført med sig, at den har udpint vore Landracen, rettes, da er dertil heller intet andet virksomt Middel end det: at give tilbage til Landracen, hvad der har været taget for meget, og skal der blive Fremgang, stadig Fremgang, saa maa der ogsaa stadig gives mere og mere til Landracerne, det vil sige, der skal først og fremmest tænkes paa Dyrenes Størrelse, Sundhed og Trivselighed.

At det er Raastoffet, den dyrskte Materie, der først og fremmest skal tænkes paa at skaffe tilveje, førend man tænker paa at danne og omforme denne Materie, skulde man synes var en ganske naturlig og følgerigtig Sætning. Der er ingen fornuftig Mand, der giver en Madmoder det Raad, naar hun skal til at støbe Lys, at hun først og fremmest skal sørge for at anskaffe Formerne til dette Arbejde, og saa bagefter tænke paa Talgen. Nej, har hun det sidste, saa kan hun skaffe sig Lys endogsaa uden Former, hun kan, som bekendt, lave Spedelys, og ere disse vel ikke saa smukke som Formlys, og give de ikke under Brug en saa ensartet Lys som disse, saa ere de dog meget brugbare og endogsaa drøjere end Formlys. — Paa samme Maade skal det være, naar der er Tale om Kreaturopdræt; til at begynde med skulle vi skaffe Dyrene Dyr med Størrelse og naturlig Trivselighed, og overlade Formningen af dem til Naturen. Deres Form bliver vel saa ikke altid, hvad vi ville kalde den skønneste, men de ere altid brugelige, ja, de ere ofte paa Grund af deres Sundhed og naturlige Trivselighed fortrinlige Brugsdyr, der kunne tjene til Fodning, hvis de ikke tilfredsstille som Dialkedyr. Dertil kommer, at disse Dyr ere de billigste, deres Fremstæffelse kan ske forholdsvis let, ved Anvendelsen af simple Midler, som jeg foran har paavist det. Giv Bønderne og især Besidderne af Smaagaardene lidt Anvisning med Hensyn til Foderets Sammensætning, Opdrættets Røgt og Pleje, og advar dem dernæst imod — hvad de i de senere Aar ere blevne vant til — at sætte Finheden hos Tillæget, Mælkerigdommen hos

Mødrene som det første og vigtigste; lad dernæst de større Bøndergaard, Gaardene af Mellemstørrelse og de store Gaarde vise disse Opdrættere af Rvæg af den lavere Rang, at de ville afkjøbe dem deres Tillæg, lige saa vel naar dette synes stiftet for Fodning som for Malkning -- saa ville vi i Løbet af nogle Aar kunne høre vore Landracer og det ene Decennium efter det andet saa dem til at gaa fremad, ikke blot i Tal, men ogsaa i Størrelse, saaledes at, naar Landets Kreaturhold skal bedømmes efter Maalestoffet „Kreaturmasse“, vi da kunne taale at blive maalt med den. — Disse Dyr skulle være Landracer i den Betydning, at de ikke blot ere et Udtryk for Landets Klima og Jordbund, men ogsaa til enhver Tid et Udtryk for Jordens Kultur og Agerbrugets Udvikling. Alt i Forhold til som Jorden giver større Planteafgrøder, skal der ogsaa kunne frembringes større Kreaturer, men frembragte paa den nævnte Maade, uden Anvendelsen af kunstige Midler, skulle de vedblive at være Dyr af Mellemformen, thi kun naar de ere det, have vi fuld Sikkerhed for, at Sundheden og den naturlige Trivsel bevarer, og kun da have vi et Materiale, et Raastof, der danner et paalideligt og varigt Grundlag for Fremstæffelsen af Kreaturer af en højere Rang.

Disse sidstnævnte Kreaturer, maa der lægges Mærke til, bør adskilles i 2 Afdelinger. Den ene Afdeling er de foran saa ofte nævnte fine, aldeles ensidige og kunstmæssig udviklede Individier; den anden Afdeling falder mellem dem og de ovenfor beskrevne raa Landracer. Denne Afdeling dannes af de saakaldte Stammer, hvis Særkjendetegn er, at de ere støbte; det vil sige, Ensartetheden af Individierne skal være saa udpræget, at de gjøre et Indtryk, som om de alle havde været i den samme Form. Her maa altsaa Menneskets Indflydelse gjøre sig gjældende i større Grad end ved de raa Landracer, her maa Opdrætteren vise sit Herredømme over den dyriske Materie, han maa være Kunstner i dette Ords almindelige Betydning; det vil sige, han maa kunne forevise os Dyr, saaledes som disse vilde se ud, naar Naturen i

længere Tid havde virket til deres Dannelse ved ensartede Midler og paa den samme Maade. Vi kunne tænke os Dyr, der i Naturtilstand levede saaledes, at de Aaret rundt og det ene Aar efter det andet, Generation efter Generation, vare de samme Vilkaar underkastede med Hensyn til Ernæring og Klimatforhold, ja, vi kunne tænke os, at Ensartetheden af Individerne fremkom, ikke blot paa Grund af de vedvarende ensartede Livsvilkaar, hvorunder de levede, men ogsaa derved, at Parringsvalget mellem Dyrene her havde, saa at sige, kun én Vej at gaa. At enkelte Handyr, der begyndte at udvikle Ensidigheder, her skulde kunne faa nogen varig Indflydelse, kan slet ikke tænkes, thi de maatte — ligesom Alt, hvad der ikke passer til de paa Stedet værende Naturforhold — nødvendigvis sthydes til Side af Kammeraterne og efterhaanden forgaa. — — Opdrætteren, der vil danne Stammer, maa have opfattet, at den Form, hvori han skal støbe Dyrene, bestaaer — som de fleste Former jo gjøre — af 2 Dele. Hvorledes den ene Del fremkommer, er anthydet i de foran nævnte Sætninger. Naar Tillæget af en Besætning det ene Aar efter det andet opdrættes ved samme Foder, Røgt og Pleje, og naar Parringen bestandig skeer mellem de Individier, der vise sig at faa Overvægten paa Grund af det anvendte Foders, Røgtens og Plejens Bestaaffenhed, da have vi i disse Storrelser sammenlagte den ene Del af Formen, der udfordres til Dannelsen af en Stamme. — Den anden Del af Formen fremkommer ved Brugen, som vi gjøre af Dyrene, thi derved udvikles, som bekjendt, enkelte Organer paa andre Organers Bekostning, uden at Foder og Pleje i Tidens Længde formaa at forhindre dette. Brugen bliver ved Husdyrene et Livsvilkaar, der ganske vist, ligesom de andre Livsvilkaar, Ernæring og Pleje, kan gjennemfibe Materien og give denne et bestemt Præg og uden Tvivl ogsaa gjøre sig gjældende ved Nedarvingen, uden at vi dog derfor tør paasta, at det Præg, der er erhvervet ved Brugen, saa sikkert lader sig nedarve som Præget, der er erhvervet ved Ernæring

og Pleje. Det sidste er jo nemlig, saa at sige, et Naturens Stempel, der er paatrykt Dyret, medens derimod det Præg, som Brugen paatrykker Dyret, meget mere maa siges at være Menneffets Stempel, og vi Menneffer maa vel erkjende, at vi ere de Smaa overfor Naturen. Ikke desto mindre kan jo Brugen, naar denne sættes som det første og vigtigste Livsvilkaar, udøve en saadan Indflydelse paa Dannelsen af en Stamme Kvæg, at det en Tid kan tage sig ud, som om det var denne Del af Formen, der var den vigtigste. Vigtig er den ogsaa, thi vi holde Husdyrene for at bruge dem, og jo mere vi formaa at forme dem, saa de blive skikkede til den Brug, vi ville anvende dem til, desto mere Rytte gjøre de os; men naar vi, for at naa dette Maal, lade Hensynet til, hvad Naturen med ubønhørlig Strængthed kræver som sin Ret, være det underordnede, da straffer selve Naturen os derfor, da fremkommer eller dannes der ikke længere Dyr, nej ikke engang dyrifte Maskiner, der i Længden ere brugbare, men der dannes Brængbilleder af Naturen, som denne rydder af Bejen saa snart den kan. Kunsten, som Opdrætteren af en Stamme Kvæg bringer i Udførelse, skal altsaa vise sig deri, at den forstaaer at give de 2 Dele af Formen, hvori Stammen skal støbes, det rette Forhold. Blive de to Dele af en Form for uligeartede eller for ulige store, kunne de ikke passe sammen, og der kan til sidst slet ingen Støbning foregaa i dem. Sæt, at den Del af Formen, der har faaet sit Udtryk af Brugen, er uforholdsmæssig stor, og den anden Del af Formen, der har faaet sit Udtryk ved Ernæring og Pleje, er uforholdsmæssig lille, saa er jo netop det nævnte uheldige Forhold tilstede; og sæt endvidere, at Brugen er gaaet i en aldeles ensidig Retning, saa er det jo klart, at Misforholdet imellem de to Dele af Formen saa meget desto snarere kommer til Stede. Nu kan der jo nok menes og siges, at da den Nedarvingsevne, der har sin Grund i Brugen — saaledes som jeg foran anthdede det — er mindre paalidelig end den Nedarvingsevne, der har sin Grund i Foderet og Plejen, bliver det for Opdrætteren,

der vil danne en Stamme, det rigtige og vigtigste at lægge Hovedvægten paa den Del af Formen, der har sit Udtryk fra Brugen. Men dette er dog ikke afgjort, og Erfaringen synes at modbevise det, naar der er Tale om Mallekvæg. Vi maa nemlig huske paa, at den menneskelige Begjærighed — eller for at bruge et kjønnere Udtryk, den menneskelige Trang til at udpine Naturen og til at faa Løn for sit Arbejde — kaster et saa tungt Lod i Vægtstaaalen, at dette meget let bringer et Udslag til Fordel for Brugen. At det er saa, mener jeg at have paavist i det Foregaaende ved Omtalen af den ensidige Mejeridrift. Vedblivende eller i længere Tid at sætte Ydelsesmængden som Nr. 1 ved Valget af sit Tillæg fører i alt Fald ikke til det Maal, som man i Almindelighed tænker sig at styre hen til eller haaber at naa. Naturen kræver sin Ret; Ydelsesmængden maa staa i Forhold til Stofmassen; Mængden af Arbejde, som et Dyr kan præstere ved Omdannelsen af Foder, maa staa i Forhold til dets Størrelse, til dets Indhold af dyrisk Materie; skal en lille dyrisk Maskine kunne yde samme Arbejde som en stor, kan dette kun tænkes muligt ved, at der slaes af paa Tiden, hvori den skal arbejde, altsaa ved, at dens Liv forkortes. Dette kan, for at opnaa et bestemt Djemed, være hensigtsmæssigt til en vis Grad, men Fordelen derved gaaer tabt, naar Anstæffelsen af de dyriske Maskiner bliver for kostbar. Af den Grund tør Ydelseevnen langt fra altid sættes som Nr. 1 ved Valget af Tillæget, og endnu forsigtigere maa man være, naar Ydelsen, da det ikke er overensstemmende med Dyrets Natur, kun skal gaa i én Retning, være aldeles ensidig, som den er ved Mallekvæget. Her maa det nemlig erindres, at Malleorganerne og deres Ydelseevne, der er fremkaldt ved den stærke Brug, kun kunne udbildes paa andre Organers Bekostning; først gaaer det, som bekjendt, ud over Kjødets og Musklerne (det trøster man sig over, det er kun Fedeevnen, der er gaaet tabt), men hvor ofte gaaer det dernæst ikke ud over Huden (den bliver unaturlig tynd), over

Knoklerne (Benstørheden staaer jo i Forbindelse med Mælkeaffondringen), over Fordøjelsesorganerne (langvarig Trommesyge) og endelig over Lungerne (der ikke formaa at gjenneaaende den store Mæsse Foder, som Mælkeorganerne skulle udfille Mælken af), ikke at tale om de Svækkelser, der fremkomme i Fødselsorganerne. — Den Erfaring, at det af de nævnte Grunde ved Udviklingen af Mælkedyr bliver nødvendigt at gjøre „Holdt“, ja at gaa et Skridt tilbage, er gjort saa mange Steder hos os, og Trøsten skal jo saa være, at naar man har gjort det, kan man efter en Tids Forløb komme endnu videre frem, saa en endnu større Mælkemængde af Dyrene, end man havde, da man begyndte Tilbagegangen. Skal dette virkelig være muligt, saa kan man ogsaa være overbevist om, at det stagnerende Tidssrum maa være blevet benyttet til at gjøre Dyrene større. Er det ikke Tilfældet, men man har indskrænket sig til at rette paa Dyrenes Bygning, indskrænket sig til at bringe det rette indbyrdes Forhold imellem de enkelte Organer, der, som ovenfor viist, vare bragte i Misforhold til hinanden, paa ny tilstede, da vil man ganske sikkert, naar den tidligere Mælkemængde igjen er naaet, finde det nødvendigt atter at gjøre Holdt paa det samme Punkt. Man kan maaste ved i det andet Tiløb at forandre Plejen, ved at gjøre denne mere kunstmæssig, forhale Tidspunktet, hvor Bristningen skeer, nogle Grader; men bortset derfra, skal man nok blive overbevist om, at det er et Sisyfus-Arbejde, man har givet sig i Lag med. Stenen vil rulle ned, hver Gang den har naaet Bjergets Top, indtil man indseer, at Dyrenes Størrelse, deres Legemsbyggt maa tages med i Beregningen som Grundlag for Fremgangen. — Naar vi dernæst lægge nøjere Mærke til de enkelte Individuers Legemsbygning i en Besætning, hvor man bestandig bevæger sig paa Yderligheden af, hvad Dyrene formaa at præstere i ensidig Retning, saa vil man finde, at det, der skal være Hovedsærkjendet for Individierne i en Stamme, Ensartetheden, at den ikke er tilstede. Og hvorfor er den ikke det, og hvor-

for kan den ikke være det? Grunden dertil er angiven foran; det enkelte Organ, der er ensidig udviklet, forholder sig som en Vampyr overfor de andre Organer, udsuger snart et og snart et andet af dem og forhindrer bestandig Ensartetheden i Legemsbygningen fra at blive slaaet fast. Snart er det Krybket og Bækkenet, det kjendes paa, snart Brystkassen og snart Huden; det symmetriske Forhold i Bygningen forrykkes bestandig. En Besætning af den Art gjør samme Indtryk paa Bestueren som en Samling af tarvelig fødte Fabrikarbejdere hvis Arbejde har krævet, at de stadig maa anstrænge mer end Kræfterne tillade et enkelt Lem. Følgen heraf faaer, som bekjendt, sit Udtryk, snart i Skjævheder i Skuldre, Ryg og Føster, og snart i svækkede Ven osv. — Endvidere lære vi, at Plejen og Mængden af Foderet, der bliver Tillæget tildelt af Opdrætteren af en Stamme, kunne indrettes saaledes, at Ensidigheden udvikles hos Dyrene. Man er enig i, at Fødebyret skal have rigelig Ernæring lige fra Fødselen til Slagtebanken; men Ungkvæget derimod, der skal blive til udpræget Mælkekvæg, maa paa et vist Tidspunkt af dets Udvikling smaafulde, og der maa tilmed sørges for, at det tidlig bliver drægtigt, for at Stoffskiftet kan tage den rigtige Retning, og Næringsevådsferne saa tidlig som muligt tvinges til at strømme til Mælkeorganerne. Men hvorledes skulle disse to Ting kunne forenes mod Fordringen om, at Dyrene under Opvæksten skulle dannes saa sunde og kraftige som muligt, for at de senere, naar de tages i Brug som Maskiner, kunne have Kræfter til at modstaa den nedbrudende Indvirkning, som Arbejdet, man forlanger af dem, har paa deres Konstitution? Det er jo ren Modsigelse, thi disse Midler bidrage lige saa vel som det stadige Valg af de bedste Mælkere til at nedbrude den normale Legemsbygning.

Det Anførte vil forhaabentlig kunne overtyde om, at Opdrætteren af en Stamme Kvæg, ved hvilken Ensartetheden af Individierne skal være Attesten for, at han virkelig har dannet en Stamme, nødvendigvis maa stille Dyrenes Byg-

ning som Nr. 1 og den ensidige Ydelse som Nr. 2. Vil han benytte den Hjælp, Nedarvingen igjennem flere Slægtled kan yde ham, maa han holde Bog over sine Dyr, og i denne Bogføring maa den første og vigtigste Rubrik være: Dhyrenes Bygning. Han kan ikke indskrænke sig til en kort Angivelse af et Dyrs Ejendommeligheder, men maa optegne en saa nøjagtig Beskrivelse af det, at for den, der gjennemlæser det Nedskrevne med Tænkksomhed, selv om det skeer af en Mand, der aldrig har seet Dyret, Billedet af dette da kan komme til staa levende for ham. Der maa angives Maalene af de forskjellige Legemsdimensioner, efter at Dyret er fuldt udviklet, og Legemsvægten af det maa man heller ikke glemme at notere. Denne Rubrik er det, der danner den vigtigste Del af Formen, hvori en Stamme skal støbes. Den anden Rubrik, der angiver Ydelsesmængden af Produkterne (den aarlige Mælkemængde og Legemsvægtforøgelsen under Fedningen), danner den anden Side af Formen; og Kunsten ved Dannelsen af en Stamme skal, som sagt, først og fremmest bestaa deri, at Opdrætteren har det rette Greb paa at give de to Dele af Formen det rette Forhold. Holdt Opdrætteren sig udelukkende i sit Valg af Tillæget til den førstnævnte Side, da kan det forstaaes, at han bragte Dhyrene i Stammen efterhaanden mere og mere til, hvad de vilde være i Naturtilstanden, eller han fik som Løn for en bedre Røgt og Pleje kun det, at Dhyrene bleve større, smukkere og sundere. Dette er jo imidlertid allerede meget. Og tager han saa den anden Side med, Brugen, vi gjøre af Dhyrene som Husdyr, saa vinder han som Løn for sit Arbejde det, at han hæver sin Stamme som Landrace betragtet. — Og saa det vil være for lidt, ville vel Mange indvende; det vil være et alt for lavt Maal at sætte sig i vor fremadskridende Tid, da det netop gjælder om at udvikle Landracerne til Kunstracer, til saa meget som muligt ensidig udviklede Dyr. Det Nævnte er dog ikke saa ganske lavt et Maal, og det er i alt Fald det absolut nødvendige Grundlag, hvorpaa den finere Bygning

skal opføres. Kunde de raa Landracere, der i vor Tid alt for meget have Udtrykket og Præget af Fortidens Landbrug, høves, kunde de Tilfældigheder og Uligeartetheder i Bygning og Ydelsesevne, der findes hos Individerne i vore nuværende Landracere, forsvinde derved, at de efterhaanden indrangeredes i Stammer, i hvilke Dyrenes Ensartethed og symmetriske Bygning afgave Garanti for, ikke blot Størrelse, Sundhed, Kraft og naturlig Trivelighed, men ogsaa for en — ganske sikkert ikke ensidig, men — ligelig og sikker Ydelse, da var derved givet et solidt og sandt (thi det var varigt) Grundlag for vort Husdyrbrug, der netop vilde passe for og være i Overensstemmelse med Nutids-Landbruget. Dette kan nemlig ikke tillade, at dets Jordbrugere, saa at sige Landet over, drive en ensidig Mælkeridrift, der ødelægger Landracerne, og gjør det umuligt at fremstafte Individer, der ere tjenlige for Fødning; thi Fødningen tvinges vi med uafviselig Nødvendighed til at optage og gjøre almindelig, naar vi skulle kunne tilfredsstille Agerbrugets Forbring om steds at skaffe mere og mere Kaastof (alsidig Gjødning) til en forøget Planteproduktion.

De nævnte Stammer, der burde have Navnet af forædlede Landrace-dyr (de kunde vel nærmest være at parallelisere med, hvad der i Skaane i tidligere Tid kaldtes „Herregaards-race“), ville forholdsvis hurtig kunne dannes, thi Naturen selv vil her hjælpe godt paa Vej, og Dygtigheden og Kundskaberne, der forudsættes til Dannelsen af disse Dyr, ere ikke større, end at enhver erfaren Landmand, der har Sands for og Lyst til Kreaturopdræt, trostigt vil kunne give sig i Lag dermed. Omkostningerne ved Fremstafelsen af disse Dyr ville langt fra naa det, som de ere ved Dannelsen af højt forædlede, fine og ensidig udviklede Mælkedyr, navnlig paa Grund af de færre Uheld og det mindre Udskud, det ringere Antal Bragsdyr uden Værdi, som her bliver.

Man vil sige: Naar Arbejdet er saa let, er Frugten, der fremkommer deraf, vel ogsaa derefter, det vil kun blive

Dyr af Mellemform, der frembringes paa den Maade. Sa, men hvad er Mellemformsdyr for et Slags Væsner? Det er virkelig paa Tiden, man faaer det klarer og faaer slaaet fast, hvad der skal forstaaes ved denne Benævnelse. Ved første Betragtning synes en Forklaring næsten overflødig, da det jo ligger i Ordlyden, at det skal være et Dyr, der staaer mellem to Yderligheder; men tænke vi nærmere efter, fremkommer Bansteligheeden, der er ved at slaa Begrebet fast, thi det vilde jo være alt for spidsfindigt at sige, at Mellemformsdyret skal staa akkurat midt imellem de to Yderligheder, ligesom det vilde være en alt for vid Udstrækning af Begrebet, hvis det skulde indbefatte alle Formerne lige hen imod selve Yderlighederne. Skal man bestemtere fastslaa Begrebets Udstrækning, bliver man vel nødt til at indrømme, at hvad der ligger nærmest Midtpunktet og (vel at mærke) paa begge Sider af dette, maa tilhøre Mellemformen, og hvad der ligger nærmest Yderlighederne, tilhøre disse, hvoraf altsaa fremgaaer, at Halvdelen af Formerne falder ind under Mellemformen. Deraf følger igjen, at Dyr, der tilhøre Mellemformen, kunne være betydelig bøjede baade i Retning af Fededyr og Malke-
dyr, altsaa tjene enhver ikke alt for yderlig gaaende ensidig Produktion; men hvad der er endnu vigtigere at lægge Mærke til er, at Mellemformen indbefatter Centrummet eller Tyngdepunktet i hele Kreaturavlen, nemlig Dyreartens, i dette Tilfælde Koens Natur, dens Sundhed, dens Liv og Væxt. Udstrækningen af de Svingninger, der kunne gøres omkring dette Tyngdepunkt, sjue vi jo; Erfaringen har belært os derom; og vi komme til, tidligere eller senere, at gjøre Holdt, med mindre Legemet (det er Mellemformerne), hvori Tyngdepunktet (det er Dyreartens Natur, Liv og Væxt) ligger, kommer til sin Ret og bliver forstørret. Vor Kreaturbestand af Mellemformsdyr, baade med Hensyn til Antal og de enkelte Dyrs levende Vægt, maa forstørres; saa løfte vi Tyngdepunktet i vort Kreaturhold, og hele Udviklingen følger med. Man kan ikke løfte et Legeme, naar ikke Tyngdepunktet løftes, men det er det, vi indtil den Dag i Dag have troet,

at vi kunde. Vi have arbejdet løs paa Delene, der ligge omkring Lyngdepunktet, og saa bildt os ind, at vi løstede det med. Vi have omæltet og omformet Materien til den allerhødeste Enhed, men ikke bekhmret os om, hvorfra selve Materien skulde tages. Det er paa Tide, vi se os om efter denne Materie, og den kan, som sagt, kun findes eller fremkomme i tilstrækkelig stor Mængde i Mellemformerne. Den Kreaturopdrætter, der giver sig af med at danne Stammer, skal derfor ikke bekhmre sig om, at hans Dyr blive henregne til Mellemformen og hans Arbejde derved kaldt for et Middelmaadighedsarbejde; thi han kan for det første trøste sig med, at han ogsaa bærer Sten til den store Bygning, hvorpaa Landets materielle Velstand skal bygges, og det tilmed Grundsten, der ikke pleje at være de mindst vigtige, og for det andet vil han ogsaa have sin personlige Fordel derved, som jeg senere skal søge at tydeliggjøre.

Det er ret mærkeligt, at naar der er Tale om Mellemformsdyr, saa blive disse Skabninger ofte omtalte, som om de kun havde levet iblandt Fortidens Naturracer og Landracer; Andre ere saa venlige at indrømme, at de eksistere endnu, men mene, at de helst maa staffles af Bejen snarest muligt; og atter Andre ere saa dristige at tænke sig Landracerne eksisterende i Fremtiden som saadanne Mellemformsdyr, der forene Angelkørnes og Korthornsdyrenes Ensidighed. Vi tør vel heraf dristig slutte, at Mellemformsdyrene have levet i Fortiden, leve i Nutiden og ogsaa ville leve i Fremtiden, thi i Folkebevidstheden findes Følelsen af, at de ikke maa forsvinde, men tvertimod og nødvendigvis stadig skulle gaa fremad. De staa i Virkeligheden jo ogsaa som Repræsentanter for, hvad en Ko, det vil sige, et Dyr, der har Artens — den af Naturen dannede Arts — Særkjender, i de forskjellige Tidsaldere kan udvikles til; thi der er jo f. Ex. ingen Tvivl om, at Mellemformskoen, der eksisterer nu, og den, der eksisterede for 50 Aar siden her i Landet, ere vidt forskellige, ikke i Bygning og Form (i saa Henseende ved-

blive de at være hinanden lige), men i Størrelse, Sundhed og Kraft og altsaa ogsaa i Ydeevne, ligesom ogsaa den Mellemformsko, vi nu have, i samme Forhold vil komme til at staa tilbage (og forhaabentlig endnu langt mere) for Mellemformskoen, der vil findes her i Landet 50 Aar frem i Tiden. Vi ville sikkert kunne faa gamle Landmænd til at bekræfte, at et af Nutidens Mellemformsdyr er i Stand til at hede en Produktmasse, der er lige saa stor som den, 2 af Fortidens (for 50 Aar siden) mest ensidig udviklede Kreaturer ydede, og kan et saadant Resultat naaes i Løbet af 50 Aar, saa skjønne vi deraf, at man ikke skal finde det helt latterligt, naar der stadig i Folkebevidstheden gjør sig gjældende den Anskuelse, at begge de to Anlæg, som ere Koen medfødt, bør udvikles jævnsides, thi kan dette Fuldkommenhedsdyr, der skal give baade i Pøse og i Sæk, som man siger, ganske vist ikke frembringes ved en Sammenføjning af de to Yderligheder, der eksistere eller kjendes paa et bestemt givet Tidspunkt, saa naaes det foresvævende Maal, Sammensmeltningen, dog længere hen i Tiden. Jeg er overbevist om, at naar vor Husdyravl faaer Lov til at gaa i det rette Spor, vil man i kortere Tid end 50 Aar faa Bished for, at et Kreatur af Mellemform, naar dets Sundhed, Kraft og Størrelse (Artens Natur) blive udviklede, er i Stand til at give lige saa stor en Produktudbytte, som 2 af Nutidens ensidig udviklede Dyr gjøre det. Stille vi Forholdet imellem Fortidens, Nutidens og Fremtidens Køers levende Vægt i Gjennemsnit til at være som 500—750—1000 Pd., vil det uden Tvivl bedre forståes, at der ikke er nogen Overdrivelse i det Fremførte. Men det er i det Hele taget mærkværdigt, hvor lidt Levende-Vægten tages med i Betragtning, naar der er Tale om Køernes Ydelsesevne med Hensyn til Mælk. En Mand fortæller f. Ex. en anden, at han har Køer af Mellemform, der malkes gjennemsnitlig 6000 Pd. Mælk om Aaret, og den anden, der er en Modstander af Mellemformen, forstirrer, at det maa absolut være ensidig udviklede Individer, der give

et faa stort Kvantum Mælk, og de vedblive at være uenige — indtil de faa oplyst hinanden om, at den ene tænker paa Køer, der knap veje 700 Pd., den anden paa Køer, der veje 1000 Pd. — Landmændene kunne nemlig nok i Almindelighed blive enige om, at Køer, der ere i Stand til at hde et aarligt Mælkeudbytte af 6 Gange Dyrets Vægt, endnu bør henregnes til Mellemformen. Det vil sige, de have Indtrykket af, at naar Mælkehødselen ikke drives derud over, faa ere de i Stand til at bevare Køens Legemsbygning, saaledes at Køen endnu ikke faaer Præget af et ensidig udviklet Mælkedyr, men at dens Legems Brede og Dybde kunne bevares i den Grad, at Dyrets Anvendelse til Fødning vil være meget lønnende. Skulle Køerne derimod, som de jo bevislig kunne ved den mest ensidige Udvikling, drives op til at give 9 à 10 Gange deres Legemsvægt i Mælk aarlig, da ville de ganske vist i Løbet af nogle faa Generationer faa Præget af rene Mælkemaskiner, ligesom man ogsaa ved at gaa i den modsatte Retning, ved at lægge Kalvene til efter de simpleste Mælkere og altsaa nøjes med faa ringe et Mælkeudbytte som muligt, maa kunne faa Køer med et udviklet Fødepræg. Men den Opdrætter af en Kvægstamme, der har sat sig den Opgave, ikke at gaa til det Yderste i nogen af de nævnte Retninger, men derimod at holde sin Stamme indenfor Grænserne af Mellemformen, han skal simpelt hen forstaa at bevæge sig imellem Yderlighederne — en Opgave, som man ikke skulde mene var aldeles uløselig, saaledes som man gjerne vil give den Udseende af, at den skal være; thi den stilles jo f. Ex. til ethvert menneskeligt Individ, hvad ham selv angaaer, naar han ikke har i Sinde at stille sig ved Livet i Løbet af en ganske kort Tid.

Ja, ved Fortidens eller Nutidens Landracer indrømmer man, at det lader sig gjøre; naar man ikke forlanger megen Ydelse af Dyrene og som Følge heraf heller ikke giver dem noget rigeligt Foder, da er det udførligt. Men Forholdet ved Kvægholdet er, siges der, nu om Stunder saaledes, at

naar man vil have Dyrene — hvad man nu er nødt til (og det er af Hensyn til Agerbruget rigtigt) — til at optage og bearbejde saa meget Kraftfoder som muligt, saa kan denne hyppige Ernæring ingen anden naturlig Udgang faa end den, at Anlægene og Evarnerne faa Lov til at flaa ud i ensidige Retninger. — Men, hvorledes bærer Naturen selv sig da ad, naar Kvæg lever under meget gunstige Naturforhold, gunstigt Klima og hyppig Ernæring? En Del af Individerne ville vise deres Taknemlighed derfor derved, at de blive frugtbarere; en Del Køer ville føde to, maaste tre og fire Kalve, hvorved Mælkeevnen udvikles, da det graadige Afkom jo bestandig tvinger den rigelige Ernæring i den Retning; dette gjentager sig i nogle Generationer, Anlægget til at føde Tvillinger nedarves, Mælkeanlægene følge efter — men hvad bliver efter en kortere eller længere Tids Forløb de Individers Skjæbne, hvis Anlæg gaa i den ensidige Retning: at give de gunstige Livsvilkaar en Udgang, der er synlig i Antallet af Individernes Forøgelse; naturligvis den, at de blive svagere, og bukke Individerne ikke under for deres Kammeraters Angreb — hvad der vel er mindre Grund til at antage, saalænge Naturforholdene vedblive at være gunstige for dem — saa maa de dog ødelægges ved deres egne individuelle Svagheder. — En anden Del af Individerne, de, der i en vis Forstand ere Egoister, ville vise deres Taknemlighed for de gunstige Naturforhold derved, at de ophobe Reservenæringsstof paa sig (som alle ægte Madstræbere stole de ikke paa vedvarende gunstige Tider). Dyrenes Reservenæringsstof er, som bekjendt, fornemmelig Fedtet, men det er ogsaa lige saa bekjendt, at hos de Individier, hos hvilke dette Stof ophobes i unaturlig Mængde, formindskes Kjønsdriften, og naar Anlægene og Evarnerne til at danne Fedt, ved Nedarvingen igjennem nogle Generationer, bestandig ere blevne videre udviklede, vil Kjønsdriften helt ophøre, hvoraf følger, at de Individier, der vare komne for vidt i Retning af at være Madstræbere, lige saa sikkert ville gaa til Grunde som de, der

vare for ibrige i at forsøge Antallet af Artens Individier. Under vedvarende gunstige Livsvilkaar vil det kun være de Individier af Arten, der, saa at sige, ikke steje ud i nogen af de angivne Retninger, der kunne taale de gode Dage og vise deres Taknemlighed derfor derved, at de voxer — voxer en god og sund Væxt. Det, at der skabes større Kreaturer, er Artens naturlige Udslag, og det er ogsaa Lønpen, der bliver den Kvægopdrætter til Del, der anvender god Pleje og og rigeligt Foder paa en Stamme af Mellemformsdyr. Naar dette Thyndepunkt, Væksten og Sundheden, der findes hos Mellemformsdyret, stadig kommer til sin Ret i vort Land, da vil dets Kreaturhold kunne vedblive at udvikle sig, langt længere end vi kunne øjne i overfluelige Tider, thi Naturen har saa at sige ingen Grænser sat for Størrelsen af Individierne hos Arten (Bos), medens den, som det foran er paavist, har sat Grænser for de to Anlægs ensidige Udviklinger.

Mon Læseren ikke, naar han har opfattet og fandet Rigtigheden af det sidstnævnte, af, hvad der er Betingelserne for Artens Bestaaen og videre Udvikling — thi det gjælder lige saa godt Husdyret, som det i Naturtilstand levende Dyr — vil indrømme, at den ubøjelige Naturlov, der skal være gjældende i et sundt og varigt Husdyrbrug, er Mellemformens Bevarelse og videre Udvikling. Og naar Modstanderne af Mellemformen sige, at den ubøjelige Naturlov tvinger os til at udvikle Kvæget i ensidige Retninger, da kan jeg ikke skjønne andet, end at denne Udtalelse hviler paa den Opfattelse, at hvad der er Naturlov for Individet ogsaa skal være Naturlov for Arten. — Saaledes er det jo imidlertid ikke; det er jo tværtimod tydeligt, at Naturen, ligesaa vel naar Dyrene leve et Husdyrliv, som naar de leve et Naturliv, ofrer Individierne for at bevare Arten. Det er et Særkjende for Arten (Bos), at dens Anlæg og Evner til at give Mælk, Kjød og Fedt udvikles jævnsides; de Individier, hvis Natur det bliver at udvikle den ene Evne i et betydeligt Forspring for den anden Evne og paa dennes Beføstning — (denne

Natur bliver til en vis Grad indpodet dem af Naturen selv, men hyppigst og i størst Maalestof af Menneftet) — straffes med Døden; altsaa de Individier, der følge deres individuelle Natur, de gaa tilgrunde, og kun de Individier, der følge Artens Natur, de eller rettere deres Afkom opretholdes. — At Naturen har udrustet Individierne af Arten (Bos) med Anlæg til Frugtbarhed og Anlæg til Selviskhed er jo ikke noget andet, end hvad den har gjort ved enhver Art, ligesaa vel i Planteriget som i Dyreriget, og den har ganske vist ogsaa sin Hensigt med, at den tillader, at nogle Individier — indtil en vis Grænse — udvikle det ene Anlæg paa det andet Anlægs Beføstning. Hensigten hermed maa jo nemlig være den, at de selviske Individier skulle bevare Arten og føre den igjennem de trange Tider (ugunstigt Klima, knap Føde), medens de frugtbare Individier have Opgaven at benytte de kortere eller længere Tidsperioder, der frembyde særlig gunstige Livsvilkaar for Arten, til at faa dens Herredømme udbredt; men naar der, som foran nævnt, til Stadhed frembyder sig de gunstigste Livsvilkaar for Arten, da faa ingen af Individierne, der have udviklet det ene Anlæg paa det andet Anlægs Beføstning, nogen slynderlig Betydning, thi under saadanne Forhold bliver det muligt, at Artens Artsmærker i det Hele taget og de to nævnte Anlæg i Særdeleshed kunne følges jævnt ad i Udvikling. Den Port, som Naturen faa holder aaben for Artens Udvikling er — enten Væxt eller Arbejde. De Dyrerarter i Naturen, der ikke formaa at give gunstige Livsvilkaar et af de nævnte Udtryk (Væxt eller Arbejde), de faa Lov til at blive i Naturtilstand, medens derimod de Arter, der vise sig særlig modtagelige for de gode Dage, de ophøjes til Husdyr, de følge Menneftet. De Planterarter, der mangle Anlægget til at forstørre Individierne, at give hyppig Væxt, naar de faa hyppig Næring (hos Planterne mangler Evne til at give Udslag i Form af Arbejde), de blive staaende i Naturtilstand, medens derimod de Planter, der ere særlig modtagelige for de gode Dage, de

ophøjes til Kulturplanter, de følge Mennesket. Og nu Mennesket, — Menneskeslægten kan kun taale gode Dage, vedvarende gunstige Livsbetingelser, naar den vil hde sin Tak derfor ved at arbejde; vil den ikke det, vil den fortabe sig i et Overmaal af Livsnødhelse, da straffer Vorherre den ved at forvandle de gode Dage til onde Dage. Menneskeslægten mangler nemlig Anlæg til at give de gunstige Livsvilkaar Udtryk af legemlig Bært. Det kan ske ved enkelte Individer; det er et Anlæg, der er individuelt, men det er intet Slægtskjendemerke og maa derfor atter udvistes i Tidernes Løb. — Vedvarende gunstige Livsvilkaar faa altsaa igjennem Planten kun Udtrykket: Materie; igjennem Dyret bliver Udtrykket: Materie og Arbejde; igjennem Mennesket bliver Udtrykket: kun Arbejde (eller Livsnødhelse), ingen Materie; men vel at mærke er Menneskets Arbejde til Forskjel fra Dyrets ikke blot legemligt, men ogsaa aandeligt Arbejde *).

Og naar vi nu atter gaa tilbage til vor Betragtning af den meget omstridte Mellemform hos Kvæget og søge at udfinde, om den har nogen Berettigelse til at indtage en betydningfuld Plads i vort Lands Husdyrbrug, saa kan det sidst udviklede uden Tvivl hjælpe til at belyse Spørgsmaalet. Som Bæreren eller Udtrykket for Artens Særkjender maa Mellemformen til enhver Tid have sin Plads i et Lands Husdyrbrug. I et Land, der har vilde Hjorde af Kvæg, saaledes som det endnu er Tilfældet med mange Lande i de nye Verdensdele, overlades Fremstaffelsen af Mellemformen til Naturen selv, og i et Land, hvor alt Kvæg er inddraget under Menneskets Indflydelse, hvor dette er blevet til

*) Læseren maa ikke opfatte det ovenfor udviklede som et Forbar for Materialismen. Fordi man anerkjender, at Materien kan tjene Anden, paa en Maade være dens Føde, bør deraf dog ikke sluttes, at det er Materien, der staber Anden; det vilde være en driftig Slutning og ganske sikkert en hæslig Fejltagelse, der nok skulde bære sin Straf i sit Følge.

de saakaldte Landracer, der ville Individerne af Mellemformen meget længe kunne vedblive at udgjøre Flertallet. Saa længe nemlig Agerbruget staaer lavt, saalænge Kvæget væsentligst er henvist til at leve paa Affaldet af Planteproduktionen, saalænge Agerbruget væsentligst er Bjergværksdrift, saalænge Landmanden kun vurderer Gjødningen lavt, — saalænge er der ingen Trang til at forandre Mellemformsindividerne; de tilfredsstille alle billige Fordringer under disse Forhold. Men naar Agerbruget ophører med væsentligst at være Bjergværksdrift, naar Trangen til Gjødning uafviselig melder sig, og det bliver nødvendigt af den Grund at lade Planteproduktionen passere igjennem de dyrkte Maskiner og at tage Indtægten igjennem Kreaturholdet, saa melder Trangen sig til at storme løs paa Mellemformsdyrene. Alle ville have de dyrkte Maskiner, der kunne arbejde stærkest paa et bestemt Punkt — og det kunne naturligvis de, der saa Lov til at anvende alle Kræfterne i én Retning; og da det er lettere at omforme Mellemformsdyrene til Mælkeaffiner end til Fededyrsmaskiner, saa glider Husdyrbruget uvilkaarlig, rettende sig efter Fordringen, som Tidens Landbrug stiller til det, ind i en ensidig Mælkeridrift — og hvad Følgen deraf bliver, har jeg tidligere omtalt. Saa kommer Tidspunktet, da Agerbrugets Fordring og Krav paa Gjødning (Kraastof, der kan omdannes til Planter) bliver endnu større; Landmanden kan ikke leve, han kan ikke holde de stigende Udgifter fra sig, med mindre han lader sit Værksted, den kultiverede Jordbund, arbejde med fuld Kraft. En Tid hjælper han sig igjennem ved Brugen af Kunstgjødninger, ensidige Plantenæringsstoffer, ligesom han i samme Tidsrum hjælper sig igjennem ved ensidig udviklede Kreaturer, og mener der ved at kunne holde det gaaende, — indtil det lidt efter lidt gaaer op for ham, at saavel de ensidige Gjødninger som de ensidige Kreaturer ere ham for kostbare i Forhold til den Nytte, de gjøre ham; de ere ikke istand til vedvarende og i tilstrækkelig høj Grad at kunne aftvinge de raa Naturformer

— Jordbunden og Landracerne — deres Indhold af Menneſteføde, og Landmanden ſeer ſig derfor nødsaget til at gaa over i et nyt Kulturſtadium; — han maa anvende Staldfodring og i Forbindelſe dermed en dyrisk Produktion af Kjød og Mælk, der gaaer jævnsides med hinanden; thi paa nogen anden Maade end igjennem et ſaadant System bliver det ikke muligt for ham at ſtaffe tilveje den alſidige Gjødning, ſom hans Agerbrug fordrer, og af hvis Tilvejebringelſe hele hans Exiſtens afhænger.

Det er bekjendt, at Udviklingerne bevæge ſig fredeſformig og paa en Maade komme tilbage til ſamme Punkt, ſom de gik ud fra; men der bør lægges Mærke til, at naar de ere komne tilbage til Punktet, de udgik fra, have de under Udviklingen, hvis denne har været ſund, antaget en anden Form end den, de havde ved Begyndelſen af Udviklingen. Agerbrugets Udvikling kunne vi betegne ved 4 Stadier: 1. En fri Drift (Jordens Dyrkning efter Forgødbefindende, ſnart her, ſnart der); 2. Bangbrug og Kobbelsbrugsdrift; 3. Bælgbrugsdrift; 4. fri Drift under Form af et Staldfodringsbrug. — Brugene af Kreaturerne følger Agerbruget og kan ogſaa betegnes ved 4 Stadier: 1. fri Drift, det vil ſige: vilde Hjorde, i hvilke ſaa godt ſom alle Individerne ere Mellemformsdyr; 2. Landracer, i hvilke Flertallet af Individerne ere Mellemformsdyr; 3. Landracer, i hvilke Flertallet af Individerne mere og mere bøjes i Retning af udprægede Malkedyr, medens andre Individider — men altid i mindre Mængde og, vel at mærke, førſt i Slutningen af Stadiet — bøjes i Retning af ſaa hyderlig udviklede Fededyr ſom muligt; og 4. fri Drift, det vil ſige: Hovedmængden af Dyrene bliver atter Mellemformsdyr, men ganſte viſt ikke i den Form, ſom de vare det i det førſte Stadium. De ſkulle ligne det førſte Stadiums Dyr deri, at de have bevaret Sundheden og Kraften, og en lang Tid hen i Stadiet maa de nødvendigtviſ tillige bære Præget af, at de i de to mellemiggende Stadier have været Landracedyr, det vil ſige, de vilſe beholde det

Indtryk, som Naturforholdene i de forskjellige Lande og Menneskets Indflydelse have paatrøkt dem; men de skulle være forskjellige fra det første Stadiums Dyr deri, at de have båret og ere under Kultur, hvilket atter vil sige, naar Kulturen er sand, at den søger at finde ind i det Spor, hvor Bærligheden er. Og hvor Bærligheden er i Kreaturavlen, det har jeg jo stadig søgt at paavise i alt det Foregaaende; den er kun der, hvor Kreaturets Anlæg og Evner faa Lov til, saaledes som Naturen har fastslaaet det, at udvikles jævnsides, og kun der, hvor vedvarende gunstige Livsvilkaar — ligeledes ifølge den ubøielige Naturlov — faa Lov til at faa deres Udtryk i Været, i Dannelsen af mere dyrisk Materie.

Naar vi skulle finde Sandheden i en eller anden Retning, synes det at være nødvendigt, at vi først søge at finde Yderlighederne. Det er det, Ensidighederne gjøre, og vi kunne derfor sige, at de ere ikke blot berettigede, men nødvendige. Jeg agter derfor Ensidigheden højt, især naar den fremtræder i den mest yderliggaaende Form, thi der kan da altid læres af den. Hvad have vi da lært af Ensidighederne i Kreaturavlen? Ja, vi have lært at finde, hvor Tyngdepunktet i Avlen ligger, men vi have ogsaa lært, hvad Pleje og Røgt formaa at udrette. Det er jo nemlig stadigvæk denne Post, der henvises til, naar de praktiske Opdrætteres Klager over Ulemperne og Skrøbelighederne ved de mest ensidig udviklede Malkedyr bryde ud, mere højroste den ene Gang end den anden. Ligesom Forældre, der have et svagt Barn (paa Grund af f. Ex. at Tuberkulosen er indpodet i det), af Lægen faa det Raad, omhyggelig at pleje Barnet og vogte det for alle skadelige Indvirkninger, saaledes faaer ogsaa Opdrætteren af et ensidigt, men svagt Kreatur (Svaggheden hidrører f. Ex. fra, at Tuberkulosen er indpodet i det), som Svar paa sine Klager stadig det samme Raad; og begge to — Forældre og Opdrættere — følge den givne Anvisning, ofte med en Opfrelse og Samvittighedsfuldhed, der røre os. I mange Tilfælde lykkes det ved at følge det anviste

Naad Forældrene at redde Barnet og endogsaa at gjøre det til et brugbart Medlem af Samsundet; og ligeledes lykkes det i mange Tilfælde Opdrætteren at redde det svage Dyr og at gjøre det for Resten af dets Liv, der rigtignok ofte er fortløberlig, til en arbejdsdygtig Maskine. Hvor mange svage Kreaturer der, uagtet al anvendt Omhu i Retning af Pleje, bukke under, fordi de ere uehelbredelige, ville vi ikke opholde os ved at undersøge, men derimod drage os Erfaringerne om Plejen til Nytte, ved i Fremtiden at anvende den ogsaa paa de sunde Dyr, forsaavidt som den kan passe paa disse og er i Overensstemmelse med deres Natur. Have vi kraftige, sunde Mellemformsdyr, som vi give en Pleje, der saa meget som muligt bringes til at ligne de Forhold i Naturen, hvor Avæget udvikler og befinder sig bedst, saa ville vi ganske vist finde, at Dyrden ved Plejen af saadanne Dyr bliver betalt med langt større Frugt, end naar den bliver anvendt paa svagelige Dyr. — Dette Punkt: Plejens Betydning, vilde vi rimeligvis ikke, eller i alt Fald først meget senere, være blevene opmærksomme paa, naar ikke Ensidigheden havde fremhævet det for os.

Der siges: vi skulle holde paa vore Landracer, navnlig den jydskte, thi den er ligesom sammenbævet med Jordbunden, Klimaet og Folkarakteren. — Er der noget, der er særegt for den danske Folkarakter i Almindelighed og den jydskte i Særdeleshed, saa er det sikkert den Ejendommelighed, at Flertallet af Individerne har Præget af at danne en Mellemform blandt Menneftene. Mellemformen lægges der ikke Mærke til, den er besteden, den har ingen Udværter, ingen i Dine faldende Yderligheder, men den indeholder Anlægene og Evnerne til at lade sig bøje i enhver Retning; — den danske Nation lægges der heller ikke Mærke til, den er ogsaa besteden; er der noget, som Dansken, og Tyden især, er bange for, saa er det Yderligheder; og have vi Danske ikke altid faaet det Lov af Fremmede, at vi saa let lærte ethvert Sprog og saa let tilegnede os ethvert nyt Fremstridt; altsaa Anlæg og

Evner mangle vi ikke. Mellemformen er bevarende; den kan optage i sig mangehaande og mangeartede Indtryk og dog bevare sin Hovedsæregenhed. Paa Grund heraf har den danske Nation i flere Aarhundreder kunnet taale Indvandring af Udlændinge, den har kunnet absorbere dem og alligevel i Hovedsagen bevaret sit Præg. Paa samme Maade have de Egne af Landet, hvor Kreaturerne's Racepræg har været Mellemformen, kunnet taale Indførselen af fremmede Landes Rvæg; dette er, ihvorvel Indtrykket af det kan spores, blevet absorberet. — Det Anførte er formodentlig tilstrækkeligt til at vise, at hvis det er rigtigt — hvad det jo uden Tvivl er, da Mennesket, der udfører Røgtningen eller Opdragelsen af Husdyrene, gjerne vil, at disse, saa vidt som det er muligt, skulle stemme overens med dets egne Vaner og Tilbøjeligheder, — at Folkekarakteren og Kreaturracerne i et Land skulle ligne hinanden, saa maa vi Danske og navnlig Nyrderne holde paa Mellemformsdyrene. — Og nu Jordbund og Klima. Ja, jeg har jo i det Foregaaende tydelig nok givet tilkjende, at jeg indseer, at disse Faktorer ere Livsvilkaar for Kreaturerne, og at det maa være dem, der i Forening med Brugen af Dyrene have givet Landracerne deres Præg, og stadfæster derfor ogsaa paa Forhaand, at enhver Landmand eller Opdrætter, der holder sit Tillæg i samme Afhængighedsforhold til Jordbund og Klima, som Fortidens Landbrugere gjorde det, absolut gjør rettest i at holde sig til de hjemmevante Dyr. Men, fordi Opdrætteren gjør det, derfor kan han jo alligevel meget godt lægge Vind paa at danne sig en Stamme af Mellemformsdyr; og naar saa en Gaard i en Del Aar holder fast ved at anvende til sit Tillæg et ensartet Foder, men kun et saadant Foder — det mærke man vel, — som Jorden der paa Stedet kan yde, og en ensartet Røgt, er det let at forstaa, at Stammen maa blive et fuldtro Udtryk (et Slags Hartkornsatteft) for Gaardens Jorders Bessaffenhed, og et Udtryk (en Art Røgteatteft) for Plejens Udførelse. Man er dog ogsaa i Alminde-

lighed tilbøjelig til at anerkjende, at Mellemsformen er berettiget, hvor Brugeren af Jorden — enten paa Grund af dennes naturlige Bestaffenhed, eller paa Grund af Brugeren's Mangel paa Pengekapital eller Kundskabskapital — er tvungen til at lade sit Agerbrug staa paa et lavere Kulturtrin; men jeg ønsker tillige — hvad jeg foran har omtalt, — at der stadig i Ord fremhæves og i Gjærningen vises disse Opdrættene af, hvad jeg kalder mere raa Landrace-dyr, at det, de skulle have deres største Fordel ved, er, at de give deres Opdræt en saa rigelig Ernæring, at deres Mellemsformsdyr i Størrelse hæve sig frem for Fortidens Landrace-dyr.

Naar vi betragte Tillæget af Kreaturerne i Husdyrtilstanden, kunne vi gjengive den Indflydelse, som Jordbund, Klima og Dyrets Naturel (Anlæg og Evner) udøve paa Arten i Naturtilstand, med Udtrykkene: Foder, Pleje, Røgt eller Opdragelse. Ønske vi at drive et saa fordelagtigt Husdyrbrug som muligt, saa bør vi beslutte os paa at give Dyrene — ikke blot efter at de ere tagne i Brug som Maskiner, men ogsaa medens de opdrættes — et Foder, der nærmer sig saa meget som muligt til den Jordbundsføde, der viser sig i Naturen at være den fordelagtigste for dem; det eneste, der her uden Skade kan slaas af paa, er Vandindholdet, medens derimod Indholdet af de egentlige Næringsstoffer skal være saa ligt som muligt med, hvad der findes i ungt, fint Foraarsgræs; kan denne Føde ikke staffles tilstede i Form af Græs, maa den kunne sammensættes paa kunstmæssig Maade af Hø og Halm og sammentrængte Kraftfødringsmidler, og disse sidste — det lægge man vel Mærke til — behøve ikke at være frembragte paa den Jordbund, hvorpaa Kreaturerne opholde sig, men kunne for den Sags Skyld lige saa godt være frembragte i Amerika eller Afrika som i Danmark. — Ønske vi at drive et saa fordelagtigt Husdyrbrug som muligt, bør vi beslutte os paa at lade Kreaturerne saa saadanne Vilkaar, som om de befandt sig under et Klima, der var deres Arts Natur saa gunstigt som muligt. Dette antages et tem-

pereret, lidt fugtigt Klima jo at være, og naar vi nu indrette Plejen, der træder istedetfor Klimaet, saaledes, at de unge Dyr kun om Forsommeren og Eftersommeren — paa de Aarstider altsaa, da vi her i Landet have et mildt tempereret Klima — til Stadighed ere under aaben Himmel, i den varmeste Sommer-tid derimod kun tildels ere i det Frie, det vil sige: idet der paa deres Opholdsplads maa være Skure, der kunne give Ly mod Regn og Storm, og Træer, der kunne give Skygge for Solheden; og endelig i den øvrige Aarstid ere i Huse, hvor Temperaturen og Luften ved Ventilation kunne holdes ensformige og friske, — saa indseer jeg ikke andet, end at det virkelig er lykkes Plejen at træde istedetfor et for Kreatnrets Natur meget gunstigt Klima. — Dnske vi at drive et saa fordelagtigt Husdyrbrug som muligt, maa vi beslutte os paa at lære Kreaturerne Naturel at kjende. Hvad der viser sig at være Fornødenheder og Trang hos alle Individerne, kunne vi kalde Artens Naturel, hvad der derimod viser sig som Tilbøjeligheder (noget, der ikke er fælles, men særegt) kun for en Del Individier, kunne vi betragte som individuel Naturel. Det er Røgtningens Opgave at være opmærksom paa begge Dele. Jo mere man nemlig lægger Vægt paa det sidste, desto mere begunstiger man Udviklingen af de enkelte Anlæg hos Dyrene; man tilfredsstiller nogle enkelte Individiers Tilbøjeligheder, vælger deres Afkom til Tillæg, vedbliver dermed gjen-nem nogle Generationer, og man giver et af Stødene til Udviklingen af ensidige Stammer. Jo mindre man derimod lægger Vægt paa de enkelte Individiers Tilbøjeligheder, tvinger disse tilbage ved ikke at tilfredsstille dem, desto mere begunstiger man Mellemformens Udvikling. En Afvejning af disse Forhold — ligesom jeg tidligere har omtalt en lignende Afvejning af Dyrets Bygning og Dyrets Brug i deres gjensidige Forhold — er det altsaa, som Røgtningen skal vide at kunne udføre, naar Opdrætteren skal naa et foresat Maal. Hornkvægets Naturel, som Art betragtet, er det at dele Ti-den mellem Fæden, Drøvtygning, Hvile og den med Opsam-

ling af Føden forbundne Bevægelse. Ved de udvoxede Dyr, der befinde sig paa de deres Natur mest begunstigende Steder, hvor der altsaa er rigeligt Græs, er Bevægelsen meget ringe. Vi kunne derfor dristig, efter at Kreaturerne ere tagne i Brug som Mastiner, indskrænke deres Bevægelse i høj Grad, og det er jo netop derfor, Hornkvæget er saa vel stikket for Staldfodring, saa vel Sommer som Vinter. Men ved Kalvene og de unge Dyr under Opvæksten er Forholdet anderledes; deres Natur er det at søge Bevægelse, betydelig ud over det Maal, der behøves til en Opsamling af Føden, og derfor maa de have Frihed, om Sommeren ude, naar Klimaet er passende dertil, og om Vinteren inde i tilstrækkelig store Rum, hvorfra de i de enkelte milde Dage kunne luffes ud i det Frie en kort Tid ad Gangen, ligesom de ogsaa helst til enhver Tid maa have Afgang til Vand, som de ikke blot kunne drikke, men ogsaa bade sig i.

Som jeg her i korte Træk har beskrevet Fodringen, Plejen og Røgtningen af de unge Kreaturer, saadan er i Hovedsagen den Fremgangsmaade, som man tilstræber i Nutids-Landbruget; og det er tydeligt, at jo mere man kan udføre Fodringen, Plejen og Røgtningen i Overensstemmelse med de for Dyrets Art (som Art) mest begunstigende Livsvilkaar, desto mindre Betydning faa de stedegne Racer eller Landracerne. Om man — fordi man i et Landbrug kan staffe Livsbetingelser for Dyr, der ere mere udviklede end Landracerne — derfor gjør rettest i at søge saadanne mere udviklede Dyr indførte fra Udlandet, istedetfor at holde sig til at forbedre Landracerne, enten ved Renavl eller ved Blandingsavl, er et Spørgsmaal, jeg vil lade henstaa til nærmere Overvejelse. Men, det vil i ethvert Fald være indlysende, at jo bedre det naaes at staffe saadanne Livsvilkaar for Dyrene som de foran nævnte, desto bedre vil det lykkes for os at faa Kjønndriften og Selviskheden (eller Ydelsen af Mælk og fedt Kjøb) til at være i Ugevægt hos Dyrene; og var det muligt — det er det ikke, men lad os tænke os det, — at vi Mennesker vedvarende

kunde skabe de gunstigste Livsvilkaar for Kreaturet (saaledes som de maa have været det, da Arten udgik af Skaberens Haand), da kunde der ikke udgaa noget andet Udtryk af Dyrets Ernæring og Liv end Arbejde eller Vært : Dannelsen af dyrisk Materie i Artens Form. Er dette forstaaet, er ogsaa Beviset ført for, at i et Land, hvor Fremstaffelsen af dyrisk Materie tiltrænges i en bestemt Dyrearts Form, der maa denne Trang bedst og i størst Maalestok kunne afhjælpes, naar man opdrætter Kreaturerne i Skikkelser, der ligge indenfor Mellemformens Grænser. — De ensidig udviklede Mælkedyr tilstaaer man under Opvæksten kun en tarvelig Ernæring; og for at udvikle Mælkeorganerne, for at lede Stoffet tidlig nok til disse, lader man Dyrene, længe førend de ere udborede, tilfredsstille den Kjønsdrift, som paa Grund af de nedarvede Anlæg er vakt i en unaturlig tidlig Alder. Hos det ensidig udviklede Fededyr gaaer det omtrent paa samme Maade; her ønskes man rigtignok en stor Stoffmasse, af hvilken Grund man giver eller lokker det unge Dyr til at optage en unaturlig stor og hyppig Mængde Næring, men netop af den Grund nødes man til ogsaa hos dette Dyr at afbryde Væksten i for ung en Alder, thi man veed, at Ufrugtbarheden ellers indtræder. Utsaa i et Land, i hvilket man havde naaet at faa alle Kreaturer omdannede til de mest ensidig udviklede Mælke- og Fedekreaturer, der maatte man, saa at sige, stjæle sig til Fremstaffelsen eller Tilvejebringelsen af den dyriske Materie, som danner Hornkvæget. Det skulde imidlertid efterhaanden nok vise sig, at det blev et kostbart Raastof af dyrisk Materie, man paa den Maade kom i Besiddelse af, og kunde man ikke skaffe Raastoffet i Form af Mellemformsdyr fra andre Lande, blev man nok nødt til at opgive det foran nævnte høje Kulturtrin. Dette indrømmes jo ogsaa (i alt Fald indirekte) af de mest kundskabsrige af Mellemformens Modstandere; — men hvorfor skulle vi da fortsætte med et System, som vi kunne se fører til vor Ruin? Svarene lyde: 1. der er altid Folk nok, der maa nøjes med at frembringe Mellemformsdyr; eller 2.

det har ingen Nød i vor Tid, det er en Sag, vi kunne overlade til vore Efterkommere. Det første Svar har jeg imødegaaet ved Omtalen af den ensidige Mælkeridrift. Det gjælder altid, at Sælgeren retter sig efter Kjøberens Ønsker, søger at imødekomme disse; han gjør det ogsaa paa dette Omraade, hvilket Erfaringen stadfæster. Og det andet Svar vil jeg imødegaa ved at henvise til, hvorledes Øboerne søge til Island, navnlig Kandersegnen, og Øyerne selv, naar de ikke bo paa Egne, hvor der er større Kreaturer, søge til — hvad vi jo desværre for Øjeblikket maa erkjende for at være Udland — Mellem- og Nordflesvig og til Holland for at finde tilstrækkelig store Dyr, ikke Angelskær, men saadanne Dyr, som i deres Stofmasse afgive tilstrækkeligt Materiale til en igennem flere Generationsled — ved Hjælp af en Angelthyr eller anden udpræget Malkethyr — ensidig dreven Mælkeridrift. Er ikke dette — lige saa vel som det, at Kvægfederne ikke kunne finde Dyr, der ere stikede for deres Brug — Bevist paa, at det er selve det dyrste Stof, vi mangle her i Landet? Jeg kan ikke skjønne andet, og tør derfor ingenlunde henvise til den Trøst, at der kan hengaa Menneftalderne, inden vi behøve at bekymre os om Fremstæffelsen af dyrst Stof. Jeg troer, det vil baade os bedst, naar vi ikke lukke Øjnene i for, at denne Nødvendighed er tilstede allerede nu, og det endogaa i en meget paatrængende Grad. Og ligesom man ganste vist kan stæffe den billigste Mælk tilveje igennem et ensidig udviklet Malkedyr og det billigste Kjød igennem et ensidig udviklet Fededyr, saa længe disse Dyrs Fremstæffelse ikke er for kostbar, saaledes kan man ogsaa stæffe selve den dyrste Materie billigst tilveje igennem Mellemformsdyret. Det er denne overordentlig store og vigtige Rolle, Mellemformsdyret spiller i et Lands Husdyrbrug, og det kan ikke nok som anerkjendes; thi gaaer Udarbejdelsen af de to førstnævnte Arter af dyrste Maskiner, og navnlig af Malkemaskiner, for vidt i Forhold til det sidstnævnte Arbejde, da bliver hele Grunden i et Lands Husdyrbrug undermineret, og det falder sammen efter kortere eller længere Tids Forløb.

Liebig har i et af sine Skrifter givet Jordbrugerne det Bidnesblyd, „at de sikkert vilde forandre deres Praxis, naar det kunde lykkes ham at rejse Tvivl hos dem om, at det System, de fulgte, var uholdbart i Rængden.“ Dette Bidnesblyd er rigtigt, naar Talen er om en Landmand, der venter at besidde Jorden for sig og sine Arvinger; lige over for den fortløberige Besiddelse eller midlertidige Brug af Jorden kan Sætningens Rigtighed dog maasse betvivles. „Systemet varer nok mig ud; saa faaer den Fremmede, der kommer efter mig, at finde et andet“; det er et Ræsonnement, der ligger Menneffene saa nært, at vi vanskelig kunne imødegaa dets Berettigelse indtil en vis Grad. I det Foregaaende, ved Dmtalen af Jordens Udpining, har jeg derfor ogsaa paavist, at denne indtil en vis Grad var nødvendig, førend vi kunde lære at forstaa tilfulde, hvad Værdi Gjødning har; og det synes at have været lige saa nødvendigt, at vi indtil en vis Grad udpinte vore Landracer, førend vi kunde lære at forstaa, hvad Værdi den dyrkede Materie har for os. Vi ere imidlertid nu komne til den tilladelige Grænse af denne Udpining, og vi maa nødvendigvis forandre Systemet. For at det System, der skal afløse det ældre, kan faa Indgang, anseer jeg det imidlertid ikke for tilstrækkeligt, som Liebig har ment, at paavise det gamle Systems Uholdbarhed, men ogsaa for nødvendigt at godtgjøre, at det nye System (i dette Tilfælde: Brugen af Mellemformødyr) kan være lønnende at anvende i Praxis, og jeg skal forsøge at godtgjøre dette ved at imødegaa de Indvendinger, der gjøres imod det.

Den første Indvending er: det er i vor Tid nødvendigt at specialisere Landbruget, og derfor ere vi ogsaa nødte til at specialisere Dyrenes Anlæg og Evner. Forfættningen af denne Indvending underkriver jeg ubetinget, men Efterfættningen kun meget betingelsesvis. Man vil jo nemlig uden Tvivl finde det rimeligere, naar en Specialisering er nødvendig, at denne da søges udført paa Menneffene istedetfor

paa Køerne, thi de menneskelige Anlæg og Evner taale — naar galt skal være — rimeligvis bedre at specialiseres end Kreaturerne; men den heldigste Udførelse af Specialiseringen vil jeg dog anse den for at være, der i Praxis beslutter sig paa at lade alle Evnerne, der ere samlede hos et Menneske, virke paa et Punkt i Husdyrbruget, hvilket jo f. Ex. kan lade sig udføre paa den Maade, at en Mand, der føler sig særlig anlagt til at være Kreaturo opdrætter, alene ofrer sig for denne Gren af Husdyrbruget, og efter at han har faaet Dyrene færdige til at tages i Brug som Maskiner, sælger dem til den Mand, der ønsker at benytte dem en kortere eller længere Tid som Malkedyr, eller til en anden Mand, der strax vil benytte dem som Fededyr, til hvem naturligvis ogsaa Mejeriholderen bør affætte sine Udsættene. Paa denne Maade faa vi Husdyrholdet bragt paa 3 Hænder, og vi imødefomme en af Nationaløkonomiens Grundsætninger: Arbejdets Deling, som ved Kulturens Fremadstriden og Næringsvejenes Udvikling bør komme til Udførelse. En saadan Specialisering kan man antage for at være sund og holdbar, og det er derfor den, vi skulle tilstræbe i Fremtiden, istedetfor at arbejde os ihjel paa at udføre Specialiseringen ved at gjøre Forsøg paa at danne 2 Dyreformer af 1 Dyreart.

En anden Indvending imod Brugen af Mellemformsdyrene er: Umuligheden af at forhindre Kreaturerne fra, naar man vil have nogen reel Nytte af dem, at gaa over i de ensidige Udviklinger. Naar en Mand har en Kobesætning, af hvilken han vil betragte Mælken som den fornemste Ydelse, gjør han sig det nemlig let til en Regel at lægge Kalbene til efter de Køer, der malkes stærkest; men det er netop i denne Retning, at der skal vises det rette Maadehold. Der maa sees paa Bygningen af Moderen, at hun har en tilstrækkelig Dybde og Brede, og ikke nok dermed, Størrelsen og Legemsvægten af Moderen maa tages med i Betragtning. Det bør være en Grundregel, at Køer, der efter 2den og 3die Kalv hde et aarligt Mælkeudbytte, der

overgaaer 6 Gange deres Legemsvægt*), at deres Afkom ikke lægges til; thi gjør man det, da maa man ganske vist være forberedt paa, at man danner Dyr, der ifølge Naturens Orden ikke kunne bestaa ret mange Slægtled igjennem. Har en Mand i Modfætning hertil en Kobfætning, af hvilken han vil betragte Kjødproduktionen som den fornemste Ydelse, er det jo lige saa let forstaaeligt, at han vælger Tillægskaldene efter de Køer, der have den bredeste og dybeste Bygning — og det er jo rigtigt; men naar han vil holde sig indenfor Mellemformens Grænser, naar han vedblivende vil have Størrelse og Væxt hos Kreaturerne ved Siden af Fedeovne, ikke vil risikere Ufrugtbarhed hos Individerne, saa bør ogsaa denne Opdrætter tage Hensyn til Mælkehelsen og f. Ex. sætte det som Norm, at Køer, der give mindre end 2 Gange Legemsvægten i Mælk aarlig, ikke betragtes som Tillægskøer. Den Opdrætter af Mellemformsdyr endelig, der ønsker at holde sig saa nær til Centrummet eller Tjngdepunktet af Kreaturavlen som muligt, maa ikke glemme at lægge Hovedvægten paa, at Dyrenes Kjønsdrift ikke for tidlig tilfredsstilles, og i det Hele taget helst vælge de Dyr til Tillæg, hos hvilke Kjønsdriften vaagner noget sent, thi derved bliver Væxten, Fremkomsten af dyrift Materie, Sundheden og Kraften overvejende begunstigede frem for Ydelsesevnerne. Thyren, der benyttes ved Avlen af Mellemformsdyrene, bør i Almindelighed staa den virkelige Mellemform saa nær som muligt; selv et kyndigt Øje bør ikke kunne opdage, til hvilken Art Tillæg den skulde være bedst stiftet, men der maa være fuld Symmetri i dens Legemsbygning, og den maa have et sundt og

*) Naturligvis maa der forudsættes, naar man angiver den aarlige Ydelsesmængde af et Dyr i Forhold til dets Legemsvægt, at Dyret i Løbet af Aaret har modtaget en bestemt Fodermængde, der jo bør være et saa stort Kvantum, som Dyret med Fordel kan bearbejde, hvilket vel i Almindelighed, naar Fodermængden ligeledes udtrykkes i Forhold til Legemsvægten, kan siges at være fra 3 til 4 Pct. Sværbi daglig.

triveligt Udseende. Kun hvor man er kommen udenfor Grænserne af Mellemformen og vil have Overskriftelsen rettet, bør man for en eller nogle faa Generationer benytte sig af Tyre, der have Præg af Mælk- eller Fededyr. — Og naar nu Opdrætteerne af Mellemformerne (saaledes som jeg tidligere har nævnt det) holde Bog over deres Dyr, kjende deres Legems vægt, have Maal paa Udstrækningen af deres Legemsdele, altsaa benytte Tal, der paa den ene Side udtrykke Dyrenes Bygning, og Tal, der paa den anden Side udtrykke Dyrenes Ydelse, saa maa Opgaven: at holde Kreaturavlen indenfor bestemte Grænser — kunne løses, thi Tal, lige saa vel paa dette som paa andre Omraader, maa være paalidelige Vejledere. — Man maa imidlertid ikke antage, at de Tal, jeg har nævnt, netop skulle være de rette; derfor tør jeg ikke udgive dem; men at saadanne Tal ad Erfaringens Vej kunne findes og fastslaaes som paalidelige Vejledere, tvivler vist Ingen om.

En tredje Indvending imod Mellemforsdyrene er: at de, naar de skulle anvendes som Mælkedyr, ikke kunne betale Foderet. — Opgjørelsen af hvad der i Nutids-Landbruget betaler sig bedst for Mælkeridriften: enten at holde aldeles ensidig udviklede Mælkedyr, der, naar de udgaa af Besætningen, kun have en meget ringe Værdi og ere aldeles ulønnende at anvende til Fedning — eller at holde Mellemformsdyr, der, naar de væsentligst skulle tjene til Mælkning, ganske vist maa staa ved Ydergrænsen af Mellemformen, men som alligevel, naar de ikke bruges i for mange Aar til Mælkning, ere særdeles vel skikede for Fedning — bør ste paa følgende Maade: Vi antage, at Mellemformskoen har en levende Vægt af 1000 Pbd., og den ensidige Mælkko, hvormed den skal sammenlignes, en levende Vægt af 750 Pbd; vi ville dernæst gaa ud fra, at begge Dyrene, da de fik den første Kalv, vare $2\frac{1}{2}$ Aar gamle, og at de ligeledes begge to tjene som Mejerikøer i $5\frac{1}{2}$ Aar, eller at de ved Udsættelsen ere 8 Aar gamle. Mælkemængden, som de to Dyr have produceret i $5\frac{1}{2}$ Aar,

vil da kunne sættes til at være lige stor; ved Mellemformsfoen kunne vi nemlig ansætte den til 6 Gange og ved det ensidig udviklede Mælkedyr til 8 Gange Legemsvægten aarlig, altsaa ved hver især af dem til 33,000 Pbd. ialt. Mellemformsdyret kræver imidlertid paa Grund af sin større Legemsvægt en større Mængde Opholdelsesfoder. Dette kunne vi ansætte til 1,6 Pbd. for hver 100 Pbd. levende Vægt *) eller for de 250 Pbd., som Mellemformsdyret vejer mere end det ensidig udviklede Mælkedyr, til 4 Pbd. Høværdi daglig, hvilket for $5\frac{1}{2}$ Aar eller $2007\frac{1}{2}$ Dag beløber sig til 8030 Pbd. Høværdi, hvilket atter, naar hvert Pbd. Hø regnes til en Værdi af 2 Ore (det koster i Virkeligheden 3 Ore, men en Trediedel af dets Værdi kan antages at dækkes af Gjødningen), repræsenterer en Værdi af Kr. 160,80. — Spørgsmaalet er nu nærmest, naar Dyrene udsættes af Mejeribesætningen, om Mellemformsdyret da kan være den nævnte Sum mere værd end det ensidige Mælkedyr. Dette synes ved første Betragtning langt fra at kunne være Tilfældet, men, beseet lidt nærmere, vil der dog maaske ikke mangle saa meget deri. Erindre vi nemlig, at det ensidige Mælkedyr har maattet bruge hele sin Livskraft til Foderets Omsættelse til Mælk, hvoraf det jo frembringer en Fjerdedel mere i Forhold til sin Legemsvægt end Mellemformsdyret gjør, saa indse vi ogsaa, at det ikke kan være tjenligt til Fedning; det er udslidt og kan kun have Værdi, for saavidt det endnu har noget tørt Kjød paa Knokkerne og en Hud uden paa disse Dele. Kjødet kan kun tjene til Bøllsemad for de store Slagterier, og naar vi ansætte hele Dyrets Værdi til 100 Kr., bliver hvert Pbd. af dets levende Vægt betalt med $13\frac{1}{3}$ Ore, hvilket sikkert er det allerhøjeste, som det er værd. — Mellemformsdyret derimod har ikke opslidt sig, det har arbejdet i al Mag paa Dannelsen

*) Opholdelsesfoderet antager man jo beløber sig fra 1,6 til 2 pCt. Høværdi daglig af Legemsvægten, men da det er bekendt, at det er mindst ved store Dyr, er den laveste Ansættelse her berettiget.

af Produktet: Mælk og har endnu et rask Stoffliste og en Livskraft, der med Fordel lader sig anvende til Dannelsen af Produktet: fedt Kjød. Skal Tabet, som det paadrog sig, medens det dannede Mælk, fuldt dækkes, maatte det ved Opstaldningen til Fødning have en Værdi af 160 Kr. (det ovennævnte Opholdelsesfoders Værdi) + 100 Kr. (det ensidige Mælkedyr's Værdi ved Udsættelsen) = 260 Kr., hvilket pr. Pd. levende Vægt er 26 Ore — en Pris, der ikke er højere, end at man vilde finde sin Fordel ved at betale den for et ungt Dyr af det nævnte Slags; men — da et 8 Aars Dyr ikke kan kaldes ungt, og Kjødet, det danner under Fødningen, altsaa ikke er af første Kvalitet, da Dyret tilmed, uagtet det ligger indenfor Grænsen af Mellemformen, har sine Ydelses-evner mest højede i Retning af at danne Mælk, og det altsaa maa have tabt noget i Evnen til at udnytte Foderet i Retning af Fødning, saa vilde det være urimeligt andet end at anerkjende, at den nævnte Pris er for høj. I Stedet for 26 Ore pr. Pd. levende Vægt for den paagjældende Udsætterko, maa vi rimeligvis nøjes med 20 Ore pr. Pd.; den udbringes altsaa kun til 200 Kr. i Stedet for til 260 Kr., eller Tabet ved at have holdt denne Mellemformsko som Mælleko i en Mejeribesætning skulde være 60 Kr. Dette Tab forsvinder imidlertid, hvis den ensidige Mælleko — saaledes som det foran er paavist, at den meget let kommer til — koster os blot 300 Kr. at frembringe, medens vi derimod tør gjøre Regning paa — og det endog saa med langt mindre Besvær — at kunne frembringe Mellemformskoen for 240 Kr.; thi Sagen er jo nemlig den, at vi kunne frembringe den dyreste Materie billig, saa længe vi holde os indenfor de af Naturen afstufne Grænser, medens derimod Materiens Fremstæffelse bliver kostbar, og i et stigende Forhold stedse kostbarere, jo mere vi gaa udenfor disse Grænser, hvilket vi gjøre, naar vi opdrætte de mest ensidig udviklede Mælkedyr.

Er det saaledes muligt at faa Mellemformskoerne til at give lige saa stort et Mælleudbytte og til at betale sig lige

faa godt som de ensidig udviklede Mælkekøer — derved at de førstnævnte gøres større end de sidstnævnte, og derved at den større Mængde Opholdelsesfoder, som Mellemformskoen behøver, dækkes, dels ved at dette Dyr's Opdræt er billigere, dels ved den større Værdi, Dyret har ved Udsættelsen, saa maa man ogsaa indrømme, at vor Mælkeproduktion ikke behøver at gaa tilbage, fordi vi opgave at holde rent ensidig udviklede Mælkekøer. Men, det bør dernæst tillige erindres, hvilken betydelig Binding det vil være for vort Agerbrug, naar, saa at sige, enhver Mejeri vil være stiftet til at indfættes paa en Fedestald, thi det, der nu om Stunder afholder os fra Fedning, er Banskkeligheden ved at faa Dyr, der ere stiftede for denne Brug, og Fedning, større Kreaturhold og Anvendelse af en større Mængde Kraftfoder maa vi dog i Nutids-Landbruget nødvendigvis mere og mere ind paa, naar ikke hele vort Landbrug, vor Hovednæringskilde, skal gaa en sørgelig Fremtid i Møde.

Endnu har jeg nogle Ord at sige om de mest ensidig udviklede Kreaturer. — Det er Livsvilkaarene, der forme Dyrene, det er dem, der gennemtrænge Materien og give denne sit Udtryk. Saaledes lære vi, og det er rigtigt; men Livsvilkaarene, hvem bestemmer dem, eller hvem har fastslaaet dem for Arten? Menneftet er det ganske vist ikke, det er derimod Naturen; men det er Menneftets Opgave at udfinde, hvilke Livsbetingelser Naturen har opstillet som de gunstigste for Arten, og at søge disse bragte til praktisk Anvendelse, naar han vil gjøre sig Dyret saa nyttigt som muligt. Der opstilles imidlertid af Opdrætterne af de mest ensidig udviklede Mælke- og Fededyr saadanne Livsvilkaar, der kun findes i Naturen under abnorme Forhold. Slægtstabsavl, Prøvemalknings- og Stambogsavl sammenføres og benyttes med samme Frihed og i samme Udstrækning som Ernæring, Røgt og Pleje; de ere lige berettigede, menes der, og henføres alle til Klassen: Livsvilkaar. — Lad os imidlertid erindre os, at hvor Hornkvæget lever i Naturtilstand, der kan Slægtstabs-

avl, naar der er gunstige Livsvilkaar for Arten, aldrig blive andet end noget Tilfældigt, med mindre Artens Individer meget stærkt efterstræbes, thi da kan den finde Sted i enkelte Generationsled; men hvis den, paa Grund af saadanne aparte Forhold, fortsattes for længe, vilde den straffes af Naturen, om ikke paa anden Maade, saa derved, at Ufrugtbarheden slog Bom derfor, eller derved, at hvert enkelt Individ's Levetid forkortedes i en stedse højere og højere Grad. — Og med Hensyn til Stambogsavlen, det vil sige, en Parring af Dyrene, der tilstræbes paa Grund af de Egenstaber, Anlæg og Evner, der fandtes hos Bedste-, Olde- og Tipoldeforældrene, maa vi sige, at en saadan Parring kunne vi aldrig tænke os, at Naturforholdene skulde opfordre Kreaturerne til, thi hvor disse leve i Naturtilstand, der vil det altid være de for Haanden værende Naturforhold — og ikke Forholdene, som de have været i Fortiden, eller som de ville blive i Fremtiden, — der ere de bestemmende for Dyrenes Parringsdrift. Ere Naturforholdene igjennem mange Generationsled meget ensartede, bliver der jo ganske vist, hvad man kunde kalde en naturlig Stambogsavl, men disse Naturforhold maa da være saadanne, som ere overensstemmende med og opretholdende for Artens samtlige Artsegenskaber, thi ere de ikke det, vil Naturen ogsaa i dette Tilfælde udøve sin Straf, ved efter kortere eller længere Tids Forløb at dræbe Individerne. Naturforhold, der f. Ex. i høj Grad fremtvang Kreaturerne's Anlæg til at faa store Fødder (paa Grund af et stadigt Ophold paa en blød Bund), men begunstigede eller udviklede dette Anlæg paa Betskostning af Dyrenes øvrige Anlæg, maatte føre til deres Udelæggelse. — Og nu endelig Prøvemalkningsavlen, det vil sige, Parring efter Udseesvnen i ensidig Retning, med den forholder det sig i Naturen paa samme Maade som med Stambogsavlen. Naturforhold, der stadig begunstigede den, vilde ikke være overensstemmende med Artsegenskaberne. Vi kunne tænke os Naturforhold, der stadig tillode Køer at føde og opføde 2—3 Kalve, saa at Køerne — hvis enhver af Kalvene be-

høvede 2 Gange Moderens Føgemsvægt i Mælk, for at de kunde blive udviklede til samme Størrelse og Frugtbarhed som Moderen havde, — altsaa ydede et Mælkeudbytte af 4—6 Gange deres Føgemsvægt, men Køer, der igjennem den ene Generation efter den anden skulde være i Stand til at føde og ernære 4—5 Kalve eller (Malkningen repræsenterer jo Kalvene) at yde 8 à 10 Gange deres Føgemsvægt i Mælk, kunne vi slet ikke tænke os at eksistere, thi det ligger aldeles uden for Artens Evner og Anlæg.

Det Anførte er formodentlig tilstrækkeligt til at gjøre det klart for Opdrætteren og Brugeren af ensidig udviklede Kreaturer, at han maa benytte de nævnte Faktorer: Slægtstabs-, Stambogs- og Prøvemalkningsavl med megen Sagkundskab, Varsomhed og Hensynsfuldhed. Han er nødsaget til at benytte sig af dem, thi han vil naa et Maaal, der i alt Fald er abnormt for Arten og maa siges at ligge uden for Naturens Orden; men netop derfor bør han ogsaa anerkjende, selv om han troer, at hans Fremgangsmaade er rigtig for hans personlige Bindings Skyld, at denne Fremgangsmaade ikke maa være den almengjældende for alle Landets Kreaturholdere, thi blev den det, arbejdede vi os vor Ruin i Møde. — Endelig maa jeg, førend jeg slutter Omtaalen af de ensidig udviklede Mælke dyr, gjøre en Hentydning til, eller henstille til Overvejelse: om ikke den Svøbe, som vi kalde Tuberkulose, har sin væsentligste, ja maaske sin eneste Grund i en Overanstængelse af Kreaturerne's Ydelsesevner i ensidig Retning. Saa meget synes jo i alt Fald at være afgjort, at denne stræffelige Sygdom har fortrinsvis hjemme i Landene og Egnene, der bruge ensidig Mælkeridrift, og der er jo ligeledes fremkommet Oplysninger, der i højeste Grad gjøre det sandsynligt, om ikke fuldt vist, at denne Sygdom kan overføres og indpodes, ikke blot til Artens Afkom, men ogsaa til andre Stabninger, der leve af tuberkuløse Køers Mælk. Om ikke vore Svin, der navnlig som Smaagrise, næsten udelukkende ere henviste til at leve af Mælk og Mælkeaffald, igjennem

denne Føde kunne blive bibragte i alt Fald en Spire til Tuberkulosen, er en Sag, der nok fortjener Overvejelse og nærmere Undersøgelse. Men langt værre endnu er det jo, hvis Sygdommen gennem Mælken indpodes i Menneffene, og Lægerne — i alt Fald en Del af dem — betvivle jo ikke, at dette kan være Tilfældet. Man hører undertiden fremført, at Befolkningen i Egne, hvor der findes udprægede Malkeracer, skal udmærke sig ved Intelligens og et højere aandeligt Standpunkt, og man mener, at det er disse Egenstaber hos Beboerne, der have sat dem i Stand til at løse den kunstmæssige Opgave: at uddanne Malkeracerne. Er det imidlertid ikke tænkeligt, at her er en Forveksling af Årsag og Virkning? Mandrighed, større end almindelig, findes jo hyppig hos brystsvage eller tuberkuløse Menneffer, — og Brystsygen eller Tuberkulosen, kan den ikke være indpodet fra Malkeracen? Jeg henstiller Spørgsmaalet til Overvejelse for færlig Sagkyndige; og endnu mere indtrængende henstiller jeg til Overvejelse for Videnskabsmænd, om Undersøgelsen og Udfindelsen af Forholdet mellem Tuberkulosis Oprindelse og Dyrenes Overanstængelse ved ensidig Ydelse (Mælkelydelse, hvilket oprindeligt er: Frugtbarhedsanlæg), ikke kunde være et lønnende og fortjenstfuldt Arbejde for dem.

Ved Udviklingen af Fededhrstammer er Faren for den Straf, som Naturen udøver, ikke saa stor som ved Udviklingen af Mælkedyrene. Saalænge vi holde os indenfor Mellemformens Grænser, saalænge vi f. Ex. ikke lægge Kalve til efter Køer, der ved god Pleje og god Ernæring give mindre end 2 Gange deres Legemsvægt i Mælk aarlig, saa vi jo kun Dyr, der ganske vist ere overordentlig godt stikkede for Fedning, men Dyr, der da heller ikke have Præget af de mest ensidigt udviklede Fededhr. Vilde vi frembringe saadanne ved kun at tage Hensyn til Fedevnen og kun lægge Kalve til paa de Køer, der igjennem flere Generationsled have faaet den rigeligste Ernæring og omhyggeligste Pleje, Kalve, faldne paa Køer, hvis Mælkelydelse er saa ringe, at

Mælken ikke nær rækker til at ernære Kalvene, da vil ganske sikkert disse Kalve efter en Tids Forløb blive ufrugtbare, thi Arveligheden er jo baade for Ernæringens, Plejens og for Ydelsesretningens Vedkommende Budbringer til den næste Generation, saa Naturen er nødsaget til, paa Grund af den stedse tiltagende Selvfødsel, at dræbe Dyrene. Naturen lægger sig altsaa ogsaa her hindrende ideojen for den mest yderlig gaaende ensidige Udvikling, men da Dyrets Selvfødsel, der er Grundlaget for dets Fødeevne, ikke tillader Menneftet at udvikle Anlægget paa kunstmæssig Maade i den Udstrækning, som det er Tilfældet ved Malkedyret, hvor Frugtbarhedsanlægget, der ganske anderledes lader sig expropriere af Menneftet, er Grundlaget, — saa indtræder i dette Tilfælde Naturens Straf rimeligvis ligesaa tidlig, men ikke med saa forødelige Følger, som det er Tilfældet med det ensidig udviklede Malkedyr. — At udvikle Fødedyrsstammer, der ligge indenfor Mellemformens Grænser, er jeg overbevist om vil være en meget lønnende Forretning i Nutids-Landbruget, medens jeg derimod betvivler, at de mest ensidig udviklede Fødedyr, frembragte ad den ovenfor nævnte Vej, ville betale sig, thi de ville, lige saa vel som det er Tilfældet med de mest ensidig udviklede Malkedyr, blive for kostbare som Brugsdyr, og Arbejdet, Omkostningerne, Besværlighederne og de uundgaaelige Uheld, der ere forbundne med disse Dyrs Fremstæffelse, ville kun kunne dækkes, hvis Dyrene kunne affættes til høje Priser som Tillægsdyr.

I det Foregaaende har jeg, saa meget som muligt, undgaaet til Belysning af min Tanke at benytte Exempler hentede fra bestemte eller benævnte Racer, og Grunden dertil har været, at jeg har frygtet for, at Læseren, i Stedet for at oplyses derved, vilde faa Tanken afledt fra Hovedsagen. Jeg har kun nævnt de Racer, vi ere vantede til at betragte som Repræsentanter for Yderlighederne i Malke- og Fødedyrsretningen blandt Hornkvæget, nemlig Angelkoen (Dyret, der forvandler hver Kjødtrævl til Mælk) og Korthornsdyret, der

jo, saa at sige hele Verden over, betragtes som det mest fuldendte Fededyr. — Korthornsracen maa jeg imidlertid nødvendigvis omtale nærmere, og jeg vil da begynde med at gøre opmærksom paa, at naar man til theoretisk dannede Landmænd og veterinærkyndige Folk stiller det Spørgsmaal: hvilken Fremgangsmaade de ville vælge til Dannelsen af en udpræget Stamme af Fededyr, saa faaer man saa godt som altid det Svar: vi ville vælge Køer med dyb, bred Legemsbygning og ringe Malkeevne, disse Dyr ville vi parre med en Tyr, der har samme Legemsform og Præg af Sundhed og Trivselighed; Afkommet heraf benytte vi med stor Kritik, idet vi kun ville benytte de Dyr, der have slægtet efter Forældrene, og som ere gaaede fremad i det Anlæg og den Bygning, som udmærkede dem o. s. v. Naar man saa gjør den Adspurgte opmærksom paa, at han paa den angivne Maade ganske vist vilde kunne danne Fedevæg, men at han sikkert ikke naaer at faa noget Tilsvarende som Korthornet, saa maa han indrømme Rigtigheden heraf, og hvad beviser dette? Det beviser to Ting: 1) at Korthornsracen maa udmærke sig ved noget mere og andet end de almindelige Fededyr racer, og 2) at vi ere saa indvante med at betragte Fedevæne og Malkeevne som hinanden saa aldeles modsatte, at vi ikke kunne tænke os det ene Anlæg udviklet uden paa det andet Anlægs Bekostning. — Jeg skal forsøge at fremstille min Opfattelse af, hvorledes Korthornsracen er bleven dannet, og hvad der er det Ejendommelige ved den. Enhver, der har lidt Kundskab i Husdyravl, veed, at Korthornet fra først af er dannet af en Malkeevne og grundlagt for omtrent 100 Aar siden i Grevstabet Yorkshire i England. Yorkshirevæget berettes i Midten af forrige Aarhundrede at have bestaaet af rent udprægede Malkeevner; de havde en tynd, glathaaret Hud, en kantet Knokkelbygning, manglede Brystdybde og vare meget kælne. Dette Præg maa Yorkshirevæget have faaet ved en ensidig Mælkeidræt, og Ulemperne ved den maa Beboerne i det nævnte Grevskab paa hin Tid have følt, lige saa godt

som vi nu føle dem hos os, hvorfor vi ogsaa høre berettet, at der i Midten af forrige Aarhundrede blev indført Køer og Tyre fra Holland til Yorkshire. Det er det samme, som man gjør nu hos os, og som man allerede har gjort tidligere i Sverrig, thi naar en ensidig Mælkeridrift har svækket en Landrace, og man, da man dog ønsker at vedblive med Mælkeri, begynder at se sig om efter Dyr, der have Mælkepræg, men Dyr, hvis hele Legemsbygning dog vidner om, at Mælkeevnen ikke er udviklet stærkere, end at de maa betegnes for staaende indenfor Mellemformens Grænser, saa falder altid det hollandske Kvæg (lige saa vel som hos os det nordflesvigiske og Randersegnens Kvæg), let den Søgende i Dine som det, der nærmest svarer til Idealet. — Men vi høre ogsaa berettet, at man i Yorkshire paa det samme Tidspunkt bestræbte sig for at forbedre Landracen i og ved sig selv, og dette kan jo ikke vel opfattes paa nogen anden Maade end den, at man erkjendte Nødvendigheden af at slaa noget af med Hensyn til Dyrenes Mælkehjælp, for at kunne gjengive dem deres normale, kraftige og sunde Legemsbygning, altsaa netop ogsaa det samme, hvortil vi nu hos os se Trangen tyde sig. Bestræbelserne for Afhjælpsningen af denne Trang maa have fundet deres Udtryk deri, at man efterhaanden fik dannet større Dyr, mere velbyggede Dyr med bredere og dybere Bryst, lavere Ben og finere Knokler, altsaa man fik dannet Stammer, der ganske vist have bevaret Mælkepræget, men som dog have ligget indenfor Mellemformens Grænser. — Det er nu ligegyldigt, enten vi antage, at det er med saadanne Stammer, dannede af selve Yorkshirekvæget, eller med Stammer af det indførte hollandske Kvæg, eller med Stammer, der ere dannede ved en Blanding af begge de nævnte Slags Kvæg, at Fremstaffelsen af Korthornskvæget er begyndt, naar vi kun erkjende, at Grundlaget for dette Kvæg er en kraftig, sund, stor og velbygget Mælkestamme, som vi gjerne kunne betegne som staaende ved Ydergrænsen af Mellemformen, altsaa Dyr, der have hødt 5—6 Gange deres Legemsvægt i Mælk aarlig. —

Grundlæggerne af Northornsracen vare praktiske Folk, dygtige Forretningsfolk, Mand, der vilde tjene Penge, og vi tør derfor dristig gjøre den Slutning, at det var Menneſter, der lige ſaa vel ſom vor Tids praktiſke Kvægholdere ønskede, at deres Kvæg ſkulde give baade i Poſe og i Sæk. Idealet for dem har fra førſt af været, at Kreaturerne ſkulde kunne malke meget, og alligevel, ſaa ſnart man ønskede at indfætte dem paa en Fedestald, ſkulde være i Stand til at betale Fedefoderet lige ſaa godt, ſom de havde betalt Malkefoderet. Diſſe Opdrættere have uden Tvivl fra førſt af ikke tænkt ſig, at de ſkulde ende med en Type af Kvæg, der har det meſt fuldendte Fedepreg; de vilde kun give deres Stammer af Malkekvæg Trivelighed ved Siden af Evnen til at malke, og derfor valgte de til dette Brug Tyre med et ſelvift Præg. Tyren „Hubba“ for Exempel, der jo anſees for at være en af Racens førſte og vigtigſte Stanholdere, beſkrives jo ſom et Dyr, der har beſiddet en overordentlig Trivelighed og Anlæg til Fedme, hvilke Egenſkaber den roſes for at have overført paa Afkommet, medens den derimod laſtes for tidlig Ufrugtbarhed, da den ogſaa ſynes at have været tilbøjelig til at overføre dette Anlæg paa Afkommet. Ufrugtbarheden blev en Tid modarbejdet ved Hundhyrenes Frugtbarhedsanlæg og lidt ſenere ved, at man benyttede Tyre, der ogſaa havde noget Frugtbarhedsanlæg eller Malkepræg; man holdt i Begyndelſen af Racens Dannelſe ſikkert faſt ved, at de to Anlæg, de to Ydelleſeretninger af Mælk og fedt Kjød, ſkulde vedblive at følges ad og at udvikles jævnsides; Dyr, der viſte ſig at ſtaa dette Ideal ſaa nært ſom muligt, betænkte Opdrætterne ſig ikke paa at parre ſammen, ligegyldig om de ogſaa vare Søſtende, eller om det var Fædre, ſom bedækkede Døtrene. Man kom alſaa til i Begyndelſen af Racens Dannelſe i ſtor Udſtrækning at benytte Slægtskabsavl, og vi vide jo, at de nærmefte Følger af denne er en Befæſtelse, ſaavel af de ſmaa ſom af de ſtore, ſaavel af de onde ſom af de gode Anlæg. Opdrætterne ſøgte da at befri Stammen fra de ſmaa uheldige

og større flette Anlæg, der htrede sig i Vegemshygningen og Temperamentet, paa den Maade, at de stadig vragede saadanne Dyr til Uvl og kun anvendte det Afkom til Tillæg, der uden væsentlige Uhyder havde arvet de to store vigtige Anlæg: Frugtbarhedsanlægget eller Mælkeheden og Selvfissheden eller Anlægget til Stofaffætning i Vegemet. Vi kunne forstaa, at Arbejdet ved Stammens Dannelse, paa Grund af det store Udskud af Tillægssdyr, blev kostbart, og at det, paa Grund af de mange Fejlsagninger, blev langvarigt, ligesom vi ogsaa kunne forstaa, at Opdrætterne maa have haft en usædvanlig skarp Sagttagelseevne med Hensyn til Dyrenes Naturel, hvorved de bleve i Stand til at opdage, hvilke Dyr de turde bruge og hvilke ikke; men, hvad vi have ondt ved at fatte er, at det i det Hele taget kunde lykkes — om ogsaa kun for en Tid — at faa de to Anlæg, Mælkeevne og Fede- evne, hvoraf det ene jo altid har Tilbøjelighed til at over- fløje det andet, til at følges ad i Udviklingen. At det har været muligt, kan kun forklares derved, at Opdrætterne paa det antydede Punkt af Korthornsstammens Dannelse have holdt sig i en vis Forstand indenfor Naturens Grænser. De have saaledes for det første ved en omhyggelig Pleje og rigelig Ernæring sørget for, at Dyrenes Størrelse gik frem ad, og den større Stofmasse, som ikke fik Lov til at gjøre Udslag i andre Retninger, afgav da indtil en vis Grænse Materie nok for begge Anlægernes Udvikling; for det andet benyttede de Mellemsformdyr; men ganske vist, som det er nævnt foran, valgte de Ydergrænserne blandt disse, det vil sige, man tog Frugtbarhedsanlægget i saa stor en Maalestok, som Naturen tillader dette Anlæg at være udviklet ved et sundt Individ, og Anlægget for Selvfissheden ligeledes i saa stor en Maale- stok, som Naturen tillader dette at være udviklet ved et Individ, uden at Frugtbarheden tabes, og forenede disse An- læg — begge udviklede i samme Grad, som de hver for sig havde været det hos Forældrene — i Afkommet. — At dette kan lykkes for en Generation, naar Forældrene faa at sige

ere lige stærke — hvad jo nok ved et stjønfont Valg maa kunne være Tilfældet med Dyr, hvis Anlægs Udvikling ligger indenfor Naturens Grænser, men sikkert ikke med Dyr, hvis Anlægs Udvikling er dreven saa vidt, at det ene Anlæg aldeles har opslugt det andet og mere end dette, — betvivler næppe nogen erfaren Landmand; men for at fastholde det saaledes vundne Grundlag til et Idealdyr, var det, at de første Opdrættere af Korthornstammen maatte benytte Slægtskabsavl, thi uden Tvivl havde de ad Erfaringens Vej høstet Kundskaben om, at naar det Vundne ikke paa den Maade kunde fastholdes, saa gik det hurtigt tabt i de næste Generationer, derved at Anlægene bøjede ud i ensidige Retninger, eller det ene Anlæg udvikledes paa det andets Beføstning — Dette tredie Middel: Slægtskabsavlen, som Opdrætterne af Korthornet anvendte, ligger ogsaa til en vis Grad inden for, hvad Naturen tillader. Tænk vi os saaledes en lille Flok Kreaturer levende i Naturligt Tilstand, men under Forhold, der ikke tillod Antallet af Individerne at forøges, f. Ex. derved at Roddyr ødelagde dem, saa kunde Parringsdriften hos Dyrene kun finde Udgang gennem en Slægtskabsavl. Naturen vilde tillade denne, for at opretholde Arten. Naar nemlig Livsvilkaarene (Fødbunden og Klimaet), hvorunder den lille Flok Kreaturer levede, isvrigt vare heldige og af den Bestaafenhed, at ingen af Dyrenes Anlæg særlig begunstiges eller tilbagetrængtes, bliver Slægtskabsavlen Midlet, hvorved Arten føres igjennem en for dens Bestaafenhed vanskelig Tidsperiode, thi Artens Anlæg og Egner blive derved alle ligesom forhøjede eller koncentrerede i de saa tilbageværende Individer, for atter, naar den vanskelige Tidsperiode er overstaaet, at fordeles paa det større Antal Individer, som saa fremkomme. Et saadant Offer fra Naturens Side, for at opretholde Arten, tillader denne imidlertid kun — thi Koncentreringen af Egnerne er ikke Artens Artsanlæg — paa den Betingelse, at Individerne selv, paa hvilke Koncentreringen finder Sted, yde et Offer,

og dette Offer bestaaer deri, at — Individernes Levetid forkortes.

Heri stifter efter min Formening Hemmeligheden ved Korthornet. Alle Artens Livsudtryk: Vægten, Selvfissheden og Frugtbarhedsanlægget ere tagne med i Udviklingen, men de ere blevene forhøjede derved, at Individernes Levetid er bleven forkortet. Vi lægge ikke Mærke til, at det er saa, thi Kreaturerens Levetid i Kulturtilstanden er jo, paa Grund af de stærke Hjælper, vi fordre af dem, i det Hele kortere, end naar de leve i Naturtilstand, og Korthornet faaer altid og stal nødvendigvis have en omhyggeligere Pleje, end der bliver Landracerne til Del, hvorved Forskjellen i disse sidstes og Korthornets Levealder udjævnes. Men, der er en Ting, som beviser Korthornsdyrenes færre Leveaar, og det er det, som har gjort Racen verdensberømt, nemlig: dens hurtige Udvikling og tidlige Modenhed, thi disse Egenstaber kunne ikke være forbundne med en lang Levealder. Korthornsdyret er en Driehusplante, men ikke desto mindre kan det være et sundt og normalt udviklet Dyr, thi det er fra først af dannet af funde og normale Dyr, hvis Anlæg og Evner have faaet et forhøjet Udtryk ved i Korthornet at være blevene koncentrerede paa Bekostning af Levetiden.

Da i sin Tid Guldmageriet rasede, var der en Alkhemist, der, ligesom saa mange andre af det Slags Folk, ofrede sine Dage paa at finde Maaden, hvorpaa man kunde lave Guld; mod Slutningen af sit Liv fandt han, ikke Guld men Porcellæn, altsaa dog et Stof, der indirekte kunde bringe Fordel og Penge. Grundlæggerne af Korthornsstammen gif det paa en lignende Maade; de troede, at de kunde lave Dyr, der vedvarende gave Guld baade i Form af Mælk og Kjød, men da de gjorde den Erfaring, at dette ikke holdt Stik, vare de kloge nok til at skabe Guldet kun igjennem Kjødet. — Vi kunne nemlig godt forstaa, at saa snart Kreaturerne, der vare fremkomne efter den stærke Slægtstabsavl, viste sig som mere udprægede Mælkedyr end Fædedyr, da gif ogsaa i de næste

Generationer den gode Dyrningsform meget hurtig tabt, hurtigere end den vilde tabes ved Dyr af Landracerne; thi, naar det ene af de koncentrerede Anlæg ved Slægtskabsavlens Dyr faaer Lov til at gaa over i og understøtte det andet Anlægs Udvikling, skeer dette med en Hurtighed og Energi, der staaer i Forhold til Forkortelsen af Livet hos det ved Slægtskabsavlens frembragte Dyr. Ydelseevnen i den Tid, et saadant Dyr lever, forhøjes altsaa, hvad enten den gaaer i Retning af Mælk- eller Kjødproduktion, men gaaer Ydelsen i Retning af Mælk kommer man gennem nogle faa Generationer til Ydergrænsen, da ikke blot Dyrrets Dyrning, men ogsaa dets Sundhed nedbrydes, hvorimod man ved at gaa i Retning af Kjødproduktion opretholder og udvikler Dyrrets Dyrning, dets Nandetræts- og Fordøjelsesorganer og i det Hele taget dets Sundhed langt længere, ja er i Stand dertil, lige indtil Selvfølelsen dræber Avlekræften. — Grundlæggerne af Korthornsstammen vare, som sagt, for at faa Guld til Løn for deres Arbejde, kloge nok til at vælge den sidstnævnte Produktion og nedbrøde ikke, som Franskmændene Lefebvre d'Este Marie senere har gjort med en Stamme af Korthornsdyr, deres eget Arbejde i Løbet af en kort Tid, for at komme i Besiddelse af det Sølv, som deres Stamme, grundlagt paa Slægtskabsavl, kunde give i Form af Mælk.

Dette lægge man imidlertid Mærke til, at Korthornsracen betragtet som Fededyr indeholder Guld og som Malke- dyr betragtet Sølv, thi hos denne Race, der fra først af er dannet af Malkevæg, er det ikke rigtigt at betegne Malke- og Fedeevnen som Modfætninger. Jeg har rigtignok i det Foregaaende stadig nævnt Korthornet som Modfætning til Anglerne, fordi vi ere vant til at tage Sagen paa den Maade, og fordi Korthornsdyret viser sig som det hyppigste blandt Fededyrene, men strengt taget burde man kun kalde en Fedevægsstamme, der fra først af er dannet af lutter selviste Dyr (saavel Hundyr som Handyr med Fedepærg) for en Modfætning til en Malkevægsstamme, der dannes ved Ud-

valg af Dyr med Mælkepræg. Diametralt modsatte ere de to Anlæg, Fede- og Mælkeevnen, egentlig ikke, thi det ene understøtter jo det andet, det ene gaaer op i det andet, naar det ene af dem skal udvikles i en meget høj Grad; og der er jo i Virkeligheden heller ikke nogen væsentlig Forskjel paa fedt Kjød og sød Mælk, thi i begge disse to Emner have vi ved Siden af en stor Mængde Vand: et kvælstofholdigt Stof og Fedt eller kvælstoffrit Stof. Det beroer paa den Retning, Stoffkiftet faaer, om den dhrifte Materie væsentligst træder frem som Mælk eller som Kjød, men da Underlaget for Korthornsdhrets Fedeevne er Mælkeevne, maa vi ogsaa komme til den Erkjendelse, at der sidder Mælk i denne Race, lige saa vist som der sidder Kjød. Sølvet, det er Mælkeevnen, er blevet belagt med et stort Lag Guld, det er Fedeevne, og derfor kunne vi ikke se Sølvet. — De to Anlæg, Mælke- og Fedeevnen, forholde sig hos Korthornet paa samme Maade, som en Plantes Blade og Blomst forholde sig til hinanden. Enhver, der har lidt botanisk Kundskab, veed, at der skeer en Metamorfose eller Forvandling med Stængelbladene, naar Blomsten skal dannes; Bladene indtage en anden Stilling paa Stænglen, de samle sig kredsformig og forvandle deres Udseende, idet de blive til Bæger-, Kron-, Støv-, og Frugtblade, hvilke sidste saa danne Frugten eller Frøet, der er at betragte som Plantens Foster, det Organ, hvoraf et nyt Planteindivid fremgaaer. Anvende vi Driehuskultur paa en Plante, det vil sige, forferte dens Liv ved en meget rigelig Ernæring, stærk Lys og Varme, saa faaer den store Blade og store, hyppige Blomster, men den faaer næsten altid smaa Frø, svage Fostere. — Og overføre vi nu det her anførte paa Korthornsracen, da er Mælkeevnen, som den har arvet fra sin Stammoder, Yorkshireracen: Bladene, der ere blevne forvandlede til Fedeevnen hos Racen, og da denne, paa Grund af den stærke Slægtskabsavl, er en Driehusrace (Dyr med et kort, men hyppigt Liv), have de store Blade kunnet give en stor, hyppig Blomst, altsaa en mere end sædvanlig stor Fede-

evne, men — ligesom hos Dribhusplanten — kan der kun frembringes et lille og svagt Fæster. At de store Korthornskøer føde smaa Kalve, er jo bekjendt nok, thi det forholder sig med Dribhusdyr som med Dribhusplanter, hele deres samlede, koncentrerede, hyppige Liv, der ikke er i Overensstemmelse med Arternes medfødte Anlæg, kræver et saa stort Forbrug af Livskraft eller Materie, at denne i for ringe Mængde bliver overført paa Afkommet.

Lige saa vist som det er, at en Plantes Blade, naar de engang ere forvandlede til Blomst, ikke atter blive til Blade paa det samme Individ, lige saa vist er det ogsaa, at Fedeevnen hos et Korthornsdyr ikke atter kan forvandles til Mælkeevne ved det samme Individ, hvorfor det heller aldrig kunde falde mig ind at mene, at det kunde være lønnende at anvende Korthornsracen direkte til Mælkeribrug, thi det vilde jo først være efter nogle Generationsled, at Forgyldningen (Fedeevnen) gik af det, og Sølvet eller Mælkeevnen fremtraadte, og dette Experiment vilde blive for kostbart. Nej, Grunden til, at jeg her har fremdraget, at der sidder Mælk i Korthornet, er den, at jeg er overbevist om, at denne Races Indpøding i andre Racer har sin Betydning, ikke blot med Hensyn til at Dyrenes Fedeevne derved kan forhøjes, men ogsaa fordi Mælkehøvelsen derved kan blive større. Man kunde jo maaste nok mod denne Sætning være fristet til at bemærke, at der jo i en vis Forstand sidder Mælk i enhver Federace, og at det altsaa kunde være til Gavn at indpøde en hvilken som helst saadan i en Mælkestamme, hvortil jeg vil svare, at til Gavn kan en saadan Parring virkelig blive, naar man ønsker at forhindre Legemsbygningens Forfald hos Mælkedyrene, men at man da saa ogsaa maa være belabet paa at betale det Bundne i den Retning med et Tab af Mælk i nogle Generationer, thi Mælkeanlaget sidder hos de ensidige Fededyrstammer (saadanne, som fra først af ere dannede fra begge Sider af selviste Dyr) langt inderligere eller dybere, end det gjør hos Korthornsracen. Hensigten med Parringen

af et Malkedyr og et almindeligt Fededyr bør være den, at vi derved søge i Afkommet at nærme os Mellemsformen, medens vi derimod ved Indpodningen af Korthornet i Mellemsformsdyrene skulle naa det Maal, at faa disse sidstnævntes Ydelseevner forhøjede, saavel i Retning af Mælk som Kjødproduktion.

Jeg maa dernæst med det samme jeg udtaler Sætningen, at Korthornet har Betydning for Malkedyrsstammer, hvilken Sætning maaste i Manges Øren lyde som Kjæteri, forvare mig imod, at jeg skulde være blind for eller ikke have Øje for, hvad Fare der i det Hele taget kan følge med eller opstaa ved en Indpodning af Korthorn i Landracerne. — I et Land, hvor disse bestaa af smaa, forkrøblede, slet holdte og daarlig fødte Individier, eller af Dyr, der ere stærkt udviklede i ensidig Retning som Malkedyr, der vil Korthornets Indpodning eller Brug til Befrugtning gjøre Skade. At ville forhøje saadanne Dyrs, eller rettere sagt deres Afkoms, Ydelseevner vilde føre til Ruin, og ligeledes vilde det være urigtigt at anvende Korthornet til Befrugtning, hvor Tilgangen eller Fremstæffelsen af Individier er sparsom, thi den Drikhuskultur, som Korthornet fører med sig, forudsætter nødvendigvis Tilstedeværelsen af den dyriske Materie i større Mængde, lige saa vel som at denne Materie skal have naturlig Sundhed og Kraft. — Vi Mennesker med al vor Dygtighed formaa dog ikke at skabe noget af Intet; vi kunne omforme og omdanne Materien, snart langsommere, snart hurtigere, og da det er dette sidste, der fordres i vor Sernbanetid, paa Husdyravlens Omraade saavel som paa andre, saa er det Land, der bliver stillestaaende, slet faren, men lige saa slet faren i det mindste er det Land, der kjører med Sernbanefart i sit Husdyrsbrug, uden at tænke paa Fremstæffelsen af den dyriske Materie i en saadan Mængde, som staaer i Forhold til Farten. Kjøre med Sernbane skulle vi, det erkjendes nu om Stunder, men hvor vi skulle tage Brændselet fra, som skal vedligeholde Farten, det tænke de færreste af

os paa. Det er nu min Overbevisning, at det billigste Brændsel, den billigste dyriske Materie, ligesom ogsaa den sundeste Materie, fremstafte vi ved i vor Kreaturavl at holde os saa nær til Mellemformen, som det efter Tidens Forhold er muligt, og derfor har jeg gjort mig til Talsmand for det af saa Mange foragtede Mellemformsdyr. Disse Dyr kunne ingen Skade tage ved at blive indpodede Korthornsblodet, dertil er deres Natur for sund og kraftig; de kunne tvertimod og bør danne det naturlige og solide Grundlag, hvorpaa Kulturracen med den hurtige Udvikling og tidlige Modenhed skal virke. — Det, som jeg vil have, der skal være den ledende Tanke i vort Kreaturhold, er udtrykt i de saa Ord: først Indhold o: Materie, dernæst Form o: Bygning, saa Arbejde o: Ydelse. Men vi have desværre hidtil fulgt den omvendte Orden; der er først blevet forlangt Ydelse — Ydelse i en ensidig Retning saa yderlig gaaende som muligt; nu først i den seneste Tid tales der om Formen og om, at det dog kan være nødvendigt at søge den opretholdt ogsaa ved Malke-dyrene; og hvad Fremstaffelsen af den dyriske Materie, i stor Mængde og billig, angaaer, da er Betydningen deraf endnu aldeles ikke bleven fremdraget eller gjort tydelig.

Man begynder at forstaa, hvilken Fordel det vilde være for os, om vi havde en stor Masse Mellemforms-kreaturer staaende til vor Raadighed; men de ere ikke længere til at finde; vor ensidige Mælkeridrift, der ogsaa i Nutiden er nødsaget til at bruge Sernbanekjørsel, har, som det er paa-vist i det Foregaaende, i højeste Grad bidraget til at staffe dem af Bejen. Vi vare begyndte eller komne godt paa Beje med at fede, hvilket den stigende Udførsel af Kreaturer i de sidst forløbne 5 Aar — fra 12 til 20 Millioner Kr.s Værdi — viser; men dette har naturligvis ogsaa bidraget til at formindste den Kvægbestand, der var stiftet til Fodning; thi Porten, hvorigjennem Tilgangen, der erstatter Afgangen, skulde finde Sted, nemlig Anerkjendelsen af Mellemforms-kreaturet, holde vi stadig fast tillukket. Lad os imidlertid holde fast

ved, at Nutids-Landbruget fordrer Fodning ved Siden af Mælkeri, ikke blot for Agerdyrkningens, for Gjødningens Skyld, men ogsaa fordi det da, og kun da, vil være muligt for os at skaffe billigt dyrisk Raastof. — Vi trues af forskellige Lande og navnlig af Amerika paa Verdensmarkedet med Hensyn til Afsetningen af saa godt som alle Landbrugsprodukter og altsaa ogsaa af fedt Kjød, men det kan ikke nytte, at vi derfor vige tilbage, vi maa kunne imødegaa Konkurrencen, hvis vi ellers ere et livskraftigt Kulturfolk. Kun et overkultiveret, et forfinet og i Livsnydelse fortabt Folk viger Bladsen for det yngre, mere levedygtige Folk. Men Danmarks Landmænd ville forhaabentlig ikke endnu have Ord for at være overkultiverede; deres Dannelse maa være saa sund og sand, at de maa kunne finde de Beje og Midler, hvorved de kunne erstatte de heldigere Naturforhold, hvorunder deres Konkurrenter leve og virke. Det, der giver Amerikanerne Overbægten over os paa Kjødproduktionens Omraade, er, at de have den dyriske Materie billig, idet de kunne hente denne enten fra vilde Kvæghjorde eller fra raa Landracer, som de gjøre produktive, sætte Sernbanefart i, ved at frugtbargjøre dem ved Korthornet. Lad os imødegaa dem med deres egne Vaaben, lad os lære at frembringe billige, men kraftige og sunde Mellemformsdyr, forædlede Landracedyr, og lad os gjøre os dem saa nyttebringende som muligt, ved at indpode dem, naar de skulle anvendes som Brugsdyr, Korthornsblodet. Vi forkorte derved Dyrenes Levealder, men det have vi Lov til, lige saa vist som vi have Lov til at dræbe dem, og denne Fremgangsmaade er langt mere i Overensstemmelse med sand Mennekelighed, end det er at sejgpine Dyrene, ved at drive deres Ydelsesevner i ensidig Retning til et Punkt, hvor Sygdomsslidelser dræbe dem. Og vi have Raad til at forkorte Dyrenes Levetid, naar vi kunne fremstaffe dem billig i tilstrækkelig Mængde. Ganske vist kunne vi ikke gjøre Regning paa at frembringe forædlede Landracedyr af Mellemform lige saa billig, som Amerikanerne kunne fremstaffe deres dyriske

Raastof, men Forskjellen i den Henseende maa kunne opvejes til vor Fordel derved, at vi have en lettere og billigere Transport til Verdensmarkedet, end de have; og dernæst maa vi kunne faa en Overvægt frem for dem derved, at vi kunne give vore Dyr, saavel under Opvægten som under selve Fedningen, en bedre og omhyggeligere Pleje og Røgt, thi Arbejdskraften, som dertil udfordres, er billigere hos os end hos dem.

Det første, vi altsaa nødvendigvis maa begynde med, naar vi ville give vort Kreaturholdet sundt og varigt Grundlag, naar vi ville tage vor Indtægt i samme Maalestof igjennem Fedning som igjennem Mælkeri, er, at vi ophøre med at slagte vore Kalve som Spædekælve. Jeg har tidligere nævnt, at den Føde, vi skaffe frem, ved at benytte Kalvene i den nævnte Tilstand, er meget kostbar. Jeg vil her fremføre et Par Ord mod den Indvending, der rimeligvis vil blive gjort mod et saa storartet Tillæg, nemlig den, at deres Opdræt vilde blive for kostbart paa Grund af den Mælk, der udfordres til deres Føde. — En Del sød Mælk maa der ofres til Kalvene, det er afgjort, naar de skulle blive, som jeg har forudsat, til store og kraftige Individider; men enhver erfaren Opdrætter ved, at dette Maal ogsaa kan naaes ved for Størstedelen at anvende skummet Mælk, naar denne bliver kogt og gives til Kalvene ved en Barmegrad lig den, som Mælken har, naar den kommer fra Koen, og derved undgaaes tillige, hvor den er at frygte, Faren for Tuberkulosens Indpodning gjennem Mælken til Kalven. Bekostningen ved Tillæget af mange Kalve vilde altsaa især faa sit Udtryk deri, at vi faa mindre Indtægt ved Ostefalget og ved Salget af det Flæsk, Ballen kunde frembringe. Ballen som Foderstof til Svinene vil rimeligvis med Fordel kunne erstattes af Majs i saa stor en Maalestof, at vor Flæskproduktion i det Hele ikke behøver at gaa tilbage, og hvad Produktionen af Skummetmælksost angaaer, da stattes den jo sjældent — uagtet vi have en Indførselsold paa Ost, der uden Tvivl om kortere

eller længere Tid maa falde — som hynderlig fordelagtig. Det Fordelagtige ved Østeproduktionen søger man nu at komme efter ved Fabrikation af den saakaldte Export-Øst, men hvorvidt Fordelen ved Lavningen af denne Øst er reel, naar Fedmen i den skal være ægte, betvivles jo af Autoriteter paa Mælkeriomraadet, og skal Fedmen være falsk, ja saa holder Fordelen derved, hvis det falske skal udgives for ægte, sig vist ikke længe. — Det er langt fra mig at ville mis- kjende de Besværligheder, der gjøres for at bringe vor Mælkeri- drift til den størst mulige Højde; jeg ønsker tvertimod, at vi ikke skulle tabe en eneste Fodsbred Terrain paa dette Om- raade; men betragte vi Østeproduktionen fra et alment Stand- punkt, da stiller det sig for min Opfattelse paa den Maade, at et agerdyrkende Land, i hvilket Agerdyrkningen, betragtet som Bjerghvæksdrift, er et tilbagelagt Stadium, men Ager- brug derimod, i hvilke Tilførselen af kvælstof- og fosforsyre- holdig Gødning tiltrænges, er det fremherskende, i et saadant Land skal der ikke gjøres store Anstrængelser for at kunne ud- føre — i alt Fald — mager Øst. Denne Art Produktion kunne vi overlade til Amerikanerne og de Nationer, der have Raad til at stille sig ved Kvælstoffet og Fosforsyren i en forholdsvis raa Form. Et Land som Danmark, der ikke selv kan konsumere sine Landbrugsprodukter, maa ganske vist i sin Udførsel altid tabe af de nævnte Stoffer, men det bør ikke, da det jo kommer til at tilkjøbe sig dem igjen enten som Gødning eller Foderstoffer, give Slip paa dem, førend de ere foræblede og indførte i de fine Planteprodukter: Hvede og Byg, eller i de dyrkede Produkter: Smør, fedt Kjød og Fløsk. Fra en Gaard, der trænger til Gødning, sælger man jo nødvendig Urter eller andre stærkt kvælstofholdige Planter, og man bør betænke, om det ikke vil være det rigtige at følge samme Grundsatning med Hensyn til den magre Øst. At anvende den skummede Mælk til Kalveopdræt vil rimeligvis i Længden vise sig fordelagtigt for en Ejendom, og navnlig ville sikkert de smaa Ejendomme, der have saa ondt ved at

tilegne sig den fine Mælkeridrift, og for hvilke Kalveopdrættet falder langt naturligere og lettere, gjøre rettest i at benytte den skummede Mælk til denne Brug. Vi trænge i Nutids-Landbruget i saa høj en Grad til dyrisk Materie i Form af Kreaturer, at vi, om det skulde gjøres fornødent, hellere maatte, i alt Fald for en Tid, finde os i Indførselen af magre Dste til billig Pris, end vi maatte føle Mangelen i den angivne Retning; og vi maa i det Hele taget jo, naar vi erkjende Nødvendigheden af at bruge Fødning i stor Udstrækning, ogsaa finde paa Midlerne, hvorved vi kunne drive Kalveopdræt i stor Udstrækning, thi her kan det vel være berettiget at anvende Sætningen, at man vanskelig kan have baade i Pose og i Sæk; lad os saa paa dette Omraade opgive at fylde Posen og nøjes med en fuld Sæk.

Fremstaffelsen af fortrinlige dyriske Maskiner trænger vort Landbrug til, det anerkjendes fra alle Sider; men der forsikres os tillige, og det fra en Side, hvor vi ere vant til at se kompetent Sagkyndighed, at dette kun kan ske ved at udvikle Kreaturerne i de mest ensidige Retninger, thi, siges der, det er den Vej, de Lande, der ere videst fremskredne i Agerdyrkning og Kvæghold, gaa frem paa. — Jeg tør ikke bestride eller modsigte, at det er saa med de fremmede Lande, dertil kjender jeg disse for lidt; men at det derfor skulde være det rette for os at følge dem paa den Vej, det er det, jeg betvivler og efter bedste Evne har søgt at bestride i det Foregaaende; og desuden, naar Store og Smaa følges ad paa en Vej, blive gjerne de sidstnævnte enten tilbage eller stubbede i Grøften, og lad os derfor hellere se at følge vor egen Vej. Det er muligt, at de større Nationer have Hjælpekilder, igjennem hvilke de en Tid lang kunne fremdrage det dyriske Stof, men dette er ikke Tilfældet hos os. I den nuværende Jernbanetid kan i et saa lille Land som Danmark, der hverken har synderligt af rige Græsgange eller af større Strækninger med et forholdsvis raat Agerbrug, det nævnte Raastof snart blive opspist, hvis vi kun henvende Opmærksomheden paa

Dannelsen af de mest ensidig udviklede Kreaturer. Her i Landet maa vi Alle, de smaa som de store Jordbrugere, med i Udviklingen, hvis vi skulle kunne bestaa Konkurrencen; her gaaer det ikke an, at en større eller mindre Mængde af Landbrug gaaer fremad paa Bekostning af de øvrige Landbrug ved at fortære disses dyrskifte Raastof, uden at disse blive anviste Maaden, hvorpaa de igjen kunne skaffe dette Raastof hensigtsmæssigt og billigt tilveje; her maa ethvert Landbrug kunne have sin Fordel ved at drive en eller anden Art af dyrskifte Produktion, der jo ganske naturlig og lidt efter lidt nok skal adskille sig i de 2 Hovedafdelinger: nogle Udsædbrug, der beskæftige sig med at lave de dyrskifte Maskiner, andre Udsædbrug, der benytte disse Maskiner. De første kunne betegnes som havende en mere haandværksmæssig Opgave at løse, de sidste derimod skulle løse den mere fabrikmæssige Opgave: at holde Mælkeridrift og Fodning; de første, Landbrugene med Opdræt, kunne da for Størstedelen hente Kalvene fra de sidstnævnte, og disse købe dem da atter tilbage, efterhaanden som de have Brug for nye Maskiner, hvilket jo vil blive Tilfældet efter en stor Maalestok, naar Gaardene med det fabrikmæssige Kreaturhold indse, at det kan være deres Fordel at holde Mellemforms-kreaturer eller Dyr, der kunne være tjenlige til Fodning saavel som til Mælkeridrug. Have vi opført Grunden og den nederste Etage i den Bygning, hvormed vi kunne sammenligne vort Lands Kreaturhold, paa den i det foregaaende angivne Maade: Landrace-dyr af Mellemform 1: Indhold af dyrskifte Materie; forædlede Landrace-dyr 2: Form af Materien, — have vi Lov til at opføre en anden Etage paa Bygningen, thi da er denne stærk nok til at bære hin, da er det gavnligt og nødvendigt for os, at der findes Gaarde med forfinede og stærkt ensidig udviklede Kreaturer, men navnlig bør vi da ikke mangle Gaarde i større Antal med Korthorns-befættninger, hvorfra der kan hentes Tilslægsdyr, der kunne virke fremadskydende paa Landets hele Kreaturbestand. — For at de Landbrug, der danne Grunden

og den underste Etage i vort Kreaturhold, kunne have Fordel af den dyriske Produktion, er det imidlertid nødvendigt, at vi ophøre med at se medlidende, næsten foragtende paa det saakaldte Mellemformdyr. Det bør tværtimod anerkjendes og gjøres tydeligt, at det er i dette Dyr, at Tilvejebringelsen af den dyriske Materie, ikke blot i den sundeste og kraftigste Form, men ogsaa paa den billigste Maade, finder Sted; thi i dette Dyr ligger Bærten, fremfor i de ensidig udviklede Kreaturer, og derfor maa det holdes i Ære og Anseelse i et Land, hvis hele materielle Belfærd beroer paa Husdyrholdet, men hvor Kreaturerne ikke kunne tilføres fra Udlandet.

Man hører ikke saa sjældent udtalt, at Vandbruget i vor Tid er en Industri, og at det skal drives industrielt. — Dette er rigtigt, men man kommer ved Udtrykket: 'Industri uvilkaarlig mest til at tænke paa, at det er ved Hjælp af Maskiner, Vandbruget skal drives, og at det ikke kan drives med Fordel uden i Form af store Bedrifter. Det er min Overbevisning, at Vandbruget skal arbejde hen til steds mere og mere at anvende Maskiner, ikke blot for derved at søge at faa sit Arbejde udført billigere, men endnu mere for derved at blive istand til at befri sine Arbejdere for de sværeste legemlige Arbejder, thi kun, naar dette skeer, er Arbejderen i Stand til at høre sig i aandelig Henseende. Hvis han fritages for det svære legemlige Arbejde og derimod benyttes til at lede de døde Kræfter i Maskinerne, saavel som de levende Kræfter hos Dyrene, da udvikles derved den aandelige Evne: Tankningen hos ham. Begunstige vi denne Udvikling hos Arbejderen, da opfyldte vi ikke blot en Borgerpligt, men vi arbejde ogsaa til vor egen Fordel, thi det er en Fordel for et Samfund at være i Besiddelse af saa mange aandelige Kræfter som muligt; og det er ikke tilstrækkeligt, at disse Kræfter findes ophobede i stor Masse hos enkelte Individer i Sam-

fundet, men de maa søges bragte tilstede eller rettere sagt til Udvikling (thi Anlægget dertil er jo tilstede hos ethvert Menneske) hos saa mange Mennesker som muligt, alt i Forhold til deres Individualitet. Bort lille Samfund har ikke Raad til at kaste Brag paa de aandelige Evner, hvor de saa findes, eller til at holde dem nede, thi vi saa vanstelig for meget deraf, naar de saa deres Udtryk igjennem en naturlig og sund Tænkning. Det er igjennem det Aandelige, at vi skulle have det Timelige, igjennem Tænkningen, at vi skulle have Materien og gjøre os den nyttig. Imidlertid skal ganske vist den ad denne Vej frigjorte Materie ikke tjene til at forstaffe Arbejderen i et Samfund raa Livsnydelse, men den skal forstaffe ham Levevilkaar, under hvilke han føler Trang til at leve et moralsk dydigt og sædeligt Liv, et Liv, i hvilket han faaer Følelsen af, at han er skabt i Guds Billede og vil stræbe at leve i Oberensstemmelse dermed. Dette er i de sidste Aars gunstige Tider sikkert langt fra blevet tilstrækkelig erindret, ligesaa lidt af den Borger, der i Samfundet er stillet som den Arbejdsgivende, der sikkert alt for ofte har hengivet sig til, hvad man maa kalde raffineret Livsnydelse, som af Arbejderen. Den højere Løn, der er bleven Arbejderen til Del, er, som sagt, alt for ofte anvendt til raa Livsnydelse, og, istedetfor at vise en stjønksom Glæde over de gunstige Tider, saa vi ham kaste stjæve Sideblikke til Arbejdsgiveren og dem af hans Medborgere, som han mente vare heldigere stillede end han selv med Hensyn til Betingelserne for at kunne forstaffe sig Livsnydelse; vi hørte ham raabe paa sine politiske Rettigheder og puffe paa de saakaldte Menneskerettigheder, medens derimod hans Arbejdsevner paa Grund af Vanen til at nyde ere blevene formindskede. Dette har forvoldt, saavel i den lille som i den store Bedrift, et Tab, og da det Anførte har været næsten gjennemgaaende, har det været et Tab for Samfundet. Et saadant er Arbejderen, ligesaa lidt som nogen anden Klasse af Borgere, uberegtiget til at paaføre Samfundet, og kan Arbejderen ikke vise sin Taknemlighed for gunstige Livsvilkaar paa anden

Maade end den ovenfor nævnte, da maa han med Bestemthed vides indenfor de rette Grænser; men de Arbejdsgivende bør paa den anden Side til enhver Tid erindre, at den Mand, der er henvist til at forskaffe sig Livsopholdet kun ved strængt legemligt Arbejde, er i en vis Forstand umyndig, et Barn, der, ihvorvel han tilshneladende raader sig selv, maa føres og ved kjærlig Omgang ledes ind paa den rette Vej. Dernæst maa vi erindre, at Arbejderen, naar han i de forløbne Aar har været i Stand til at forskaffe sig større Løn, ofte har maattet gjøre dette ved en stor Anstrængelse af sine legemlige Kræfter, altsaa paa en Maade ved noget, der skal være Dyrets Livsudtryk, og vi maa derfor ikke lægge ham for meget til Last, at den Hvile, han søger fra Arbejdet, faaer sit Udtryk i raa Livsnydelse eller i noget, der maa kaldes en dyrist Naturs Ytringer. Det er denne Natur, vi skulle søge at faa forandret, ved, som foran nævnt, at bestjæftige Arbejderen ved de lettere legemlige Arbejder og ved at udvikle hans aandelige Anlæg ved en Betjening af Maskinerne. Gjøre vi det, da kunne vi med Bestemthed og uden at behøve at udvise Ollebrødsbarmhjertighed fordre, at han viser sin Tak for de bedre Livsvilkaar paa den rette Maade. — Man vil altsaa af det Fremførte kunne stjonne, at jeg sætter Pris paa Maskinernes Anvendelse i Landbruget.

Og hvad dernæst angaaer det Industrielle ved Landbruget, der skulde have sit Udtryk igjennem den store Bedrift, da maa jeg strax bemærke, at jeg vilde anse det for at være til Skade for Landbrugets Udvikling, om vi for Tiden skulde nødes til at gaa snyderlig videre, end vi ere, med Hensyn til Jordens Udstyknings. Smidlertid har den store Bedrift, ligesaa vel som den lille, sine Mangler saavel som sine Fordele, der kunne bevirke, at de begge, naar de arbejde under lige Vilkaar, kunne være lige heldig stillede. Men de kunne i Grunden slet ikke undvære hinanden; den ene støtter paa en Maade den anden; den lille Bedrift, der skal have sin Fordeel ved at blive dreven havemæssig, maa altid bevare Karak-

teren af at være haandværksmæssig (derfor kan den gjerne, ligesaa vel som de egentlige Haandværkere gjøre det, benytte Maskiner) og derved bliver den særlic godt stiftet til — da den Eithrende af Bedriften ogsaa er en legemlig Medarbejder i den — at give Landbrugets menige Arbejdere den første Undervisning og Opdragelse, lære disse ikke blot Haandgrebene, men Kjendstabet til alle Enkelthederne, lære dem Omgangen med Dyrene og i det Hele taget vænne dem til Arbejdsomhed. Dette kan det store industrielle Landbrug vanskeligt gjøre, men det maa gjøre Regning paa stadig at kunne rekrutere sig med menige Arbejdere fra den lille Bedrift. Denne modtager saa til Gjengjæld den befrugtende Indskudelse, som kan udgaa fra det større Landbrug, derved, at dette paaviser en bedre Arbejdsordning, og derved, at det viser Vejen til nye Forbedringer, hvilket jo er begrundet deri, at Brugeren af det store Landbrug har — i alt Fald forudsattes der, at han har det — bedre Raad, Tid og Evner til at tilegne sig theoretiske Kundskaber og til at gjøre Forsøg, end Brugeren af det lille Landbrug. Ville de store Landbrug opsluge de smaa, maa de derfor være belavede paa at overtage, ikke blot Uddannelsen af de menige Arbejdere, men ogsaa til enhver Tid Underholdet af dem; og ville de smaa Avlsbrug udvide sig i Antal paa de størres Beføstning, da have de kun Ret til at gjøre denne Fordring, naar Brugerne af dem i Gjerningen kunne vise, at de ere i Besiddelse af den Landsøverlegenhed, som nu forudsattes at være tilstede hos Brugeren af de større Landejendomme.

Man seer altsaa, at jeg i det Hele taget ikke har noget imod, at man betegner Nutids-Landbruget som en Industri; men jeg foretrækker dog, saaledes som jeg stadig har gjort det i det Foregaaende, at kalde det en Fabrikdrift. De to Ord have ganske vist i vor Sprogbrug endnu ikke udviklet sig paa den Maade, at de egentlig betegne noget forskjelligt, men aldeles synonyme ere de dog heller ikke. Naar en Forretning betegnes som en Industri, kommer man uvilkaarlig

mest til at tænke paa Maskiner, storartet Bedrift, løse Daglejere, altsaa mest paa Midlerne, der anvendes til at drive Forretningen; naar man derimod hører Tale om en Fabrik, er det første, man ønsker Oplysning om: hvad laver den, og hvad er det for et Raastof, som den omdanner. Det er altsaa Frygten for, at Hovedsagen — det, der stadig skal fastholdes og være den ledende Tanke — skal træde i Baggrunden for Midlerne, hvorved Hovedsagen fremmes, der er Grunden til, at jeg foretrækker at kalde Nutids-Landbruget fabrikmæssigt. Nægtes kan det nemlig ikke, at mange af vore — vel mest yngre, men i mange Maader dygtige — Landmænd ere tilbøjelige til at lægge Hovedbægten paa Midlerne. Naar man har anstaffet rigtig fine og kostbare Kreaturer, rigtig mange og kostbare Maskiner (der uagtet deres Kostbarhed ofte faa en meget simpel Omgang), kan behandle Arbejderne, som om ogsaa de vare Maskiner, opføre flotte Bygninger o. s. v., faa troer man ikke sjældent, at saa har man forstaaet sin Tid og driver Nutids-Landbrug. Holdt man rigtig stadig fast paa den Hovedtanke: Raastoffet, som vi kalde Gødning, skal jeg have omdannet til Planter; Raastoffet, som vi kalde Foder, skal jeg have omdannet til dyrisk Stof, saa bleve Midlerne, Vejen og især Ordensfølgen, man valgte til disse Opgavers Løsning, ikke saa sjældent noget anderledes end de foran nævnte, og alligevel maasse fordelagtigere, thi Nutids-Landbruget er nok Fabrikdrift, men industrielt i den Udstrækning, som de egentlige Fabrikker kunne drive det til, naaer det dog vanskeligt at blive, thi ved Agerdyrkningen melder Vejrliget og ved Husdyrholdet den levende dyriske Maskine sig som Faktorer, der vanskeliggjøre det Industrielle.

Fordeelingen af Jorden eller Forholdet, der for Tiden findes her i Landet imellem store, middelstore og smaa Avlsbrug, troer jeg endnu kan kaldes ret heldigt, men det vil næppe vedblive at være det, hvis Forholdene i Fremtiden faa Lov at udvikle sig, som de have gjort det i de sidste 20—30

Nar. Der er nemlig i hele Tidens Strømning en Trang og Tilbøjelighed til at faa Besiddelsen af Jorden bragt paa mange Hænder. I Begyndelsen af det nævnte Tidrum, medens Salget af Fæstegodserne foregik efter en storartet Maalestok, blev der fra de solgte Fæstegaarde udfiklet Parcel-ler, der saa atter bleve udstykkede i Smaalodder, Huse og Bolssteder, der holde 1—2—4 Røer, men sjældent ere saa store, at de kunne holde en Hest; i det sidste Decennium er Udstykningen mere skeet paa den Maade, at Bønderne — for at deres Børn kunne vedblive at være Gaardmandsfolk, komme til at tilfredsstille de samme Vaner, Tilbøjeligheder og føre det samme Levesæt (der vel at mærke er blevet beth-elig luxuriosere, end det var i Fortiden), som de selv have gjort — have delt deres Gaarde i Smaagaarde med 1 Par Heste og 6—8—10 Røer. Dette har kunnet gaa i en Gene-ration, men skal Delingen gjentages i den næste, synker Land-brugenes Størrelse ned til de foran nævnte Huse og Bols-steder, hvilke ere de alleruheldigst stillede for Gjennemførel-sen af en fabrikmæssig Drift, ikke alene paa Grund af, at deres Brugere vanskelig kunne skaffe den store Driftskapital tilveje, som dertil fordres, men endnu mere fordi det, saa at sige, er en Umulighed for dem at blive saa alfidig dhgtige, at de saa Kundskaber og Evner til at kunne passe Bedriften igjen-nem alle dens Ørene og Enkeltheder, saaledes at der intet Tab paaløber Fabrikationen paa noget af dens forskjellige Stadier. Grunden til, at Bønder sønnerne, uagtet de jo som oftest kunne træde ud i Livet med nogen Pengekapital, ikke vove at vælge sig nogen anden Livsstilling end Jordbrugerens, er at søge deri, at de mene, Livsopholdet skaffes lettest og sikrest tilveje ved direkte at være knyttet til Jorden. De stole paa Materien og ikke paa de aandelige Evner, de føle sig af gammel Bane jordbundne. Men dette beviser atter, hvor lidet den rette Opfattelse af, hvad der er det Ejendommelige ved Nutids-Landbruget, i Mod sætning til hvad der var det Ejendommelige ved Fortids-Landbruget, endnu er trængt ned

til den talrigeste Klasse af Landets Jordbrugere. De stole paa Bjergværksdriften og mene, at den vedblivende skal kunne føde dem, ligesom den har født deres Fædre, hvorimod de ikke have Troen paa, at et Arbejde, der bestaaer i Omformningen af et Raastof til et forædlet Produkt, kan, naar det udføres med grundig Dhygtighed, give Fortjeneste og være i Stand til at føde en Mand og hans Familie. Og dette beviser atter, at man i Almindelighed og næsten gjennemgaaende i Landbostanden ikke har gjort sig tydelig, hvad Værdi og Betydning Raastoffet: Gjødning har i et gammelt Kulturland, til hvilken Klasse Lande Danmark jo hører. De faa Fold Korn og det lidet Græs, som Jorden ved dens naturlige Frugtbarhed og ved Hjælp af Bearbejdningen vedblivende kan frembringe, ere ikke engang i Stand til i vor Tid at dække Driftsomkostningerne, og det er altsaa ene og alene Omdannelsen af Gjødningen, der skal give Fortjenesten. Hvor kostbart dette Raastof er, og i hvilken storartet Maalestof det maa anvendes i Nutids-Landbruget, kan sees deraf, at den aarlige Gjødningsmasse, der finder Anvendelse i det foran nævnte Staldfodringsbrug paa 100 Tdr. Land, beløber sig, naar Beregningen steer efter Priserne paa Stofferne i Kunstgjødningerne, til ikke mindre end 9716 Kr. altsaa omtrent 100 Kr. pr. Td. Land. Og der er ikke Grund til andet end at antage, at Staldgjødningens Værdi maa kunne bestemmes — i alt Fald meget tilnærmelsesvis — ved Hjælp af de samme Priser som de, der gjælde for Handelsgjødningerne, thi vel er Staldgjødningen bekosteligere at faa paa Marken end disse, og vel er dens Virkning langsommere, men faa er den paa den anden Side ogsaa sikrere, mere alfidig og mere nyttebringende, ved at den virker fysisk forbedrende paa Jorden. Vi kunne nu om Stunder, paa Grund af de udviklede Samfærdelsesmidler og Handelsforhold, forstaae os de koncentrerede Gjødningsstoffer fra Udlandet, men vi kunne lige faa let — og det vil bringe os større Fordel — forstaae os koncentrerede Foderstoffer sammesteds fra. For at dette kan lønne sig, forudsættes der imidlertid, at vi billig kunne frem-

skaffe den dhriske Materie, der skal omdanne de nævnte Foderstoffer, og derfor har jeg anvendt saa megen Omtale paa dette Punkt i det Foregaaende. Have vi en stor og billig Masse af dhrisk Materie, saa have vi Hovedhjørnestenen for Nutids=Landbruget. „Kulturlandet“ Danmark kan kun bestaa og udholde Konkurrencen i materiel Henseende med de nye Lande, der efterhaanden drages ind i Kulturstrømmen, derved, at det bliver et Fabrikland; men den Fabrikvirksomhed, der ligger nærmest for os og nærmere end nogenfømhelst anden Art af Industri, det er den, der kan udvikles af selve Landbruget, Danmarks gamle Hovederhverv; thi for dette Erhverv har Flertallet af Danmarks Befolkning et medfødt Anlæg, som — naar det udvikles videre paa den rette Maade — sikkert vil bære god Frugt. Og naar et gammelt Kulturland ikke længere kan ernære sig ved Bjergværksdrift, men nødsages til at drive Industri, da gjælder det for det om at vælge til sin Hovedindustri en saadan, hvis Udvikling kan begunstiges, ikke blot ved Beboernes naturlige Anlæg, men ogsaa ved andre Forhold i Landet. Da saaledes Englænderne i sin Tid ved Hjælp af deres Kul fandt det fordelagtigt at bruge Bjergværks= og Fabrikdrift til Fremstæffelsen og den videre Bearbejdning af de i deres Jordbund forekommende Metaller, bleve de ikke staaende derved, men da de engang vare blevne indøvede i Fabrikdriften, hentede de fra deres Kolonier, fra en anden Verdensdel, et Raastof: Bomulden, som de omarbejdede paa deres Maskiner, og ved dette Arbejde vandt de, som bekjendt, ogsaa Rigdom. Vor Hovedindustri skal være Frembringelsen af dhriske Produkter, thi Maskinerne, der udfordres dertil, kunne vi selv lave, og Brændselet (Kullene), der skal holde Maskinerne i Gang, kan vor Agerdhrkning forstæffe os i Form af Halm, Hø og cellestofrigt Foder, medens vi derimod ville hente Raastoffet: Kraftfodringsmidlerne, som de dhriske Maskiner skulle omforme — lige som Englænderne hente Bomulden — fra hele Jordens vide Kredse. Paa denne Hovedindustri, der som Biprodukt fremstæffer

alsidig Gjødning, skal vor næstvigtigste Industri: Agerdyrkningen hvile. Vi have Bærkstedet for denne Industri i vor fysisk forbedrede Jordbund; og i et for Vegetationen forholdsvis gunstigt Klimahave vide Naturkræfter, der skulle virke i dette Bærksted; og have vi Agerdyrkningens Raamateriale i tilstrækkelig Mængde, da kunne vi med Fordel indføre Handelsplanters Dyrkning, Rækkkultur, Havekultur. Blomstre de to nævnte Industrigræne Landet over, da vil deraf udvikle sig f. Ex. Mølleindustrien, Maskinværkstederne, Teglværkerne o. s. v., o. s. v. Kort sagt, vort Lands Tilstand vil da kunne komme til at svare til den blomstrende Beskrivelse, som nu gives os af de sukkerroedyrkende Egne, og denne Tilstand vil sikkert — om ikke af nogen anden Grund, saa fordi, saa at sige, ethvert Landbrug, der ønsker det, og ikke blot de, der ligge ved Jernbanestationerne, kan drages med ind i Udviklingen — være sundere og varigere end den, Sukkerroeindustrien fremkalder. Lad Tykkerne kun, i det Mindste for en Tid, beholde deres Sukkerroefabrikker — ligesom de sikkert ogsaa helst maatte have beholdt deres Kartoffelbrændevinsbrænderier — for sig selv; vi kunne have Raad til at betale dem det Sukker, vi bruge, selv om det ogsaa løber op til 16—18 Millioner Kroner om Aaret, naar de til Gjengæld — hvad de maatte nok kunde blive nødte til — maa købe deres Korn, Smør, Flæsk og Kjød fra vore Korn-, Mælke- og Kjødfabrikker.

Der er en Gren af vort Landbrug, den nemlig, der betragter Mælken som sit Raamateriale, der har udviklet sig meget heldigt hos os, paa en saadan Maade, at den har tildraget sig Udlandets Opmærksomhed, og den søger stadig at følge med og at tilegne sig Nyttens af enhver ny Forbedring. En af Grundene hertil er, at man anerkjender Mælken for et Raastof, ved hvilket det Arbejde, der er ved dets Omdannelse til forædlede Produkter, kan blive betalt, naar det udføres med Dygtighed; og en anden Grund er den, at vi have lært, at Mælkeriet skal staa som en selvstændig Gren adskilt fra den øvrige Bedrift. Dette er skeet i de større Vols-

brug, hvor Mælkeriet bliver debiteret for Mælken (ligesom naar man ellers fra fremmed Mand kjober sig et Kaastof til en Fabrikation), og krediteret for Smørret, Osten og Ballen, og hvor Personalet, der bestrider Fabrikationen, ofrer sine Kræfter kun paa dette Omraade; men i de smaa Avlsbrug har en saadan Udsondring ikke kunnet finde Sted, og det er til Skade for dem, thi vil den lille Landbrugsbedrift være fuldt med paa Mælkeriomraadet, taber den let noget i de andre Grene, navnlig i Agerbruget. Arbejdet i alle Grenene skal nemlig her, ikke blot ledes, men for en stor Del ogsaa udføres af en enkelt eller højest 2 (Mand og Kone) Personer, og det var derfor meget ønskeligt, om Bestræbelserne for at fremkalde, ikke Fælledsmælkerier, men selvstændige Mælkerifabrikker, maatte kunne lykkes hos os. Næringsgrene i Form af selvstændigt Erhverv, der, som jeg foran paaviste, tiltrænges for vor Landbefolkning, vilde derved fremkomme og for en Tid kunne afværge Jordens yderligere Udstrykning. Dette vil imidlertid ikke i Tidens Længde kunne forslaa, og vi maa da — for at det ikke skal gaa os, som Tilfældet har været i Belgien, hvor Landbrugene næsten gennemgaaende ere saa smaa, at deres Brugere maa gaa op i et fuldstændig legemligt Slid og Sorg for det daglige Brød, hvorfor disse Menneskers aandelige Evner vanskelig udvikles, eller som Forholdene have udviklet sig i Mecklenburg (hvad paa Grund af vor Lovgivning rigtignok vanskeligere kan tænkes i den nærværende Tid), hvor de store Godser have inddraget de oprindelige Bønderjorder, og Bønderne selv ere sunkne ned til at blive Arbejdere for Godsejerne — vi maa da yderligere kunne anvise den stigende Befolkning selvstændige Næringsveje. Da imidlertid Landbruget, ligesom flere andre Erhvervsgrene f. Ex. Kjøbmandsnæringen, bringer det med sig, at det i Begyndelsen af sin Udvikling kan drives extensivt, men, efterhaanden som Udviklingen skrider frem, nødvendigvis maa drives mere og mere intensivt, saa bliver der ogsaa en Mulighed eller rettere sagt en Nødvendighed for dets yderligere Specialisering. Som

Forholdene nu ere, bliver en Gren af det ofte passet faa godt, at den dækker Fejlene og Ufuldkommenhederne i de andre Grene, men dette er et Tab, som kan undgaaes og maa undgaaes, naar der med Nødvendighed fordres, at alle Grenene passes paa det bedste, for at Intet skal gaa til Spilde for Samfundet, og da vil det ogsaa nok erkjendes, at den grundige Dgthighed, som dertil fordres, kun kan skaffes tilveje, naar et Menneskes fulde Evner faa Lov til at virke paa et begrænset Omraade.

Agerdyrkningen danner Grundlaget for Kvægholdet, og dette danner atter Grundlaget for Mælkeriet. — Med en vis Berettigelse kunde man derfor antage, at, saavel i et landbrugsdrivende Land i det Hele taget som i det enkelte Landbrug, maatte det være rigtigst at henvende Opmærksomheden først paa Udviklingen af Agerdyrkningen og saa stole paa, at de to andre Grene maatte følge efter. Denne Antagelse er dog næppe fuldt rigtig, thi Udviklingen er fra Begyndelsen af gaaet i omvendt Orden, og i senere Tidsperioder stæer ofte det samme. Det er Mælkeriet, der fra først af har givet Stødet til de andre Grenes Fremkomst og Udvikling. Da Menneskene i de ældste Tider — da de ikke længere kunde ernære sig ved Jagt og Fiskeri — følte Trang til Mælk som Fødemiddel, førte denne Trang dem ind paa Kvægholdet, og dette nødte dem paa et senere Stadium til at blive Agerdyrkere. I Nutiden har Ønsket om at frembringe meget og godt Smør fremdraget Nødvendigheden af at holde gode Køer og af at bruge Kraftfodring; denne har atter fremkaldt Ønsket om at kunne ayle meget Foder, altsaa hævet Agerdyrkningen. Man kan for Øjeblikket paavise mangt et Landbrug, som kan datere sin Fremgang i Agerbruget fra det Tidspunkt, da Interessen for Mælkeriet blev vaakt hos dets Bruger; thi denne Interesse har fremkaldt, ikke blot Ønsket om at holde gode Køer og Ønsket om at kunne ayle meget, men den har tillige havt den vigtige Følge, at Brugeren af den samlede Landbrugsbedrift har faaet Øjnene op for, at det mangen Gang og i

mange Retninger kan betale sig for ham at anvende lige saa stor Omhu og lige saa grundig Digtighed paa Kvægholdet og Agerdyrkingen, som det har betalt sig for ham at gjøre dette paa Mælkeriomraadet. — At man i et Land først henvender Opmærksomheden paa Udviklingen af Spidsen eller Toppunktet af en saa sammensat Næringsvej, som Landbruget er, er derfor uden Tvivl fuldkommen rigtigt, og jeg betragter det derfor ogsaa som heldigt, at dette er steet hos os. Men fik vi Landbruget adskilt i 3 selvstændige Næringsveje, da vilde det falde ganske naturligt, at vi fik 3 Højdepunkter, der vilde drage Udviklingen fremad og opad. 3 Mælkeriet vilde, lige som hidtil, Højdepunktet: fint Smør, meget Smør, drage Flæske- og Osteproduktionen efter sig; i Kvægholdet vilde Højdepunktet: at saa Foderet fuldt betalt (Halmen lige saa vel som det øvrige Foder) drage Kreaturholdets rette Udvikling, det vil sige, Fedningen, lige saa fuldt som Mælkeridriften efter sig; og i Agerdyrkingen vilde Højdepunktet: havemæssig Kultur fremdrage Rækkkultur, Fabrikplanters Dyrkning o. s. v. Deraf vil igjen følge: stærk Efterspørgsel og høj Pris paa Gjødning, hvorfor den ene Hovednæringsvej, Agerdyrkingen, vil komme til — lige saa fuldt som Mælkeriet nu gjør det — at virke æggende paa Kvægholdet, der jo skal staffe Gjødningen, og denne Hovednæringsvej vil igjen virke fremad drivende paa Agerdyrkingen, der jo til enhver Tid skal staffe Hovedfoderet (Høet og Halmen) til Dyrene — kort sagt, Betydeligheden imellem Næringsvejene vil blive langt kraftigere, naar de staa selvstændige, end naar de, som nu, ere sammensmeltede, thi en gunstig Tid for den ene af dem kan da ikke andet end ogsaa virke gunstig for den anden, hvilket nu, medens Grenene ere sammensmeltede, langt fra altid er Tilfældet, men snarere det modsatte. — Den Dag bør derfor komme, da man vil erkjende: Agerbruget og Kvægholdet ere 2 gamle Brødre, der alt for længe ud over Myndighedsalderen have gaaet i Gaarde sammen; uselvstændige og vakkelseborne ere de ofte blevne derved, til Skade

for sig selv og deres Bedrift — lad os stille dem ad, og de ville føle sig som selvstændige Mænd, Ansvarsfølelsen vil vaagne hos dem og derved ogsaa Digtigheden og Energien. — Maaden, hvorpaa Arven skal deles mellem Brødrene, og i det Hele Maaden, hvorpaa denne Opgave skal løses, er ganske vist forbeholdt vort Fremtids-Landbrug, men Opgavens Løsning skal dog forberedes af Nutids-Landbruget, hvorfor den her er antydet.
